

การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร
ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน

ปริญญาานิพนธ์

ของ

รุ่งรัตน์ สนิธิพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา

พฤษภาคม 2551

การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร
ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน

ปริญญาานิพนธ์

ของ

รุ่งรัตน์ สนิธิพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร
ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน

บทคัดย่อ

ของ

รุ่งรัตน์ สนิธิพันธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา

พฤษภาคม 2551

รุ่งรัตน์ สนิธิพันธ์. (2551). การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัยสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.สุวพร เข้มเฮง. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ศลโกสุม.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และระดับชั้นต่างกัน กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในกลุ่มสนามชัยสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 826 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามวัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ และแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับปานกลางและต่ำมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง
2. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกันมีค่าต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นต่างกันมีค่าต่างกันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE STUDY OF VIRTUE, MORAL, AND DESIRABLE VALUES ACCORDING TO
STANDARDIZED BASIC EDUCATION OF LEVEL II STUDENTS WITH
DIFFERENT CRITICAL THINKING ABILITY IN SANAMCHAI
SCHOOL GROUP UNDER BANGKOK
METROPOLITAN ADMINISTRATION

AN ABSTRACT

BY

ROONGRAT SONTHIKHAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational Measurement
at Srinakharinwirot University

May 2008

Roongrat Sonthikhan. (2008). *The Study of Virtue, Moral, and Desirable Values According to Standardized Basic Education of Level II Students with Different Critical Thinking Ability in Sanamchai School Group under Bangkok Metropolitan Administration*. Master thesis, M.Ed. (Educational Measurement). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Suwaporn Semheng, Asst. Prof. Dr.Sunun Solkosum.

This study aimed to compare virtue, moral and desirable values of students with different critical thinking ability. The subjects comprised 826 level II students in the 2nd semester of 2007 academic year in Sanamchai School Group under Bangkok Metropolitan Administration, through stratified random sampling. The instruments for collecting data included a questionnaire concerning virtue, moral and desirable values and a critical thinking ability test. Data were analyzed by Two- way ANOVA.

The results revealed as follows:

1. Students with high critical thinking ability had high virtue, moral and desirable values while those of moderate and low critical thinking ability revealed moderate virtue, moral and desirable values.
2. There were significant differences at .01 level of virtue, moral and desirable values among students with different critical thinking ability and different class level as well.
3. There were significant interaction between critical thinking ability and class level contributed to virtue, moral and desirable values of students.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร
ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน

ของ

รุ่งรัตน์ สนิธิพันธ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551

กรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

กรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มเฮง)

(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ศลโกสุม)

(อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มเฮง)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ศลโกสุม)

.....กรรมการ

(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ)

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
ทุน “รองศาสตราจารย์ ล้วน สายยศ”
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีการศึกษา 2549
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีได้ด้วยความกรุณาและช่วยเหลือของ อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มเฮง ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ ศลโกสุม กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ตลอดจนความกรุณาจากรองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านวิชาการ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนสนับสนุนให้กำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์นี้จนสำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ยุวารินทร์ ธนัญญา อาจารย์ ดร. อุไร จักรศรีมงคล คุณอุดมศักดิ์ นาดิ คุณวันทนา สนสายันท์ ผู้อำนวยการชำนาญ ทัดมาลี ที่ได้ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คุณครู และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคุณครูสมชาย เดชปรารมย์ พี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ โรงเรียนวัดเลา (คณะศิษย์ เทพสิทธิอุทิศ) ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจจนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา

ท้ายสุดนี้ คุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ พระคุณครู-อาจารย์ บิดา มารดา บุตร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

รุ่งรัตน์ สอนิพนธ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
เอกสารที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์.....	8
มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	20
ความมีวินัย.....	21
ความรับผิดชอบ.....	24
ความซื่อสัตย์สุจริต.....	27
ความเมตตากรุณา.....	28
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่.....	29
ความประหยัด.....	32
ความกตัญญูกตเวที.....	34
ค่านิยมความเป็นไทย.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์.....	42
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์.....	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์.....	59
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	62
การกำหนดประชากรและการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง.....	62
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	64
วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	94
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีดำเนินการวิจัย.....	94
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	95
อภิปรายผล.....	96
ข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	98
ภาคผนวก.....	108
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	132

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 พัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก.....	15
2 โครงสร้างและทักษะย่อยที่ต้องการวัดของบุญชู ชลัษฐีชัย.....	57
3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในภาคศึกษาค้นคว้า.....	63
4 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ จำแนกตาม ระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์.....	76
5 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 1 ความมีวินัย) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	77
6 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	78
7 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	79
8 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 4 ความเมตตากรุณา) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	81
9 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 5 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	82
10 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 6 ความประหยัด) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	83

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 7 ความกตัญญูกตเวที) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	84
12 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 8 ค่านิยมแห่งความเป็นไทย) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์.....	85
13 ผลของความแปรปรวนของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ระหว่าง นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน จำแนกตามระดับชั้น.....	87
14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน.....	88
15 ผลของความแปรปรวนของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (รายด้าน) ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน จำแนกตามระดับชั้น.....	88
16 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (รายด้าน) ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน.....	91
17 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของควมมีวินัยและค่านิยมแห่งความเป็นไทย ของนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน.....	93
18 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม.....	110
19 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม.....	113
20 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์.....	117
21 ค่าความยาก(p)และค่าอำนาจจำแนก(r)ของแบบทดสอบความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์	118

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ.....	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 ภาพประกอบความต่อเนื่องของการคิดของครูฝึกและรูดนิก.....	55
3.ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้น.....	87

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แนวความคิดและการกระทำ มีการแข่งขันและหันเข้าหาวัตถุนิยมมากขึ้น ซึ่งทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยแปรเปลี่ยนไป ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงและมีการแข่งขันกันสูงจึงต้องเริ่มต้นที่การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมส่วนบุคคล มิฉะนั้นมนุษย์ในสังคมใหม่จะดำเนินชีวิตไปตามกระแสสังคมของวัตถุนิยมจนลืมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม หลายสถาบันต่างตระหนักถึงปัญหาทางสังคมและความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้บังเกิดแก่บุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กในระดับประถมศึกษาซึ่งสมควรได้รับการวางพื้นฐานอนาคตและรากฐานการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. 2543 : www.onec.go.th)

ประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาจึงกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาโดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกรอบกำหนดแนวปฏิบัติด้วยความมุ่งมั่นและมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การจัดการศึกษาของชาติอย่างมีคุณภาพสามารถพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2)

จากความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นจำนวน 18 มาตรฐาน จำแนกได้ 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนมาตรฐานด้านการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ได้กล่าวถึงผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยบ่งชี้ถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่อเวที ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด และค่านิยมแห่งความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน . 2550 : 3)

จากมาตรฐานดังกล่าวจะเห็นได้ว่าตัวบ่งชี้ที่กำหนดมีความสำคัญที่โรงเรียนจะต้องปลูกฝังให้เกิดกับผู้เรียน โดยจัดให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมในรูปแบบต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งในการพัฒนาจริยธรรมให้ได้ผลดีนั้น ผู้เรียนจะต้องฝึกเผชิญปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมบ่อยๆ และฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ อภิปรายโต้แย้งกัน และตัดสินใจโดยพิจารณาความเห็นรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆทางสังคม (ทิตินา เขมมณี 2542 : 6)

การที่บุคคลมีความรู้ในสังคมของตนนั้นถือการกระทำชนิดใดควรกระทำและการกระทำชนิดใดควรงดเว้น นั่นคือบุคคลนั้นมีความรู้เชิงจริยธรรม และเมื่อบุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนั่นคือการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น ซึ่งปริมาณความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมเหล่านี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ 2524 : 2-5)

ด้วยเหตุนี้การพัฒนาสติปัญญาหรือความสามารถทางสมองอันประกอบด้วยการพัฒนาการคิด จึงจัดว่าสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ประเทศต่างๆทั่วโลกหันมาศึกษาและเน้นในเรื่องการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในทุกๆด้าน ทั้งทางด้านสติปัญญา คุณธรรมและการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ซึ่งการพัฒนาด้านสติปัญญาจะเป็นด้านที่ได้รับความเอาใจใส่สูงสุดเนื่องจากเป็นด้านที่เห็นผลเด่นชัด ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถสูงมักจะได้รับการยอมรับและได้รับโอกาสที่ดีกว่าผู้มีความรู้ความสามารถต่ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2540 : 1) ความสามารถด้านสติปัญญาหรือการคิดจึงเป็นคุณสมบัติที่พึงปรารถนาและจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 3)

ในสภาพสังคมยุคใหม่ซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ข้อมูลต่างๆจำเป็นต้องใช้การคิดวิเคราะห์ในการพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบคอบกับข้อมูลที่เป็นปัญหาและไม่ชัดเจน กอปรกับสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแบบประชาธิปไตยซึ่งส่งเสริมให้คนมีโอกาสในการตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น ผู้เรียนจึงต้องสามารถคิดวิเคราะห์ รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริง มีเหตุผลในการโต้แย้งและสามารถสรุปอ้างอิงได้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญและเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้เป็นพื้นฐานการตัดสินใจในข้อมูลที่สลับซับซ้อนและปัญหาความขัดแย้งต่างๆ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นมากมายนี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าบุคคลใดขาดการคิดวิเคราะห์ก็จะเป็นบุคคลที่เสียเปรียบในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ , 2544 : 2) ดังนั้นเป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงเป็นการให้ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนา อันจะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการวางแผนที่ดี รู้จักใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อจะได้สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ โดยการคิดวิเคราะห์จะต้องใช้ความสามารถในการสร้างข้อสรุป สร้างทางเลือกที่เป็นไปได้ถูกต้อง ใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณญาณ อ้างเหตุผล วิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานเพื่อลงข้อสรุปหรือตัดสินใจได้ (บุญชู ชลัชเชีเยร. 2539: 96-97)

จากแนวคิดในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ต่างๆ ที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านการคิดวิเคราะห์ จึงทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนา

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นของช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับชั้น กับระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบระดับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนในกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 เขต 32 โรงเรียน 12,319 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนในกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 826 คน จากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - stage random sampling)
3. ตัวแปรในการวิจัย
 - 3.1. ตัวแปรต้น
 - 3.1.1. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
 - 3.1.1.1. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระดับสูง

- 3.1.1.2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระดับปานกลาง
- 3.1.1.3. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระดับต่ำ
- 3.1.2. ระดับขั้น
 - 3.1.2.1. ประถมศึกษาปีที่ 4
 - 3.1.2.2. ประถมศึกษาปีที่ 5
 - 3.1.2.3. ประถมศึกษาปีที่ 6
- 3.2. ตัวแปรตาม
 - 3.2.1. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง คุณงามความดีที่มีในจิตใจของนักเรียน เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านจิตใจและการแสดงออก ซึ่งการวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 8 คุณลักษณะ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

1.1 ความมีวินัย หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการควบคุมตนเองให้กระทำการและปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของโรงเรียนในสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม โดยมาโรงเรียนทันเวลา แต่งกายเรียบร้อยในสถานการณ์ต่างๆ มีสัมมาคารวะ มีมารยาทในการรับประทานอาหาร

1.2 ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดี ตลอดจนตรงต่อเวลา

1.3 ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนในลักษณะของการปฏิบัติที่ตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่พูดเท็จหรือพูดเกินความจริงไม่ลักขโมย ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงตัวเองและผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง กล้ารับความจริงทั้งถูกและผิด ปฏิบัติตามคำพูดหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้

1.4 ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด รู้จักให้อภัย มีการแสดงออกทางกาย ทางวาจาต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ นุ่มนวล ไม่ข่มขู่ ดูหมิ่น เลียดสี ไม่ข่มเหงรังแก ตลอดจนทำร้ายด้วยลักษณะต่างๆต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์

1.5 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนในการช่วยเหลือครูและผู้อื่นด้วยความเต็มใจมีน้ำใจแบ่งปันทรัพย์สิน สิ่งของ ให้เวลา ให้โอกาสแก่ผู้อื่นและมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.6 ความประหยัด หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกในด้านการใช้ทรัพย์สิน และสิ่งของ ทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่าตามความจำเป็น โดยการใช้น้ำใช้ไฟ การร่วมกิจกรรมการรีไซเคิล การรู้จักใช้และดูแลรักษาอุปกรณ์การเรียน นอกจากนี้ยังต้องรู้จักเลือกซื้อสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งจำเป็น และรู้จักการเก็บออม

1.7 ความกตัญญูตบเทวี หมายถึง การแสดงออกของนักเรียนถึงความสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ หาโอกาสตอบแทนบุญคุณอย่างเต็มใจ โดยการเคารพเชื่อฟัง ช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระงาน ปฏิบัติตามคำแนะนำและการอบรมสั่งสอนของผู้มีพระคุณ

1.8 ค่านิยมแห่งความเป็นไทย หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่นักเรียนแต่ละคนได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและชาติจนเกิดความกระจำงในสิ่งที่เห็น คุณค่านั้นแล้วยอมรับในความคิดความเชื่ออันเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทยซึ่งเป็นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่คงความเป็นไทย

2. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการไตร่ตรอง พิจารณา ข้อความหรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อสร้างความเข้าใจ ลงความเห็น สรุป และเลือกตัดสินใจได้ถูกต้อง ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตัวอย่างของ บุญชู ชลัชเรีัยรซึ่งพัฒนามาจาก เอเมอริชและคณะในด้านการวิเคราะห์คำอธิบายและเหตุผลเชิงตรรก ดั่งนี้

2.1 การวิเคราะห์คำอธิบาย หมายถึง ความสามารถอธิบายความสัมพันธ์และโยงความสัมพันธ์ของเรื่องราวใดๆ โดยเข้าใจความหมาย และพิจารณาด้วยความมีเหตุผล เลือกตัดสินใจได้ถูกต้อง ซึ่งมีลำดับขั้นความสามารถในการวิเคราะห์คำอธิบาย ประกอบด้วย

2.1.1 ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์และโยงความสัมพันธ์ มีความรู้ความเข้าใจระบบและความหมาย จำแนกความเหมือนความต่าง ใช้หลักการของเหตุผล ระบุความสำคัญของหลักฐานและคาดเดาเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้

2.1.2 ความสามารถใช้เกณฑ์ในการพิจารณา โดยพิจารณาความสอดคล้องเกี่ยวข้องของเรื่องราวใดๆ อย่างสมเหตุสมผล

2.1.3 ความสามารถในการสร้างข้อสรุป โดยการเชื่อมโยงความคิดและลงความเห็นได้

2.1.4 ความสามารถในการตัดสินใจและประเมินปัญหา โดยการเปรียบเทียบคุณค่า

การวินิจฉัยคุณค่า เลือกตัดสินใจและเลือกทางที่ดีที่สุด

2.2 เหตุผลเชิงตรรก หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณญาณ โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่กำหนดให้ ค้นหาสิ่งที่เกี่ยวข้องจากข้อความที่ให้แล้วเลือกตัดสินใจซึ่งมีลำดับขั้นความสามารถในการวิเคราะห์เหตุผลเชิงตรรก ประกอบด้วย

2.2.1 ความสามารถในการสร้างและใช้ความคิดรวบยอด โดยระบุตัวอย่าง หลักฐาน โดยพิจารณาข้อเท็จจริงจากข้อความที่กำหนดให้

2.2.2 ความสามารถใช้เกณฑ์ในการพิจารณา โดยพิจารณาความสอดคล้องเกี่ยวข้องของเรื่องราวใดๆ อย่างสมเหตุสมผล

2.2.3 ความสามารถในการสร้างข้อสรุป โดยการเชื่อมโยงความคิดและลงความเห็นได้

2.2.4 ความสามารถในการตัดสินใจและประเมินปัญหา โดยการเปรียบเทียบคุณค่า การวินิจฉัยคุณค่า เลือกตัดสินใจและเลือกทางที่ดีที่สุด

ในการศึกษาครั้งนี้แบ่ง ระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์เป็น 3 ระดับ ดังนี้

(1) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับสูง หมายถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่วัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และมีคะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม คือ มีคะแนนตั้งแต่ 23 คะแนน ขึ้นไปจากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

(2) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับปานกลาง หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่วัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และมีคะแนนอยู่ระหว่างร้อยละ 40 - 74 ของคะแนนเต็ม คือมีคะแนนตั้งแต่ 12-22 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

(3) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับต่ำ หมายถึง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่วัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และมีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 40 ของคะแนนเต็ม คือมีคะแนนต่ำกว่า 12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน

สมมติฐานการวิจัย

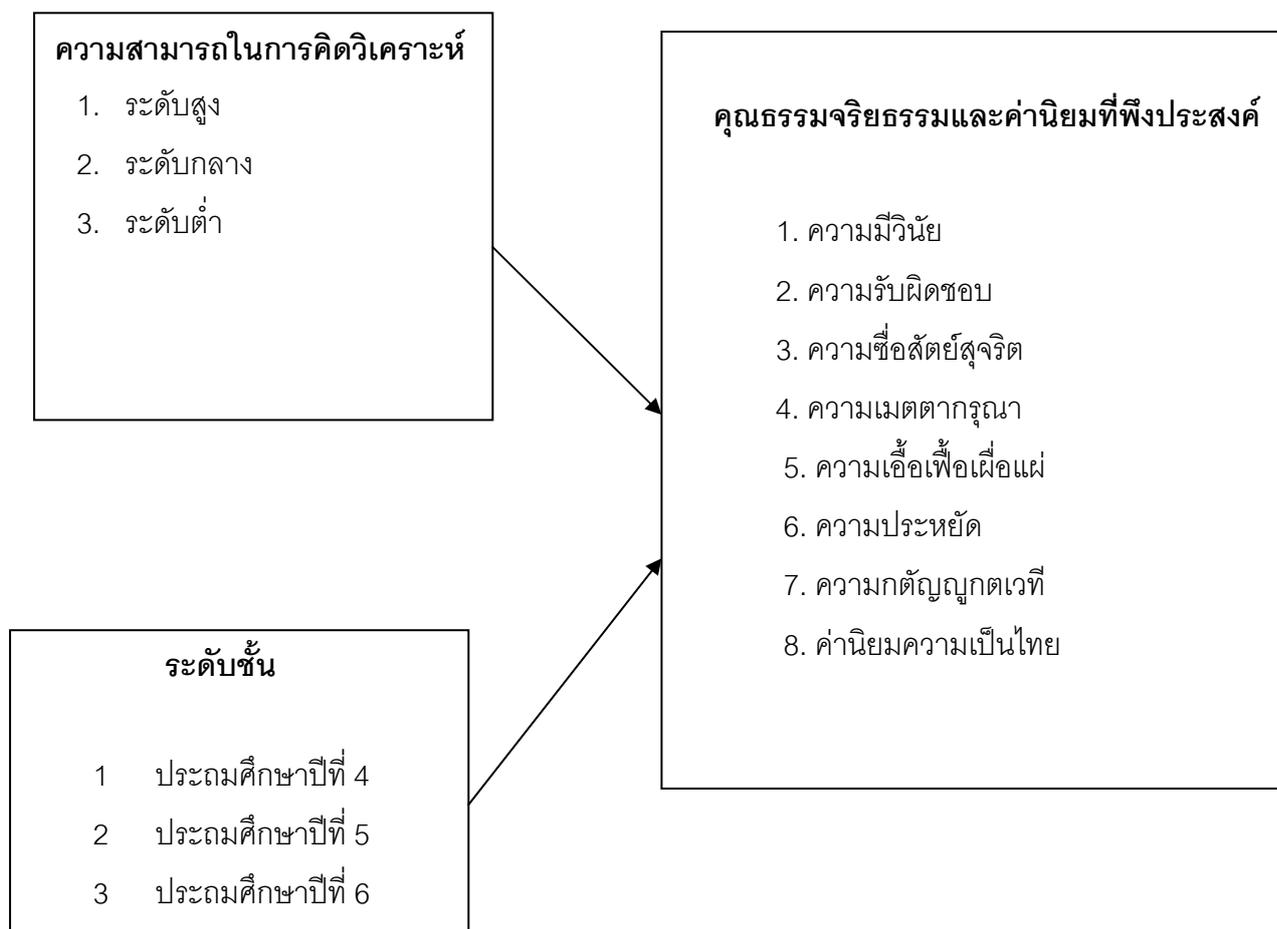
1. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกันมีความแตกต่างกัน

2. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีระดับขั้นต่างกันมีความแตกต่างกัน

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นมีผลต่อคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดของเพียเจท์และโคลเบอร์กที่กล่าวว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาและอายุของบุคคล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 :2-5) โดยในแต่ละระดับชั้นเรียนจะมีความแตกต่างกันในระดับอายุ ส่วนระดับสติปัญญาหรือความสามารถทางสมองก็คือความสามารถในการคิด (Hilgard. 1962:336) ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
 - 1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
 - 1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 - 1.3 ประเภทของจริยธรรม
 - 1.4 การวัดคุณธรรมจริยธรรม
 - 1.5 คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิด
 - 2.2 ความหมายของการคิดวิเคราะห์
 - 2.3 ลักษณะการคิดวิเคราะห์
 - 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์
 - 2.5 แนวทางในการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์
 - 2.6 การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม

1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

คำว่า คุณธรรม และจริยธรรม เป็นคำที่ใช้ควบคู่กันอยู่เสมอ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมไว้ต่างกัันดังนี้

1.1.1 ความหมายของคุณธรรม

คำว่า คุณธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษ ว่า “ virtue “ มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรมไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525 : 187) ให้ความหมายว่า “ คุณธรรม น. สภาพคุณงามความดี “

พินิจ รัตนกุล กล่าวว่า “คุณธรรมแปลจากภาษาอังกฤษว่า Virtue ซึ่งแปลมาจากภาษากรีกว่า Arete โดยทั่วไปหมายถึงคุณสมบัติที่มีค่าพิเศษ ผู้ที่มีคุณธรรมถือกันว่าเป็นคนดี “ (ประทุม ไม้พวง. 2533 : 10 ; อ้างอิงมาจาก พินิจ รัตนกุล . 2515 : 1)

กรมวิชาการ (2523 : 131) กล่าวว่า คุณธรรม (VIRTUE) คือ ความรู้สึกนึกคิด (Moral Attitude) หรือสภาพทางจิตใจที่เป็นกุศล คุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออก เป็นการกระทำ พฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น สภาพจิตใจที่เป็นกุศลที่เรียกว่าคุณธรรมที่เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริง (Truth) ความดี (Goodness) และความงาม (Beauty)

สาโรช บัวศรี (2526 : 18-19) ได้จัดคุณธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของจริยธรรม โดยอธิบายจริยธรรมในความหมายอย่างแคบว่า หมายถึง ศีลธรรมประการหนึ่ง และคุณธรรมอีกประการหนึ่ง

ธอร์นไคค์ และบาร์นฮาร์ต (Thorndike & barnhart.1957 : 1052) ให้ความหมายของคำว่าคุณธรรม เป็นความดีเลิศเฉพาะอย่างในเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม เช่น ความยุติธรรมความกรุณา

กูด (Good. 1973 : 641) ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ

1. คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน

2. คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

จากความหมายของ คำว่า คุณธรรม ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งดีงามที่มีอยู่ภายในจิตใจมนุษย์ จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจา เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อเป็นประโยชน์ของตนเอง และสังคม เพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันในสังคม

1.1.2 ความหมายของจริยธรรม

จริยธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “ Morality “ มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ต่างกัันดัง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525 : 214) ให้ความหมายของ จริยธรรมว่า “ จริยธรรม น. ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม “

สาโรช บัวศรี (2526 : 20) กล่าวถึง จริยธรรมเป็นค่านิยมในระดับต่างๆซึ่งสังคมและบุคคลต้องยึดมั่นถือมั่น และจริยธรรมนี้จะนำสันติสุขมาให้แก่บุคคลและสังคมได้ตามสมควรแก่กรณี เพราะว่าจริยธรรมเป็นเครื่องควบคุมอันตรกิริยาระหว่างมนุษย์และสังคมหรือสิ่งแวดล้อมทั้งปวง

พินิจ รัตนกุล ได้ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม เป็นคำที่เราานิยมใช้ในเรื่องการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ว่า เป็นการกระทำสมควร ถูกต้องดีหรือตรงกันข้าม

การกระทำที่ไม่ดี คือการกระทำที่ไม่สมควร ไม่ดี การที่เราต้องกำหนดคุณค่าของการกระทำที่ว่าดีหรือไม่ดี สมควรหรือไม่สมควรก็เพราะเราต้องการแบ่งแยกการกระทำออกเป็นประเภทต่างๆเพื่อจะได้ส่งเสริมด้วยวิธีการต่างๆให้คนทำสิ่งที่ดีหรือสมควรและละเว้นการกระทำตรงข้าม (ประทุม ไม้พวง. 2533 : 11 ; อ้างอิงมาจาก พินิจ รัตนกุล. 2515 :116)

ประสาธ อิศรปริดา (2523 : 120) เขียนไว้ว่า “คำว่า Morality ในอังกฤษซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า Morails ในภาษาลาติน ตามรากศัพท์นั้น จริยธรรมหมายถึง จารีต ประเพณี มารยาท หรือความประพฤติในสังคม หรือรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่ม”

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ (2524 : 2) กล่าวว่า “ จริยธรรม เป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกาย“

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 48) กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติ ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความรุ่งเรืองเกษมสุขในสังคม การที่จะให้เป็นเช่นนั้นได้ ผู้ปฏิบัติต้องรู้จักว่าสิ่งใดผิด ดังนั้นการปฏิบัติทางกายต้องสอดคล้องกับความรู้สึกทางจิตด้วย

เรสต์ (Rest. 1976 : 6) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมเป็นมโนภาพที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมในการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่าหรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล เช่นความรู้สึกส่วนตัวที่จะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสุดยอดแห่งศักยภาพของตน

บราวน์ (Brown. 1968 : 411-414) ให้ความหมายของ จริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมหมายถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆที่บุคคลใช้ในการแยกแยะการกระทำที่ถูกต้องออกจากการกระทำที่ผิด

โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1976 : 4-5) กล่าวว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรมถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับโดยทั่วไป แต่เป็นเกณฑ์ที่มีความเป็นสากลซึ่งคนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ และไม่มีการขัดแย้งเป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพสิทธิ ข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน

สรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึง การประพฤติปฏิบัติทั้งทางกายและทางวาจาที่เป็นไปตามหลักของความดีโดยมีพื้นฐานมาจากจิตใจที่ดีงามเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อประเทศชาติ อันจะก่อให้เกิดความผาสุกเจริญรุ่งเรือง

1.1.3 ความหมายของค่านิยม (Values)

จากสารานุกรมทางสังคมวิทยา (Encyclopeda of Sociology, 1974 : 304) กล่าวว่าถึงความหมายของค่านิยมว่า ค่านิยมคือความคิดของบุคคลหรือกลุ่มคนเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาซึ่งมีผลต่ออารมณ์และการแสดงออกของบุคคล อาจเป็นวัฒนธรรมหรือปทัสถานทางสังคม ค่านิยมมีอิทธิพลและมีความหมายต่อการเลือกและเป็นจุดหมายปลายทางในการกระทำโดยบุคคลจะมีจุดมุ่งหมายหรือการกระทำหลังจากที่ได้ประเมินคุณค่าแล้ว

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2537 : 1) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า ค่านิยมหมายถึงสิ่งที่คนสนใจ สิ่งที่คุณปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็นหรือกลับกลายมาเป็น สิ่งที่คุณถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำ ต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนบูชา ยกย่อง และมีความสุขที่จะได้ทำ ได้เป็นเจ้าของ

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต. 2531: 17) กล่าวถึงความหมายของค่านิยม สรุปได้ว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรม เป็นตัวกำหนดบรรดาพฤติกรรมของคนในสังคม

ทิตินา แชมมณี. (2542: 2) กล่าวถึงความหมายของค่านิยมว่าเป็นหลักการแนวคิดหรือความเชื่อที่บุคคลยึดถือ เป็นคุณค่าหรือแนวทางในการตัดสินใจและการดำรงชีวิต หากค่านิยมที่แต่ละบุคคลยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตรงกันเป็นจำนวนมาก สิ่งนั้นก็กลายเป็นค่านิยมของสังคมไป

จากความหมายของค่านิยมดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ค่านิยมคือ หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่บุคคลยึดถือเป็นคุณค่าหรือแนวทางในการตัดสินใจและการดำรงชีวิต

จากความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติคุณงามความดีหรือหลักการ แนวคิด ความเชื่อที่มีอยู่ในจิตใจ อันก่อให้เกิดความสุขความเจริญและความสงบสุขต่อตนเองและต่อสังคม โดยคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยคุณธรรมและค่านิยมเป็นลักษณะของคุณงามความดีที่มีอยู่ในจิตใจซึ่งเป็นนามธรรมนั่นเอง ส่วนจริยธรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติคุณความดีนั้นคือเป็นรูปธรรม ดังนั้นการมีจริยธรรมจะสะท้อนให้เห็นคุณธรรมและค่านิยมต่างๆที่มีอยู่ในจิตใจของคนๆนั้น กล่าวคือ คนที่มีจริยธรรมก็คือคนที่ประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่มีอยู่ในจิตใจของคนๆนั้นนั่นเอง แต่คุณธรรม (Virtue) จะต่างจากจริยธรรมตรงที่คุณธรรมจะกระทำหรือไม่ก็ยังคง เรียกว่าคุณธรรม แต่จริยธรรม (Morality) ถ้ากระทำความดีจึงจะเรียกว่ามีจริยธรรม ถ้าไม่กระทำความดี ก็เรียกว่าไม่มีจริยธรรม

1.2. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

ทฤษฎีที่ใช้อธิบายพัฒนาการทางจริยธรรมมีหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และทฤษฎีปัญญาานิยมของเพียเจต์และโคลเบอร์ก สำหรับทฤษฎีของฟรอยด์และทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมอธิบายว่า บุคคลรับค่านิยมและมาตรฐานทางจริยธรรมจากการสอนของบิดามารดา และโยงการเรียนรู้แบบ ส่วนทฤษฎีปัญญาานิยมของเพียเจต์และโคลเบอร์กถือว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดควบคู่กับการพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาและเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ของเด็ก ซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดา ครู อาจารย์ และเพื่อนร่วมวัย(สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2533 : 47-53) ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงเพียงทฤษฎีของเพียเจต์และโคลเบอร์ก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) เป็นนักจิตวิทยาชาวสวิส ได้สร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานของทฤษฎีพัฒนาการทางพุทธิปัญญา ทำให้ทราบว่าความคิดและสติปัญญาของบุคคลมีการเจริญตามลำดับขั้นการพัฒนา เมื่อใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการแบ่งลำดับขั้น และเขาสังเกตพบว่า จริยธรรมจะแฝงอยู่ในพฤติกรรมและกฎเกณฑ์การเล่นของเด็กตลอดเวลาเพียเจต์วัดพัฒนาการทางจริยธรรมโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อคำถามของเขาจะเกี่ยวกับสถานการณ์คู่ (Story Pair) ที่กำหนดขึ้นในสถานการณ์นั้นจะเป็นเรื่องที่คล้ายคลึงกัน เว้นแต่รูปการของปัญหาที่ตามมาจะแตกต่างกันในเรื่องความตั้งใจหรือแรงจูงใจ ดังตัวอย่าง เช่น เด็กชายคนหนึ่งทำแก้วแตก 15 ใบ โดยไม่ได้เจตนา ขณะที่เปิดประตูเข้ามาเพื่อที่จะรับประทานอาหาร ส่วนอีกคนทำแก้วแตกอีก 1 ใบ ขณะที่ปีนขึ้นไปหยิบขวดแยมแล้วตั้งคำถามว่า “ ใครทำผิดมากกว่ากัน ถ้าเป็นพ่อ เธอควรตีใครมากที่สุด ” (ประสาธ อิศรปริดา 2538 : 45 อ้างอิงจาก Piaget. 1962 : 122) จากคำตอบเหล่านี้ เพียเจต์นำมาพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์ของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ตั้งไว้ 6 เกณฑ์ ดังนี้ (ประสาธ อิศรปริดา 2538 : 46 อ้างอิงจาก Piaget. 1962 : 1-4)

1. การตัดสินใจจากเจตนาการกระทำ (Intentionality in Judgment) เด็กเล็กมีแนวโน้มที่จะตัดสินกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี โดยตัดสินจากปริมาณที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตจะตัดสินจากความตั้งใจหรือเจตนากระทำของบุคคลนั้น

2. การตัดสินใจเกี่ยวโยงจากผู้อื่น (Relativism in Judgment) เด็กเล็กจะตัดสินการกระทำถูกผิดจากความเชื่อว่าคุณอื่นก็คิดเช่นเดียวกันและเชื่อว่าความเห็นผู้ใหญ่ย่อมถูกเสมอ

3. ความไม่เกี่ยวข้องกันกับบทลงโทษ (Independence of Section) เด็กเล็กมักจะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี เพราะจะทำให้ถูกลงโทษ ส่วนเด็กโตจะตัดสินการกระทำอย่างหนึ่งว่าไม่ดี เพราะสิ่งนั้นไปขัดกับกฎเกณฑ์และจะเกิดอันตรายกับบุคคลอื่น

4. การใช้ระบบตาต่อตา (Use of Reciprocity) ในเด็กเล็กมักจะไม่ใช่ระบบตาต่อตาในการพิจารณาตัดสินบุคคลแต่ในเด็กโตจะใช้บ่อย

5. การใช้การลงโทษเพื่อล้างบาปและตีดนีสัย (Use of Punishment as Pestirition and Reform) ในเด็กเล็กจะสนับสนุนให้มีการลงโทษอย่างหนักเพื่อตีดนีสัยผู้กระทำผิด ส่วนเด็กโตจะมีความคิดเช่นนี้น้อยลง

6. การยึดหลักธรรมชาติ (Naturalist Views of Misfortune) โดยมีความคิดว่าถูกพระเจ้าลงโทษ

หลังจากที่เพียเจท์แบ่งชั้นพัฒนาการทางจริยธรรมแล้ว เขาพบว่ากระบวนการที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลง พัฒนาเกิดจากการพัฒนาทางความคิดความเข้าใจ (Cognitive Development) 4 ชั้นใหญ่ๆคือ (ประสาท อิศรปริดา. 2538 : 48)

1. ขั้นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว(Sensorimotor Stage) อายุประมาณ 0-2 ปี
2. ขั้นการคิดแบบเหตุผล (Preoperational Stage) อายุประมาณ 2-7 ปี
3. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) อายุประมาณ 7-11 ปี ขึ้นไป
4. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal Operational Stage) อายุประมาณ 11 ปีขึ้นไป

1.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) (ประสาท อิศรปริดา. 2538 : 95-96) เกิดเมื่อปี ค.ศ. 1927 ในเมืองบรอนซ์วิลล์ แห่งนครนิวยอร์ก สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่งในรัฐแมซซาชูเซตส์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โท และเอก สาขาจิตวิทยาจาก มหาวิทยาลัยชิคาโก ในระยะแรกเขาคิดว่าที่เรียนทางจิตวิทยาคลินิกแต่หลังจากที่เขาได้ศึกษาทฤษฎีของเพียเจท์ทำให้เขาเปลี่ยนใจมาเน้นศึกษาเด็กและผู้ใหญ่เกี่ยวกับจริยธรรมและต่อมาได้พัฒนาทฤษฎีของเขาขึ้น

จากการศึกษาแบบระยะยาว (Longitudinal Study) ของโคลเบอร์ก พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจะพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพัฒนาการทางปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจท์ เพราะการที่เด็กจะวินิจฉัยจริยธรรม (Moral Judgment) ว่าสิ่งใดดี หรือไม่ดีสิ่งใดควรหรือไม่ควรนั้น ต้องอาศัยการใช้เหตุผลเชิงตรรกวิทยา และความคิดเชิงนามธรรม ฉะนั้นคนจะมีพัฒนาการทางปัญญาในขั้นก่อนการคิดแบบมีเหตุผล (Preoperational Stage) ก็จะมีพัฒนาการด้านจริยธรรมในระดับต้นๆส่วนผู้มีพัฒนาการทางปัญญาถึงขั้นคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรม(Formal Operational Stage) ก็มีโอกาสจะพัฒนาทางด้านจริยธรรมในระดับสูงสุดได้

โคลเบอร์กได้สรุปผลการศึกษาของเขาว่า จริยธรรมมีอยู่ 3 ระดับใหญ่ๆ คือ แต่ละระดับจะแยกย่อยได้อีกระดับละ 2 ชั้น รวมทั้งหมดมี 6 ชั้น โดยเริ่มจากระดับและชั้นต่ำสุดไปสูงสุดดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมของตนเอง (Preconventional Level)

ชั้นที่ 1 จริยธรรมภายนอก (Heteronomous Morality)

ชั้นที่ 2 ปัจเจกบุคคลนิยม การตอบสนองของความต้องการและการแลกเปลี่ยน

(Individualism, Instrumental Purpose and Exchange)

ระดับที่ 2 ระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level)

ขั้นที่ 3 การคาดหวังทางสังคม ความสัมพันธ์ และการคล้อยตาม (Mutual Interpersonal Expectation, Relationship and Interpersonal conformity)

ขั้นที่ 4 ระบบสังคม และมโนธรรม (Social System and conscience)

ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคมหรือยึดหลักการ (Postconventional level or Principle Level)

ขั้นที่ 5 สัญญาหรือประโยชน์ทางสังคม และสิทธิส่วนบุคคล (Social Contract or utility and Individual Rights)

ขั้นที่ 6 หลักจริยธรรมสากล (Universal Ethical Principles)

พัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นนี้จะพัฒนากันต่อเนื่องกันไป เริ่มจากขั้นต่ำไปสู่สูงตามลำดับ เด็กแต่ละคนจะพัฒนาผ่านขั้นขั้นตอนต่างๆเหล่านี้แตกต่างกัน ไม่เคยปรากฏว่าขั้น 3-4 จะเกิดขึ้นก่อนขั้น 1-2 หรือไม่มีผู้ใดที่พัฒนาไปถึงขั้นที่ 6 ก่อนจะถึงขั้นที่ 4 แต่ทุกคนมีจริยธรรมถึงขั้นที่ 6 นั้นจะต้องเคยผ่านขั้นที่ 4 มาก่อนแล้วทั้งนั้น

เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งประกอบด้วยพัฒนาการทางจริยธรรม 6 ขั้น แบ่งเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับมี 2 ขั้น ดังปรากฏในตาราง 1

(ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2524 : 29-30)

ตาราง 1 ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับจริยธรรม
<p>ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (obedient and Punishment) 2-7 ปี</p> <p>ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) 7-10 ปี</p>	<p>1.ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Preconvention Level) 2-10 ปี ในขั้นนี้เด็กจะเลือกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกายภาพจะยอมทำตามคำสั่งผู้ใหญ่เพราะการเป็นผู้มีอำนาจทางกายเหนือตน ขั้นที่สอง คือ การแสวงหารางวัลเด็กจะเลือกทำในสิ่งที่ตนเองพอใจ ชอบ แลกเปลี่ยนสิ่งของซึ่งกันและกันโดยไม่ให้เสียเปรียบกันด้วย</p>
<p>ขั้นที่ 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (Good-boy Orientation) 10-13 ปี</p> <p>ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (Authority and Social Order Maintaining Orientation) 13-16 ปี</p> <p>ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม</p>	<p>2.ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) 10-16 ปี เป็นระดับที่เด็กทำตามสังคมประเพณี กฎหมาย โดยจะควบคุมความประพฤติจากการติชมของสังคมแต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจ เราสามารถที่จะแสดงบทบาทสังคมได้ในขั้นที่สาม ระดับจริยธรรม บุคคลยังไม่เป็นตัวของตัวเองชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน ส่วนในขั้นที่ 4 บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่างๆที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง</p>
<p>ขั้นที่ 5 หลักการทำตามค่านิยมสัญญา (Contractual Legalistic Orientation) 16 ปีขึ้นไป</p> <p>ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมสากล (Conscience Orientation) วัยผู้ใหญ่</p>	<p>3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional) 16 ปี ขึ้นไป เด็กจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุด คือ มีภาระหน้าที่แยกตนเองออกจากกฎเกณฑ์และความคิดเห็นของระดับของจริยธรรมผู้อื่นในการตัดสินใจ ขัดแย้งต่างๆจะต้องนำมาวิเคราะห์ด้วยตนเองก่อนแล้วจึงตัดสินใจโดยคำนึงถึงความสำคัญและประโยชน์สูงสุดของสังคม ขั้นที่ 5 คือการเห็นความสำคัญของ</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับจริยธรรม
	<p>คนหนุ่มมากไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิของผู้อื่นสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ขั้นที่ 6 แสดงทั้งการมีความรู้สากลนอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนเอง และมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรมเพื่อจุมุ่งหมายในอันปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่</p>

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจต์และโคลเบอร์ก สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมของบุคคลมีการเจริญตามลำดับขั้นการพัฒนากฎทางสติปัญญา โดยแบ่งเป็นขั้นตามระดับอายุน้อยไปมาก ผู้วิจัยจึงนำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

1.3. ประเภทของจริยธรรม

แสง จันทรงาม (2522 : 6) ได้แบ่งประเภทจริยธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ เช่น ความมีไมตรี มิตรภาพ ความสุภาพอ่อนโยน เป็นต้น
2. ประเภทสร้างความเจริญแก่ตนเอง เช่น ความขยันขันแข็ง ความอดทน การรู้จักพึ่งตนเอง เป็นต้น
3. ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมือง เช่น ความรักชาติ ความเห็นแก่ส่วนรวม ความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ เป็นต้น

ประสาธ อิศรปรีดา (2523 :120) กล่าวถึง ประเภทของจริยธรรมไว้ว่า ลักษณะต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนเองนั้น ถือเอาการกระทำชนิดใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ลักษณะพฤติกรรมประเภทใดที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาทางสติปัญญาของบุคคล
2. เจตคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะ หรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมนั้นๆ เจตคติเชิงจริยธรรมจะมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมเพราะเจตคติเชิงจริยธรรมจะรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้นๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้นเจตคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ

ในการทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง การกระทำต่างๆของบุคคล เพียเจท์และโคลเบอร์ก (Piaget and Kohlberg) ได้ใช้การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ สัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่เป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การให้ทานการเสียสละเพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกจำพวกหนึ่งคือ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่ยั่วยุให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ ตัวอย่างเช่น การโกงสิ่งของเงินทองหรือคะแนน การลักขโมย การกล่าวเท็จ ซึ่งอาจรวมเรียกว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ เป็นต้น

เดอริคม์ (Durkheim) (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2525 : 7) จำแนกจริยธรรมออกเป็น

3 ประเภท คือ

1. ความมีระเบียบวินัย ผู้มีจริยธรรมต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ระเบียบซึ่งผู้ใหญ่และสังคมวางไว้อย่างเคร่งครัด
2. หน้าที่ความผูกพันต่อสังคม ควรฝึกอบรมนักเรียนเพื่อปลูกฝังค่านิยมบางประการที่เหมาะสมสำหรับระบบการเมืองการปกครองของประเทศนั้นๆ
3. ความรู้จักจิตสำนึกผิดชอบชั่วดีด้วยตนเอง จะเกิดหลังจากที่ได้รับการฝึกหัดอบรมให้อยู่ในระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ต่างๆจนเป็นความเคยชินแล้ว ตอนหลังไม่มีคนคอยบอกหรือบังคับเด็กก็จะรู้สึกได้เอง

สรุปได้ว่า จริยธรรม แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลรู้ว่าการกระทำใดดีหรือไม่ดี ควรประพฤติหรือไม่ควรประพฤติ
2. เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบของบุคคลที่มีต่อการประพฤติปฏิบัติตนเชิงจริยธรรม โดยรวมเอาความรู้เชิงจริยธรรมไว้ด้วย
3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งการอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้สัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาและอารมณ์ด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น

1.4 การวัดคุณธรรมจริยธรรม

วิธีการวัดคุณธรรมจริยธรรมมีวิธีเช่นเดียวกับการวัดบุคลิกภาพซึ่งเป็นเรื่องที่ยากและซับซ้อน การวัดจึงทำได้ยากเมื่อเปรียบเทียบกับ การวัดด้านอื่นๆ แต่นักจิตวิทยาและนักวัดผล การศึกษาก็ได้พยายามหาวิธีการและสร้างเครื่องมือที่มีคุณภาพพอที่จะกระตุ้น (Elicit) ให้เห็นตรงตามลักษณะที่แท้จริงของผู้ที่ถูกวัดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ ทวี ท่อแก้ว และอบรม สนิทपाल (2517 : 121) กล่าวว่าถ้าจะให้ผลที่ดี ความเที่ยงตรงสูง ก็ควรจะใช้หลายวิธีประกอบกันโดยสรุปวิธีการวัดทั่วไปมีอยู่ 5 วิธีดังนี้

1. วิธีสังเกตเป็นวิธีที่วัดพฤติกรรมและลักษณะต่างๆไปที่บุคคลแสดงออกมี 2 แบบคือ การสังเกตแบบควบคุม เป็นการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลตามสถานการณ์ที่จัดไว้โดยเฉพาะ อีกแบบหนึ่งเป็นการสังเกตแบบต่างๆไปในชีวิตประจำวันที่บุคคลแสดงออก ทั้งสองแบบต้องบันทึกผลตามที่ได้เห็นไม่นำความรู้สึกส่วนตัวไปเกี่ยวข้องและควรมีการสังเกตเป็นพิเศษจึงจะได้ผลดี

2. วิธีรายงานตัวเอง มี 2 แบบ คือ

2.1 การวิเคราะห์ตนเอง คือการให้บุคคลประมาณค่าตนเอง โดย แบบวิเคราะห์ตนเองจะเป็นคำถามแบบปรนัย เช่นการสนใจในวิชาต่างๆแล้วแปลผลเข้าสู่การวัด

2.2 การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนาระหว่างบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมายโดยผู้สัมภาษณ์เตรียมคำถามมาจดบันทึกประมาณค่า (ถูกสัมภาษณ์จะไม่วินิจฉัยว่าถูกทดสอบจริยธรรม)

3. วิธีการศึกษาความเห็นจากผู้อื่น เป็นวิธีที่ผู้วัดสร้างแบบสอบถามขึ้นเพื่อถามบุคคลอื่นว่ามีความรู้สึกเกี่ยวกับบุคคลนั้นอย่างไร เช่น ครู เพื่อน ผู้ปกครอง เป็นต้น

4. วิธีการใช้แบบทดสอบเป็นวิธี

ที่นิยมใช้มาก มีการสร้างแบบทดสอบซึ่งประกอบด้วยคำถามและข้อความหลายข้อ โดยถือเอาปกติวิสัยของคนทั่วไปเป็นมาตรฐาน คำถามหรือสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของผู้ถูกทดสอบเอง หรือสิ่งแวดล้อม หรือพฤติกรรมที่ทำอยู่เสมอๆ เมื่อตกอยู่ในสภาพนั้นๆ ผู้ถูกทดสอบต้องร่วมมือกับผู้ทดสอบจึงจะได้ผลตามวัตถุประสงค์

5. วิธีสร้างจินตนาการ (Peohwxicw Technique) เป็นวิธีการที่วัดได้จากการจัดสิ่งเร้าเข้ามาให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนอง เช่น เล่าเรื่องจากรูปที่นำมาให้ดู ให้ความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากที่กำหนดให้ ให้เติมข้อความที่ไม่สมบูรณ์ ให้แสดงออกการวาดรูป เป็นต้น ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้ผู้ทดสอบที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี

การวัดการแสดงออกทางจริยธรรมซึ่งล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 192-200) กล่าวที่สามารถทำได้หลายแบบดังนี้

1. การสังเกตพฤติกรรมเป็นการเฝ้ามองดูอย่างมีจุดหมาย เครื่องมือที่สำคัญจึงเป็นตา นั่นเอง ตากับการรับรู้จะต้องมีความเที่ยงตรง สามารถจำแนกพฤติกรรมของผู้ที่ถูกสังเกตได้อย่างดี สิ่งที่ช่วยในการสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ บัตรรายการ ในบัตรรายการนี้จะมีพฤติกรรมที่ต้องสังเกตไว้จำนวนหนึ่ง การสังเกตที่ดีจะต้องไม่พยายามให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว และควรกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมจึงจะดี

2. การสัมภาษณ์ หมายถึงการพูดคุยกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย เครื่องมือสำคัญจึงเป็นปาก จุดมุ่งหมายในที่นี้คือ ต้องการทราบพฤติกรรมทางจริยธรรมจากผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อช่วยให้การสัมภาษณ์เป็นมาตรฐานมากขึ้นจึงควรมีข้อคำถามไว้ก่อน และถามเน้นประเด็นที่เราศึกษา ถ้าผู้ตอบเลี่ยงไปทางอื่นผู้สัมภาษณ์พยายามทะลอมเข้าสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ได้

3. ใช้ข้อความแสดงจริยธรรมให้เลือกตอบ ข้อความที่ใช้จะยาวหรือสั้นก็ได้ แต่จะต้องเป็นข้อความที่มีเงื่อนไขปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรม ผู้ที่ตอบจะต้องใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมมาตอบ ส่วนตัวเลือกที่กำหนดไว้ให้ตอบ ต้องขึ้นอยู่กับข้อความนั้นๆด้วย แต่ละข้อจะใช้ตัวเลือกเหมือนกันหรือต่างกันได้ แต่ข้อสอบชุดหนึ่งๆ ควรสามารถให้คะแนนแต่ละข้อได้เท่ากัน ทางที่ง่ายคือให้ตัวเลือกเท่ากัน และมีเกณฑ์ในการคิดให้คะแนนเหมือนกัน

4. ใช้สถานการณ์ย่อยๆให้เขียนตอบ สถานการณ์ย่อยที่กล่าวนี้จะเป็นเรื่องสั้นที่มีความขัดแย้งต้องแก้ปัญหาโดยวิธีการทางจริยธรรม ลักษณะเหมือนเรื่องสั้นที่ใช้สัมภาษณ์ที่กล่าวมา แต่ครั้งนี้ให้ผู้ตอบเขียนตอบว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร พร้อมด้วยเหตุผลประกอบด้วยจะได้สามารถนำไปเปรียบเทียบกับระดับของจริยธรรมได้

5. ใช้สถานการณ์ย่อย แล้วเขียนตัวเลือกให้ตอบ สถานการณ์ในที่นี้อาจจะยาวหรือสั้นก็ได้ แต่ให้เป็นลักษณะที่มีปัญหาเชิงจริยธรรมอยู่ ยิ่งซับซ้อนก็จะยิ่งยากต่อการตัดสินใจ แต่ต้องระวังเรื่องภาษา เพราะผู้ตอบบางคนอ่านไม่เข้าใจ จับต้นชนปลายไม่ถูกเลยไม่สามารถพิจารณาตัดสินใจ ซึ่งหลักในการเขียนตัวเลือกมีดังนี้

5.1 เมื่อได้สถานการณ์แล้ว ส่งให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามจากสถานการณ์เหมือนแบบเติมข้อความนั่นเอง

5.2 ยึดเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินใจเชิงจริยธรรมโดยอาศัยทฤษฎีหรือความเชื่อใดก็เลือกเอาอย่างหนึ่ง

5.3 จำแนกแนวการตอบออกเป็นระดับๆ ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเป็นพวกๆไว้

5.4 พิจารณาเอาแนวคิดจากการตอบมาทำเป็นตัวเลือกโดยการดัดแปลงปรับปรุง

จะเห็นได้ว่า การเลือกวัดจริยธรรมต้องพิจารณาความเหมาะสมของทั้งผู้ทดสอบ ผู้ถูกทดสอบ สภาพการณ์ทดสอบ และสิ่งที่จะวัด ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวิธีการวัดด้วยการ สอบถามด้วยแบบสอบถาม โดยกำหนดข้อความที่เป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและกำหนดตัวเลือกเป็น ระดับการปฏิบัติเพื่อศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

1.5 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550 3) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นจำนวน 18 มาตรฐาน จำแนกได้ 3 ด้านคือ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน และมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งมาตรฐานด้านผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 ได้กล่าวถึงผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์โดยบ่งชี้ถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐานไว้ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้นของศาสนาที่ตนนับถือ

คำอธิบาย : ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา สังคม และประเทศชาติ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทั้งด้านการเรียน ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ตามบทบาทหน้าที่ จนสำเร็จ และดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีความซื่อสัตย์สุจริต

คำอธิบาย : ผู้เรียนไม่นำทรัพย์สิน และสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเองโดยพลการ และปฏิบัติตามศีลธรรมตามความเป็นจริงทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความกตัญญูกตเวที

คำอธิบาย : ผู้เรียนปฏิบัติตนในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือภารกิจงาน ประพฤติ ปฏิบัติตนตามคำสั่งสอนที่ถูกต้องและเหมาะสม ตอบแทนคุณของผู้มีพระคุณทั้งที่เป็นบุคคลและสถาบัน

ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

คำอธิบาย : ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการให้และการรับอย่างมีเหตุผล และเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

คำอธิบาย : ผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้เวลา เงิน และทรัพย์สิน ทั้งส่วนตนและส่วนรวม ตามความจำเป็นอย่างสมเหตุสมผลเกิดประโยชน์คุ้มค่า

ตัวบ่งชี้ที่ 6 ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทย

คำอธิบาย : ผู้เรียนปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมไทย แสดงออกถึงความรัก ความห่วงหา ความชื่นชม ความภาคภูมิใจ อนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทยให้ดำรงอยู่สืบไป

จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งกำหนดมาตรฐานที่ 1 เกี่ยวกับ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ไว้ 6 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แล้วเห็นว่าควรแบ่งคุณลักษณะของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ดังกล่าว ออกเป็น 8 ด้าน โดยแยกคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบออกจากความมีวินัย และแยกความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ออกจากความเมตตากรุณาเพื่อความเหมาะสมในการศึกษาได้อย่างครอบคลุมยิ่งขึ้น และได้ศึกษารายละเอียดของแต่ละด้าน ดังนี้

1.5.1 ความมีวินัย

1.5.1.1 ความหมายของความมีวินัย

วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อปฏิบัติ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.2525 : 756)

ฉันทนา ภาคบงกชและคณะกล่าวว่า วินัย หมายถึงกฎระเบียบ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ส่วนการมีวินัย หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบบังคับ ข้อตกลงที่สังคมกำหนดให้ เพื่อให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ . 2539 6 ; อ้างอิงจาก ฉันทนา ภาคบงกชและคณะ. 2533 : 72)

พระสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2541 : 72) กล่าวว่า วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายวาจาของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงามเป็นแบบแผน อันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความสุขสบาย ไม่กระทบถูกซึ่งกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 20) ได้ให้คำอธิบายว่า ความมีวินัย หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการควบคุมตนเองให้กระทำการและปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของโรงเรียนในสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538 :12-13) กล่าวว่า วินัยเป็นการบัญญัติของมนุษย์ เป็นการจัดตั้งการสมมติ ได้แก่ การจัดระเบียบความเป็นอยู่และการจัดระเบียบสังคมซึ่งแยกเป็น ความหมาย 3 อย่าง คือ

1. การจัดระเบียบระบบ ก็เรียกว่า วินัย
2. ตัวระเบียบระบบ ก็เรียกว่า วินัย
3. การฝึกคนให้อยู่ในระบบระเบียบ ก็เรียกว่า วินัย

จากเอกสารที่เกี่ยวกับความมีวินัยข้างต้น สรุปว่าความมีวินัยหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมตนเองให้กระทำและปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบหรือทิศทางที่เหมาะสมเป็นไปตามกฎระเบียบของสังคม

1.5.1.2 ประเภทของวินัย,

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537 : 4-5) ได้แบ่งวินัยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) วินัยภายนอก หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งประพฤติปฏิบัติโดยเกรงกลัวอำนาจหรือการถูกลงโทษเป็นการปฏิบัติที่บุคคลดังกล่าวไม่มีความเต็มใจ ตกอยู่ในภาวะจำยอม ถูกควบคุม วินัยภายนอกเกิดจากการใช้อำนาจบางอย่างบังคับให้บุคคลปฏิบัติตาม ซึ่งบุคคลอาจกระทำเพียงชั่วขณะเมื่อมีอำนาจนั้นคงอยู่ แต่หากอำนาจบังคับนี้หมดไปวินัยก็จะหมดไปด้วยเช่นกัน และคนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการดูแลควบคุม

(2) วินัยในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเลือกข้อประพฤติปฏิบัติสำหรับตนขึ้นโดยสมัครใจ ไม่มีใครบังคับหรือควบคุมจากอำนาจใดๆ และข้อประพฤติปฏิบัตินี้ต้องไม่ขัดกับความสงบสุขของสังคม วินัยในตนเองเกิดจากความสมัครใจของบุคคลที่ผ่านการเรียนรู้อบรมเลือกสรรไว้เป็นหลักปฏิบัติประจำตน

1) ความหมายของวินัยในตนเอง

กู๊ด (อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. 2542 : 8 ; อ้างอิงจาก Good.1959 : 676) กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึง การบังคับควบคุมพฤติกรรมของบุคคลไม่ใช่การบังคับโดยใช้อำนาจภายนอก หากหมายถึงการบังคับโดยใช้อำนาจภายในของบุคคลนั่นเองและเป็นอำนาจอันเกิดจากการเรียนรู้หรือการยอมรับคุณค่าอันใดอันหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลสามารถควบคุมบังคับพฤติกรรมของตนได้

อิงลิชและอิงลิช (อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. 2542 : 8 ; อ้างอิงจาก English and English. 1958 : 487) ให้ความหมายว่า ความมีวินัยในตนเองเป็นลักษณะของการนำตนเองควบคุมหรือบังคับตนเองโดยอาศัยแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับอุดมคติที่บุคคลได้สร้างขึ้นสำหรับตนเองให้เป็นไปตามความตั้งใจ

วินเซนต์ (Vincent. 1961: 42-43) กล่าวว่า วินัยในตนเอง หมายถึงการที่บุคคลไม่กระทำการใดๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากต่อตนเองในอนาคต หรือการไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่นรวมทั้งหมายถึงการที่บุคคลไม่ยอมทำแต่การกระทำนั้นช่วยให้ความต้องการและสิทธิของบุคคลอื่นได้รับการตอบสนอง หรือการกระทำสิ่งอันเป็นผลให้ผู้นั้นประสบความสำเร็จในอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 60) ได้ให้ความหมายว่า วินัยแห่งตนหมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์หรือความประพฤติของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง แม้จะมีสิ่งเร้าจากภายนอก เช่น บุคคลอื่นหรือสิ่งเร้าภายในตนเองเช่น อุปสรรคหรือความปรารถนาก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มุ่งหวังไว้

2) ลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเอง

วินัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเด็กเพราะช่วยเติมเต็มความปรารถนาของเด็กให้เต็มรวมทั้งการปรับตัวทางบุคลิกภาพอย่างมีความสุข (Hurloch. 1964 : 393) เนื่องจากวินัยคือ การแสดงออกซึ่งการแสดงคุณธรรมต่างๆ มีหลักปัจจัยสำคัญร่วมกันที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัยในตนเองดังที่นักศึกษาและนักจิตวิทยาได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีวินัยในตนเองไว้ดังนี้

วิกกินส์ (Wiggins. 1971 : 17; อ้างอิงจาก Varuch. 1949 : 4-9) อ้างถึงการศึกษานองกอฟ (Gough) ซึ่งศึกษาถึงการควบคุมตนเองหรือความมีวินัยในตนเองพบว่า ผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงจะมีคุณลักษณะดังนี้ คือ

1. มีความรับผิดชอบมาก
2. มีความวิตกกังวลน้อย
3. มีความอดทน
4. ประพฤติอย่างมีเหตุผล

บาร์ช (อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. 2542 : 17 ; อ้างอิงจาก Baruch. 1949 : 4-5) สรุปลักษณะบุคคลผู้มีวินัยในตนเองดังนี้คือ

1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ
3. ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม

ออสเชเบล (อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. 2542 : 17; อ้างอิงจาก Ausubel. 1965 : 459-460) เสนอว่าผู้มีวินัยในตนเองจะมีคุณลักษณะดังนี้คือ

1. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
2. เชื่อมั่นในตนเอง

3. ฟึ่งตนเอง
4. ควบคุมอารมณ์ได้
5. อุดทน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2523 : 59-69) กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีวินัยในตนเองว่ามีคุณลักษณะดังนี้

1. มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์
2. มีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความรับผิดชอบสูง
5. มีความสามารถในการระลอคความต้องการ
6. สามารถคาดหวังผลกรรมที่จะเกิดขึ้นภายหลัง
7. มีการตั้งเป้าหมายเพื่ออนาคต

จากเอกสารข้างต้น ลักษณะของผู้มีวินัยคือการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆที่โรงเรียนหรือสังคมกำหนดขึ้นให้นักเรียนหรือบุคคลใดได้ปฏิบัติเพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียนและสังคม

1.5.2 ความรับผิดชอบ

1.5.2.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

ละม้ายมาศ ศรีทัตต์และจรรยา สุวรรณทัต (2510 : 112) กล่าวว่า นักจิตวิทยาหลายท่านเห็นพ้องกันว่า ความรับผิดชอบของบุคคลเป็นลักษณะหนึ่ง que แสดงออกถึงความเป็นผู้มีวุฒิภาวะทางด้านอุปนิสัยและส่วนประกอบสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตภายในสังคมหนึ่งๆ เนื่องจากในสังคมแต่ละแห่ง บุคคลแต่ละคนมีบทบาทที่จะต้องกระทำมากมายหลายอย่างด้วยกัน ถ้าทุกคนในสังคมรู้จักรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ต่างๆของตนเองเป็นอย่างดีแล้วก็จะก่อให้เกิดความสันติตลอดจนความงอกงามในสังคมนั้น

ฟลิปโป (Flippo. 1966 : 122) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการคือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงาน และวัตถุประสงค์

บราวเน (ดาวนภา กิตติสาโร. 2546 : 30 อ้างอิงจาก Browne. 1958 : 58) ได้สรุปองค์ประกอบของความรู้สึกรับผิดชอบว่ามีดังนี้ คือ ความไว้วางใจได้ ความคิดริเริ่ม ความไม่ทอดทิ้ง ต่ออุปสรรค ทำงานแข็งขัน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความปรารถนาที่จะทำให้อีกกว่าเดิม

ชม ภูมิภาค (2525 : 11) กล่าวถึงลักษณะความรู้ที่รับผิดชอบว่า หมายถึง การปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ได้รับมอบหมาย ความรับผิดชอบนี้มีความหมายรวมไปถึงความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 21) ได้ให้คำอธิบายความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นการแสดงออกของนักเรียนในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดีตลอดจนตรงต่อเวลา

ชวาล แพร์ตกุล (อนุวัติ คุณแก้ว. 2538 : 50 ; อ้างอิงจาก ชวาล แพร์ตกุล. 2514 : 33) ให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบหมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้รับงานมา

จากความหมายของความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบคือการแสดงออกของบุคคลในลักษณะของการมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่และเต็มความสามารถ ติดตามผลงานที่ได้ทำแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เป็นผลสำเร็จ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งด้านดีและไม่ดีตลอดจนตรงต่อเวลา

1.5.2.2 ประเภทและพฤติกรรมของผู้มีความรับผิดชอบ

คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือการปลูกฝังค่านิยมของกลุ่มนักบริหารกลุ่มสี่มวชน กลุ่มสมาคมมูลนิธิ กลุ่มพัฒนากำลังคนและกลุ่มนักวิชาการ (จินตนา ธนวิบูลย์ชัย. 2540 : 84; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526 : 42-121) ได้เสนอความหมายของความรับผิดชอบและลักษณะโครงสร้างของพฤติกรรมไว้ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันดังนี้

กลุ่มนักบริหารและกลุ่มสี่มวชนได้แบ่งโครงสร้างลักษณะความรับผิดชอบออกเป็น 3 ด้านคือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง รู้จักหน้าที่ของตนเอง และปฏิบัติหน้าที่ให้ลุล่วงอย่างดีที่สุดโดยทำงานในหน้าที่ของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา กำหนด ฝึกให้เป็นคนตรงต่อเวลาอยู่เป็นนิจ

2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง รู้จักฐานะและหน้าที่ของตนที่มีครอบครัว โดยสามารถปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมแก่ฐานะและหน้าที่ของตนในครอบครัว และร่วมกิจกรรมของครอบครัว

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง รู้จักฐานะและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม ไม่ละเลยที่จะเสียประโยชน์ส่วนตนและการกระทำในสิ่งที่จะรักษาหรือยังให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

จากความหมายและพฤติกรรมความรับผิดชอบที่ได้กล่าวแล้ว สรุปได้ว่าประเภทและพฤติกรรมของความรับผิดชอบแบ่งได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่

- 1.1 ระวังรักษาสุขภาพและสามารถจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- 1.2 ตั้งใจเล่าเรียน หมั่นหาความรู้ ขยันขันแข็งและอดทนต่ออุปสรรค
- 1.3 ประพฤติตนเหมาะสม ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้และมีความสามารถควบคุมตนเองได้
- 1.4 มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตรงต่อเวลา พึ่งตนเองและมีลักษณะเป็นผู้นำ
- 1.5 ยอมรับการกระทำของตัวเอง ตลอดจนรักษาสีทริขของตัวเอง
- 1.6 มีความประหยัดและรอบคอบ

2. ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่

2.1 ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง

- 2.1.1 ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ช่วยรักษาสมบัติส่วนรวม
- 2.1.2 ให้ความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม เมื่อเห็นสิ่งที่เป็นอันตราย ช่วยแก้ตามความสามารถ
- 2.1.3 ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม รู้จักหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองดี
- 2.1.4 มีความซื่อสัตย์

2.2 ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อครอบครัว

- 2.2.1 เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ปกครอง
- 2.2.2 ช่วยเหลือภารกิจตามสมควรแก่โอกาส
- 2.2.3 ไม่นำความเดือดร้อนมาให้ ช่วยรักษาเขตชุมชนชื่อเสียงของครอบครัว

2.3 ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู-อาจารย์

- 2.3.1 สนใจบทเรียน เคารพเชื่อฟังครู ปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎข้อบังคับของโรงเรียน
- 2.3.2 ช่วยเหลือภารกิจตามสมควรแก่โอกาส ช่วยเหลืองานโรงเรียนตามความสามารถ ช่วยรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน ถนอมของใช้ในโรงเรียนไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน

2.3.3 รักษาชื่อเสียงของโรงเรียน

2.4 ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อเพื่อน

2.4.1 ช่วยตักเตือนแนะนำเมื่อเห็นเพื่อนทำผิด ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้อง

2.4.2 ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่เอาเปรียบและรังแกซึ่งกันและกัน

2.4.3 เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

1.5.3 ความซื่อสัตย์สุจริต

1.5.3.1 ความหมายของความซื่อสัตย์สุจริต

กรมวิชาการ (2523 : 60) อธิบายความซื่อสัตย์ว่าเป็นจริยธรรมที่เน้นความซื่อตรงต่อตนเอง หน้าที่การงาน คำมั่นสัญญา แบบแผน กฎหมาย และความถูกต้องดีงาม ลักษณะพฤติกรรม ได้แก่ 1. ซื่อตรงต่อเวลา 2. ซื่อตรงต่องานที่ตนเองกำหนดไว้ 3. ซื่อตรงต่อหน้าที่การงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง 4. ซื่อตรงต่อคุณธรรมที่ยึดถือปฏิบัติ 5. ซื่อตรงต่อการนัดหมาย 6. ซื่อตรงต่อการให้สัญญา 7. ซื่อตรงต่อทรัพย์สินผู้อื่น 8. ซื่อตรงต่อหน้าที่การงานของผู้อื่น 9. ซื่อตรงต่อระเบียบแบบแผนประเพณี 10. ซื่อตรงต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับสังคม 11. ซื่อตรงต่องานที่ได้รับมอบหมาย 12. ซื่อตรงต่อข้อมูลปัจจุบัน โดยรู้จักจำแนกข้อมูลและค่าประเมินของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี 13. ซื่อตรงมีความยุติธรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 286) ได้ให้ความหมายของคำว่าซื่อสัตย์สุจริตหมายถึง ความจริงใจ ความซื่อตรงทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อหน้า และลับหลังผู้อื่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550:22) ได้ให้คำอธิบายว่า ซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การพูดแต่ความจริง ไม่พูดเท็จหรือพูดเกินความจริง ไม่ลักขโมย ไม่คดโกง ไม่หลอกลวงตนเองและผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง กล่าวรับความจริงทั้งถูกและผิด ปฏิบัติตามคำพูดหรือข้อตกลงที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่าผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตย่อมเป็นที่เชื่อถือของคนทั่วไปและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ใครๆก็อยากคบด้วย ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็จะมีคนมองอาจกล่าวพูด กล่าวทำอย่างเปิดเผย

1.5.3.2 วิธีปฏิบัติตนให้เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต

(1) ตั้งปณิธานไว้ในใจว่าจะเป็นผู้ที่มีความจริงใจ พูดจริงทำจริงแล้วทำตามที่ตั้งปณิธานไว้

(2) เมื่อรับปากใครแล้วต้องปฏิบัติตามที่ได้ให้วาจาไว้ ถ้ามีเหตุที่ทำให้เราไม่สามารถปฏิบัติตามได้ จะต้องชี้แจง และแสดงเหตุผลให้แจ่มชัด

(3) พุดความจริงเสมอเมื่อทำผิดก็ยอมรับผิดอย่างกล้าหาญ ต้องไม่โยนความผิดของตนให้คนอื่น หรือปิดความรับผิดชอบ

(4) รับผิดชอบงานในหน้าที่ของตน

(5) ไม่โลภ ไม่อยากได้ของคนอื่น

1.5.4 ความเมตตากรุณา

1.5.4.1 ความหมายของความเมตตากรุณา

มีผู้ให้ความหมายของความเมตตากรุณาไว้แตกต่างกันดังนี้

พระศรีสุทิกวี (2526 : 149-151) ได้ให้ความหมายของเมตตากรุณาไว้ว่า เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ ความเยื่อใยปรารถนาให้สัตว์ทั้งปวงมีความสุข กรุณา คือ ความสงสาร ต้องการช่วยให้ผู้อื่นได้รับทุกข์ให้พ้นทุกข์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 22) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า ความเมตตากรุณา คือ การที่นักเรียนแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยการช่วยเหลือด้วยกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด รู้จักให้อภัย

ชม ภูมิภาค (2525 : 8-9) กล่าวว่าเมตตากรุณาแยกออกได้ 2 อย่างคือ เมตตา กับ กรุณา เมตตา มีความหมายถึงความรักใคร่ปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข เป็นความรู้สึกในด้านความรัก เมื่อเกิดความรักก็ยอมปรารถนาดี มีความเป็นห่วง กลัวว่าในอนาคตเขาจะไม่เป็นสุข อยากให้เขาเป็นสุข มีความสำเร็จในชีวิต กรุณา คือ ความสงสารเมื่อเห็นผู้ตกทุกข์ได้ยาก ก็อยากช่วยให้เขาพ้นทุกข์ เช่น เห็นคนเจ็บก็อยากให้เขาหายเจ็บ เห็นคนหิวก็ช่วยให้อาหาร เห็นคนขาดแคลนเสื้อผ้าก็หาเสื้อผ้าไปบริจาคเพื่อให้เขาพ้นทุกข์เนื่องจากความหนาว

กรมการศาสนา (2523 : 3-9) ได้ให้ความหมายของความเมตตากรุณาไว้ว่า เมตตา แปลว่าความรักใคร่ปรารถนาดีที่จะให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญหรือได้รับความสำเร็จสมปรารถนา เมตตาที่แผ่ไปภายในขอบเขตที่จำกัดภายในวงแคบ เช่น บิดามารดาเมตตาต่อบุตรธิดา ครูอาจารย์มีความเมตตาต่อศิษย์พระมหากษัตริย์ทรงมีความเมตตาต่อประชาชนภายใต้ปกครองเหล่านี้เรียกว่า เมตตาพรหมวิหาร ส่วนเมตตาที่แผ่ไปโดยไม่จำกัดขอบเขต กล่าวคือเมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีที่แผ่ไปยังสรรพสัตว์ในสากลจักรวาล เช่น การแผ่ความรักความปรารถนาดีไปว่า ขอบรรดาสรรพสัตว์ทั้งปวงผู้เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตู้อภัยกันทั้งสิ้น จงอย่ามีเวร จงอย่ามีภัย จงอย่าพยายามปองร้ายซึ่งกันและกันเลย จงบริหารตนให้มีความสุข รักษาตนให้ปลอดภัย อย่างนี้เรียกว่า เมตตาอัปมัญญา คือแผ่ไปโดยมิได้จำกัด เช่นสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีเมตตาต่อสัตว์โลกทั้งผองอย่างเสมอเหมือนกัน ความกรุณาเป็นภายในขอบเขตจำกัด อยู่แต่ในสังคมของคนบางประเภท เช่นพ่อแม่มีความกรุณาต่อลูก ครูอาจารย์มีความกรุณาต่อศิษย์ พระเจ้าแผ่นดินมีความกรุณาต่อไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเหล่านี้เรียกว่า

กรุณาพรหมวิหาร ส่วนความกรุณาที่แผ่ไปโดยไม่จำกัดขอบเขต เช่น พระพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกทั้งผองเรียกว่า อัมมัญญา (กรมการศาสนา. 2523 : 7-8)

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความเมตตากรุณา คือ ความรู้สึกหรือการกระทำเกี่ยวกับ วาจาที่เหมาะสมและแสดงความเป็นมิตรแท้ ความรู้สึกหรือการกระทำด้านต่างๆ

1.5.4.2 พฤติกรรมที่แสดงถึงความเมตตากรุณา

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ (2523 : 146-157) ได้กล่าวถึงขอบข่ายผู้ที่มีความเมตตาไว้ว่ามีลักษณะดังนี้

1. ไม่ฆ่า ทูบตี ตัด จำลอง หรือทำร้ายด้วยลักษณะต่างๆ
2. ไม่ข่มขู่ ดุหมั่น เสียดสี พุดจาด้วยความกร้าวโกรธเคียดแค้น
3. ไม่เบียดเบียนใครให้เดือดร้อน
4. ช่วยพุดปลอบใจเมื่อผู้อื่นได้รับความลำบากเดือดร้อน
5. ให้ความอนุเคราะห์เกื้อกูล
6. มีความสนใจเมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์
7. แผ่เมตตาให้ แม้ผู้อื่นทำให้เดือดร้อน
8. มีอาการทางกาย วาจา ที่แสดงต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ นุ่มนวล

จากคุณลักษณะของความเมตตากรุณาที่ผ่านมาสรุปลงได้ว่าลักษณะของผู้ที่มีความเมตตา กรุณา คือ ไม่ฆ่า ข่มเหง รังแก ตลอดจนทำร้ายด้วยลักษณะต่างๆ ต่อมนุษย์และสัตว์ เสียสละทรัพย์สิน ส่วนตนให้กับผู้ที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นว่า ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น มีอาการทางกาย วาจา ที่แสดงต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ นุ่มนวล ไม่ข่มขู่ ดุหมั่น เสียดสี พุดจาด้วยความกร้าวโกรธเคียดแค้น

1.5.5 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

1.5.5.1 ความหมายของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

เลมโบ (Lembo. 1967 : 70 -73) ได้ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นลักษณะของบุคคลที่จะแสดงความต้องการและความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ที่พบในชีวิตประจำวัน ความต้องการดังกล่าวเกิดจากความบังเอิญและบุคคลนั้น เรียนรู้ด้วยตนเอง

โรซานฮาน ได้กล่าวถึงความเอื้อเฟื้อว่า ความเอื้อเฟื้อ หมายถึง ความรู้สึกอย่างหนึ่งในตัวบุคคลที่ไวต่อความต้องการบุคคลอื่น เมื่อได้พบกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกดังกล่าว บุคคลจะแสดงพฤติกรรมในทางที่ดีโดยการเสียสละ กำลังกาย สิ่งของ เวลา หรือความสุขส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้รับความสุขพ้นจากความลำบาก หรือให้ในสิ่งที่เขาต้องการ (รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537 : 29-30 ; อ้างอิงจาก Rosenhan 1972 : 252)

ดาเลย์ และ แลทานเน (รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537 : 29-30 ; อ้างอิงจาก Darley and Latance. 1968 : 377-383) ได้ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อเป็นพฤติกรรมใด ๆ ที่แสดงว่าบุคคลคำนึงถึงและเสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อให้ผู้อื่นได้ในสิ่งที่เขาต้องการ โดยไม่คำนึงถึงความสุขและความทุกข์ของตัวเองที่จะเป็นผลจากการช่วยเหลือนั้น

กรมการศาสนา (2523 : 28) ได้ให้ความหมายของความเอื้อเฟื้อไว้ว่า ความเอื้อเฟื้อหมายถึงการแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยกาย วาจา ตลอดจนการให้ปันวัตถุสิ่งของ ไม่ใจแคบเห็นแก่ตัว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 24) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่าเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือการที่นักเรียนมีน้ำใจแบ่งปันทรัพย์สิน สิ่งของ ให้เวลา ให้โอกาสแก่ผู้อื่นและมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

จากความหมายของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คือพฤติกรรมของนักเรียนในการช่วยเหลือครูและเพื่อนนักเรียนด้วยความเต็มใจ มีน้ำใจแบ่งปันทรัพย์สิน สิ่งของ หรือให้เวลาและให้โอกาสแก่ผู้อื่น มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.5.5.2 ชนิดของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

โรซานฮาน (รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537 : 29-30 ; อ้างอิงจาก นิภา บุญยศรีสวัสดิ์. 2517 : 8-9 ; อ้างอิงจาก Rosenhan” 1972 : 252) แบ่งความเอื้อเฟื้อออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. Normative Altruism เป็นความเอื้อเฟื้อที่ผู้กระทำต้องการผลตอบแทนเป็นการทำตามมาตรฐานของสังคม ผู้กระทำต้องการรางวัลทางสังคม เช่น คำชมเชย และโดยทั่วไปผู้กระทำมักจะไม่ต้องเสี่ยงภัย และถ้าจะได้รับความลำบากจากการกระทำก็น้อยมาก

2. Autonomous Altruism เป็นความเอื้อเฟื้อที่กระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นการกระทำเพราะความเห็นใจ ทำด้วยความเต็มใจ เพื่อความดีในแง่ของจริยธรรมโดยแท้จริง แม้ว่าผู้กระทำจะต้องเสี่ยงภัยอันตรายหรือได้รับความลำบากจากการช่วยเหลือผู้อื่น

นอกจากนี้ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (รุ่งรัตน์ ไกรทอง. 2537: 31-32 ; อ้างอิงจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .ม.ป.ป. : 187-198) ยังได้แบ่งชนิดของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้ดังนี้

1. ทางกาย ได้แก่ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายในการช่วยทำธุรการงานให้การสงเคราะห์เท่าที่กำลังจะช่วยให้ด้วยความยินดีเต็มใจ แม้งานเล็กน้อย

2. ทางวาจา ได้แก่ ช่วยเหลือให้คำแนะนำ ช่วยเจรจาเอาเป็นธุระให้สำเร็จ ประโยชน์ เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ผู้อื่น และช่วยพูดปลอบใจเมื่อเพื่อนฝูงได้รับความลำบากเดือดร้อน

3. ทางกำลังสติปัญญา ได้แก่ ช่วยแสดงความคิดเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อน ช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกที่ชอบ และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้อื่นตามกำลังสติปัญญาของตน

4. ทางใจ ควรฝึกจิตใจของตนเองให้รู้จักเห็นใจผู้อื่น มนุษย์เราย่อมมีความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ถึงแม้ว่าเราจะเห็นว่าผู้มีความทุกข์นั้นได้ก่อให้แก่ตนเองก็ไม่ควรสมน้ำหน้าหรือกล่าวซ้ำเติมเขา ควรให้อภัยในความผิดของผู้อื่นเสมอ ไม่อาฆาตจองเวร

สรุปว่าความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในแต่ละชนิด แสดงออกเป็นพฤติกรรมได้ดังนี้

1. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางกาย
 - ช่วยหิ้วหรือถือของหนัก
 - ช่วยจูงคนข้ามถนน
 - สละที่นั่งบนรถประจำทาง
 - ช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับอุบัติเหตุ
 - ช่วยทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน เช่น ช่วยทำงานในห้องสมุด
 - ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน วัด
2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางวาจา
 - พุดจาปลอบโยนเมื่อผู้อื่นได้รับทุกข์
 - บอกทางให้กับผู้ที่ไม่รู้จกไปถึงที่หมายได้
 - พุดจว่ากล่าวตักเตือนเพื่อนด้วยความจริงใจ
 - ช่วยเหลือให้คำแนะนำ
 - ช่วยเจรจาเป็นธุระให้ได้ผลสำเร็จ
3. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางสติปัญญา
 - ช่วยแสดงความคิดเห็น
 - ช่วยแก้ปัญหาความเดือดร้อน
 - ช่วยหาแนวทางที่ถูกต้อง
 - ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับบุคคลอื่น
 - รายงานข่าว เล่าประสบการณ์
4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทางใจ
 - รู้สึกสงสารบุคคลที่มีความทุกข์
 - ไม่สมน้ำหน้าหรือกล่าวซ้ำเติมบุคคลที่ผิดพลาด
 - เอาใจใส่และสังเกตความรู้สึกของบุคคล
 - สนใจทุกข์สุขของบุคคลอื่น

- ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น

1.5.6 ความประหยัด

1.5.6.1 ความหมายของความประหยัด

มีผู้กล่าวถึงความประหยัดในลักษณะต่างๆกันดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (ญัฐพงษ์ เจริญทิพย์. 2526 : 17 ; อ้างอิงจาก กระทรวงศึกษาธิการ. 2523 : 146-147) ได้กล่าวถึงขอบข่ายผู้ที่มีความประหยัดว่ามีลักษณะดังนี้

1. การประหยัดเวลา ได้แก่ การรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ให้เหมาะกับกาลเทศะ รู้คุณค่าของเวลา มียอมให้เวลาหมดเปลืองไปโดยเปล่าประโยชน์ แต่นำมาให้เป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ ในการหาความรู้ ในการสร้างความคิด ในการสร้างสมรรถภาพ ในการสร้างอำนาจในการสร้างทรัพย์

2. การประหยัดทรัพย์ได้แก่ การรู้จักใช้ทรัพย์ให้ถูกต้องและเหมาะสมได้แก่

- 2.1 พยายามจ่ายทรัพย์เท่าที่จำเป็น ให้สมควรแก่อัตภาพ
- 2.2 การรู้จักกำหนดรายจ่ายให้พอเหมาะพอควรแก่กำลังทรัพย์
- 2.3 การรู้จักเก็บรวบรวมรายได้อันสมควรเก็บไว้เป็นทุนสำรอง
- 2.4 ทำทรัพย์ที่มีอยู่ให้เจริญงอกงาม
- 2.5 คุ้มครองรักษาให้ปลอดภัย
- 2.6 บุรณะของเก่าอันควรบุรณะให้กลับไปใช้ประโยชน์ได้ใหม่
- 2.7 ใช้และถนอมของใช้และทรัพย์สินให้คงคุณค่าและประโยชน์นาน
- 2.8 รู้จักทำของใช้เอง อย่าคิดแต่จะซื้อหรือจ้างเขาทำรำไป
- 2.9 ไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ้งเฟ้อให้หมดเปลืองโดยเปล่าประโยชน์
- 2.10 ไม่บำรุงบำเรอความสุขสนุกจนเกินไป
- 2.11 ขยันหาทรัพย์ใหม่มาเพิ่มเติม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 2 4) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า ประหยัด หมายถึง การที่นักเรียนใช้ทรัพย์สินและสิ่งของ ทั้งของตนเองและส่วนรวมอย่างคุ้มค่าตามความจำเป็น เลือกซื้อสิ่งที่มีประโยชน์ สิ่งจำเป็น และรู้จักเก็บออม

ทวีรัสมิ์ ธนาคม (2531: 28) ได้นิยามการประหยัดว่าเป็นคือการใช้จ่ายทรัพย์ากร ทำสิ่งเล็กน้อยที่สุดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และใช้ทุกสิ่งทุกอย่างให้คุ้มค่า

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ศรีนยา ชัยเพียรเจริญกิจ. 2530 : 13-14 ; อ้างอิงจาก กระทรวงศึกษาธิการ. 2526 : 66-81) ได้ให้ความหมายของการประหยัดและออมว่าหมายถึง การรู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากรทั้งส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้

เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตนและสังคม

จากความหมายของการประหยัดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความประหยัดคือ พฤติกรรมด้าน การประหยัดเงิน หมายถึง การรู้จักวางแผนการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด เหมาะกับรายรับ มีการออม ยับยั้งความต้องการของตนอันมีผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม การประหยัดเวลา หมายถึง การรู้จักวางแผนเวลาของตนเองและใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัด หาคำความรู้เพิ่มเติม ใช้เวลาในการนอน การทำงานอดิเรก ช่วยเหลืองานบ้าน ชุมชนและสังคม การประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึงการรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ของตน และส่วนรวมให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ได้แก่ การประหยัดไฟฟ้า น้ำประปา ของส่วนรวม รักษาซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ให้ใช้งานได้อยู่เสมอ

1.5.6.2 แนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงการประหยัด

แนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงการมีค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและอดออมตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สมนึก คู่เมือง .2527 : 21 ; อ้างอิงจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. ม.ป.ป. : 50-51) ได้วางแนวทางการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและอดออมไว้ดังนี้

1. มีความเป็นอยู่เรียบง่าย
2. มีความพอดีในการบริโภค ละเว้นการฟุ้งเฟ้อที่เกินความสามารถ
3. ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
4. คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่ายและใช้เท่าที่จำเป็น
5. ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือยหรือตระหนี่ถี่เหนียวจนเกินไป
6. จัดงานพิธีต่างๆโดยใช้เท่าที่จำเป็น
7. เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์
8. รู้จักใช้ ดูแลรักษาและบูรณะทรัพย์ ทั้งของตนเองและส่วนรวม
9. วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบ มีสัดส่วนและออมไว้บ้างตามสมควร

จากแนวปฏิบัติที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประหยัดเป็นพฤติกรรมในเรื่อง การรู้จักใช้และบำรุงรักษา ทรัพย์สินเงินทอง สิ่งของเครื่องใช้ เวลา ทรัพยากรธรรมชาติ และ การดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่

1.5.7 ความกตัญญูกตเวทิต

1.5.7.1 ความหมายของความกตัญญูกตเวทิต

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายว่า กตัญญู หมายถึง ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำให้ , ผู้รู้คุณท่าน

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (2539 : 449) ได้กล่าวว่า คนกตัญญูเป็นคนซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อผู้มีคุณ เมื่อได้รับอุปการะจากผู้ใดแล้วเป็นไมลื้มหน้าทีของคนที่ต้องรู้คุณ และสนองคุณนั้นด้วยน้ำใจซื่อสัตย์ และชักนำคนอื่นให้นิยมยินดีทำคุณความดีเช่นนั้นด้วย

พระพุทธพรหมญาณ (2538 : 49) กตัญญูกตเวทิต แปลใจความว่า รู้จักความดีของท่าน คือ เมื่อได้รับการช่วยเหลือจากผู้ใดหรือจากสิ่งใดจะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม แล้วจำการช่วยเหลือนั้นได้ เมื่อมีโอกาสก็ตอบแทนด้วยตระหนักในพระคุณนั้น

พระมหาเจดีย์ว กิตติปาโล (2536 : 109) กตัญญู หมายถึง รู้อุปการะที่ท่านทำให้ , รู้คุณท่าน

พระสมชาย สุานวสุทโธ (2541 : 224) ให้ความหมายว่า ความกตัญญู หมายถึง การรู้จักบุญคุณ อะไรก็ตามที่เป็นบุญหรือคุณต่อตนแล้ว ก็ตามระลึกนึกถึงด้วยความซาบซึ้งไมลื้มเลย ความเป็นผู้มีใจความกระจำง มีสติปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก่ตน

ทวี บุญยเกตุ (2515 : 49) ให้ความหมายว่า ความกตัญญูกตเวทิต หมายถึง การรู้คุณคน การสนองคุณคน หรือการมีน้ำใจรำลึกถึงอุปการคุณที่ตนได้รับด้วยความสำนึกในบุญคุณ

เกษม บุญศรี (2513 : 1) กตัญญูกตเวทิต แปลว่า การรู้คุณคน คือความเป็นผู้รู้อุปการะที่ผู้ใดผู้หนึ่งทำแล้ว น้อยหรือมากก็ตาม โดยความระลึกถึงบ่อย ๆ โดยความเป็นคนไมลื้มคุณคน คือ การรู้คุณคน แล้วตอบแทนคุณท่าน

ความกตัญญู คือ ความรู้คุณ หมายถึงความเป็นผู้มีใจกระจำง มีสติปัญญาบริบูรณ์ รู้อุปการคุณที่ผู้อื่นกระทำแล้วแก่ตน ผู้ใดก็ตามที่ทำคุณแก่ตนแล้วไม่ว่ามากน้อยก็ตาม เช่นเลี้ยงดู สั่งสอนให้ที่พัก ให้งานทำ ฯลฯ ย่อมระลึกถึง ด้วยความซาบซึ้งอยู่เสมอ ไมลื้มอุปการคุณนั้นเลย (www.Kmitnb.5.kmitnb.ac.th)

กตัญญู หมายถึง ผู้รู้ลึกถึงบุญคุณที่เขาทำแก่ตน คือผู้ระลึกว่าใครเคยทำดีเคยช่วยเหลือเกื้อกูลตนมา ก็ยอมรับและไมลื้มบุญคุณของผู้นั้น รวมถึงผู้ที่รู้ลึกถึงบุญคุณของสัตว์ บุญคุณของที่อยู่อาศัย บุญคุณของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้ตนได้รับความสะดวกสบาย อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา (www.Kalyanamitra.org)

กนก จันทรขจร (2533 : 517) ความกตัญญูกตเวทิต คือ ความเป็นผู้รู้อุปการะ ที่ผู้อื่นกระทำแก่ตน และหาโอกาสตอบแทนอยู่เสมอ

พระมหาวิระ ถาวโร (ม.ป.ป. : 104) กตัญญูกตเวทิตี แปลว่า รู้คุณ เป็นอันว่าคนที่รู้คุณ คน หรือคนที่รู้คุณสัตว์ หรือว่าสัตว์รู้คุณคน เป็นผู้มีความสุขอย่างสูงสุด คนที่รู้คุณคน รู้แล้วก็ตอบแทน ทั้ง พ่อ แม่ ผู้ให้เลือดเนื้อ ชีวิต ครูอาจารย์ ผู้สอนเราให้ความรู้เรา หรือคนที่เคยสงเคราะห์เรา เราก็ควร ตั้งใจสนองความดีตอบแทนท่าน

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 25) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า กตัญญูกตเวทิตี หมายถึงการที่นักเรียน แสดงออกถึงความสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ หาโอกาสตอบแทนบุญคุณอย่างเต็มที่ เช่นการเคารพเชื่อฟัง ช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระงาน ปฏิบัติตามคำแนะนำและหรือการอบรมสั่งสอนของผู้มีพระคุณ

สรุปได้ว่าความกตัญญูกตเวทิตี หมายถึง การสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ หาโอกาสตอบแทนบุญคุณอย่างเต็มที่ เช่น การเคารพเชื่อฟัง ช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระงาน ปฏิบัติตามคำแนะนำอบรมสั่งสอนของผู้มีพระคุณ

1.5.7.2 ประเภทของความกตัญญูกตเวทิตี

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (2539 : 450) ได้ประมวลลักษณะกตัญญูที่ควรปฏิบัติได้

3 ประเด็น คือ

1. กตัญญูต่อบุคคล บุคคลที่ผู้กตัญญูควรจะกตัญญูรู้คุณและสนองคุณต่อนั้น โดยชั้นสูงก็คือ พ่อแม่ ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ พระมหากษัตริย์ และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

2. กตัญญูต่อสัตว์ สัตว์ที่มีคุณ เช่น ช้าง ม้า โค กระบือ ที่ใช้เป็นพาหนะเทียมลากเข็นหรือไถนา คนกตัญญูยอมรู้คุณของสัตว์ที่ตนได้อาศัยแรงงาน ไม่ประพฤดิเหยียดแค้น ไม่ใช้ด้วยความกรุณาปรานี ขณะใช้ไม่เสียนตีมันจนเหลือเกิน ไม่ใช้เกินกำลังของมัน ไม่ปล่อยให้หอดอยากอดโรยบำรุงมันให้เป็นสุข

3. กตัญญูต่อสิ่งที่ไม่มีความวิญญาน

พระพุทธวรญาณ (2538 : 49) แยกความกตัญญูออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กตัญญูต่อวัตถุ หมายถึงสิ่งของเครื่องใช้ หรือต้นไม้บ้านเรือน ตลอดจนประเทศชาติ ศาสนา เมื่อได้รับความร่มเย็นเป็นสุขจากสิ่งใด ก็รู้คุณสิ่งนั้น แล้วหาโอกาสตอบแทนตามความเหมาะสม

2. กตัญญูต่อบุคคล คือ ใครก็ตามที่ได้ทำความดีแก่เรา ก็จดจำได้และสำนึกในบุญคุณนั้นอยู่เสมอ เมื่อสบโอกาสก็ตอบแทนทันที เช่น พ่อแม่ หน้าที่ของลูกคือควรบูชาท่านเสมอ

3. กตัญญูต่อตนเอง การกตัญญูต่อตนเองจะเป็นแรงส่งให้คนทำดีมากขึ้น เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ควรภูมิใจและทำตนให้สมค่า ด้วยการสร้างชีวิตที่ดี คือวัยเด็กก็เร่งศึกษาหา

ความรู้ วัยหนุ่มสาวก็ประกอบวิชาชีพให้เป็นหลักฐานเพื่อความอยู่ดีกินดีของครอบครัว วัยชราก็ควรทำบุญให้มาก

มูลนิธิพระธรรมกาย (2528 : 166) ได้แบ่งประเภทสิ่งที่ควรกตัญญูไว้ 5 ประการ คือ

1. กตัญญูต่อบุคคล คือ ใครก็ตามที่เคยมีพระคุณต่อเราไม่ว่าจะมากน้อยเพียงไร จะต้องกตัญญูรู้คุณท่าน ติดตามระลึกถึงเสมอด้วยความซาบซึ้ง พยายามหาโอกาสตอบแทนคุณท่านให้ได้ โดยเฉพาะ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสงฆ์ บิณฑบาตดา ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ พระมหากษัตริย์ หรือผู้ปกครองที่ทรงทศพิธราชธรรม จะต้องตามระลึกถึงพระคุณท่านอยู่เสมอ ให้ปฏิบัติตัวเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และเป็นพุทธมามกะเสมอ

2. กตัญญูต่อสัตว์ คือ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย สุนัข ที่ใช้งาน จะต้องใช้ด้วยความกรุณาปราณี ไม่เขี้ยวตบใจจนเกิน อย่าใช้งานหนักจนเป็นการทรมาน ให้ได้กินได้พักผ่อนตามเวลา

3. กตัญญูต่อสิ่งของ คือ ของใดที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ สถานศึกษา วัด ต้นไม้ ป่าไม้ วัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการหาเลี้ยงชีพ ฯลฯ จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นให้ดี ไม่ลบหลู่ดูแคลน ไม่ทำลาย

4. กตัญญูต่อบุญ คือ คนเราเกิดมามีอายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า มีทรัพย์สมบัติมาก ก็เนื่องมาจากผลของบุญ จึงควรหมั่นสะสมบุญทุกครั้งที่มีโอกาส

5. กตัญญูต่อตนเอง คือ รู้ว่าตัวเราเป็นอุปกณ์สำคัญในการทำความดีใช้ในการสร้างบุญกุศลนานาประการเพื่อความ สุข ความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเองต่อไป จึงถนอมร่างกายรักษาสุขภาพให้ดี ไม่ทำลายด้วยการเสพสิ่งเสพติด เทียวเตร็ดเตร่ ไม่นำร่างกายไปประกอบความชั่ว เช่น ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ เจ้าชู้ อันเป็นการทำลายตนเอง

พระครูวิศาลสวรกิจ (2543 : 300) ได้แบ่งสิ่งที่ควรกตัญญูไว้ดังนี้ คือ

1. พระพุทธเจ้า มีพระคุณต่อพุทธบริษัทมาก หากที่จะนับจะประมาณมิได้ มีอยู่ 3 ประการ คือ พระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาคุณ พุทธบริษัทจะต้องตอบแทนพระคุณของพระองค์ด้วยอามิสบูชา มีดอกไม้ ของหอม อภรณ์ ฐูป เทียน บัจจัย 4 คือ ผ้า อาหาร ที่อยู่อาศัย ยา เป็นต้น และตอบแทนด้วยปฏิบัติบูชา คือ บูชาด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ บำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา

2. บิณฑบาตดา มีบุญคุณแก่ลูกมาก คือสอนให้ลูกไม่ให้ทำชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ศึกษาศิลปวิทยา หาสามีภรรยาที่สมควรให้ และมอบทรัพย์สมบัติให้ ลูกควรตอบแทนท่าน คือ ท่านได้เลี้ยงเรามาแล้วควรเลี้ยงท่านตอบ ช่วยกิจการงานของท่าน ดำรงวงศ์สกุล ประพฤติตนให้สมควรที่

จะรับทรัพย์มรดก ชักนำท่านให้มีศรัทธา ให้ได้รักษาศีล ให้ได้ฟังธรรม ให้ได้เจริญสมถกรรมฐาน ให้เจริญวิปัสสนากรรมฐาน และเมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

3. ครูอาจารย์ ผู้ที่สั่งสอน ให้เรียนดี แนะนำดี บอกศิลปะวิชาโดยสิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพรางไว้ ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง และทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย คือจะไปในทิศไหน ๆ ก็ไม่ให้อดอยาก ศิษย์ควรตอบแทน คือ แสดงความเคารพนับถือ เข้าไปคอยรับใช้ เชื้อฟุ้งและตั้งใจเรียนโดยเคารพ

4. พระราชามหากษัตริย์ เป็นผู้ที่มีพระคุณต่อประชาราษฎร์มาก เพราะพระองค์เป็นประมุขของประเทศ เต็มเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาคุณ พระขันติคุณ พระมหากรุณาธิคุณต่อประชาราษฎร์ทุกถ้วนหน้า ให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่พสกนิกร เป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ประชาราษฎร์ต้องตอบแทนพระคุณของพระองค์ท่าน โดยปฏิบัติตามกฎหมาย ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม วัฒนธรรมทำตนและลูกหลานให้เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ฉลาดในการหาเลี้ยงชีพ รักษานามของประเทศชาติ ศาสนา

วิภาส ธนวัฒน์ (2548 : 110) ได้แบ่งประเภทของความกตัญญูไว้ 5 ประการคือ

1. กตัญญูต่อบุคคล คือใครก็ตามที่เคยมีพระคุณต่อเราไม่ว่าจะมากน้อยเพียงไร จะต้องกตัญญูรู้คุณท่าน ติดตามระลึกถึงเสมอด้วยความซาบซึ้ง พยายามหาโอกาสตอบแทนบุญคุณท่านให้ได้

2. กตัญญูต่อสัตว์ คือ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ที่ใช้งาน จะต้องใช้ด้วยความกรุณา ปรานี ไม่เสียดสี ไม่ทรมาน ต้องเลี้ยงดูให้อาหารอย่าให้ออดอยาก ให้ได้กินได้นอนพักผ่อนตามเวลา

3. กตัญญูต่อสิ่งของ คือของสิ่งใดก็ตามที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือเรียน สถานศึกษา วัตถุดิบ ไม้ ป่าไม้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการหาเลี้ยงชีพ เป็นต้น ต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นให้ดี ไม่ลบหลู่ดูแคลน ไม่ทำลาย

4. กตัญญูต่อบุญ คือ การที่มีร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า มีทรัพย์สมบัติมาก ก็เนื่องมาจากผลของบุญ จึงมีความรู้คุณของบุญ และไม่ประมาทในการสร้างบุญใหม่ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

5. กตัญญูต่อตนเอง คือ รู้ว่าร่างกายของเราเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะใช้อาศัยในการทำ ความดี ใช้ในการสร้างบุญกุศลนานาประการ เพื่อความสุขความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง จึงควรทะนุถนอมดูแลร่างกาย รักษาสุขภาพให้ดี ไม่ทำลายด้วยการกินเหล้า เสพสิ่งเสพติด เทียบเต๋วดี ๆ ดื่น ๆ และไม่นำร่างกายนี้ไปประกอบความชั่ว

พระมหาเจสิยว กิตติปาโล (2536 : 109) สิ่งที่ควรกตัญญู ได้แก่

1. กตัญญูต่อบุคคล เช่น พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มารดา บิดา บุคคลเหล่านี้ควรระลึกถึงคุณท่านอยู่เสมอ

2. กตัญญูต่อสัตว์ เช่น สัตว์ที่ช่วยเราทำนาทำไร่ ควรปล่อยให้พักผ่อนตามโอกาส

3. กตัญญูต่อสิ่งของ เช่น หนังสือธรรมะ หนังสือที่ให้ความรู้ เป็นต้น

4. กตัญญูต่อบุญ เช่น ฐาคูณค่าของบุญที่ให้เราได้เกิดเป็นมนุษย์

5. กตัญญูต่อตนเอง เช่น การที่เราได้ทำกิจการทุกอย่างได้ก็เพราะอาศัยร่างกาย ฉะนั้นควรถนอมร่างกายนี้ไว้

โชติ จินตแสง (2543 : 91) สิ่งที่ควรกตัญญู

1. บุคคล เช่น พระพุทธเจ้า พระสงฆ์ บิดามารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนคนที่เคยช่วยเหลือเรามา

2. พืช พืชบางชนิดเป็นอาหาร เป็นยา บางชนิดทำเป็นที่อยู่อาศัย บางชนิดทำเป็นเครื่องใช้ ให้ความชุ่มชื้น ความสะดวกร่มเงาและช่วยฟอกอากาศที่เราหายใจ

3. สัตว์ สัตว์ที่มีคุณต่อเรา ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย แมว สุนัข เป็นต้น แม้สัตว์ที่มีพิษก็ช่วยให้เกิดสมดุลทางธรรมชาติ

4. สิ่งของ เช่น พระธรรม หนังสือ สถานศึกษา วัด เครื่องใช้ โดยนำไปปฏิบัติ ให้ความเคารพ รักษาอนุรักษ์

5. ธรรมชาติ เช่น ดิน ภูเขา น้ำ อากาศ ถ้าไม่ช่วยกันรักษา มนุษย์ก็ได้รับความเดือดร้อนไม่มีความสุข

6. ตนเอง คือ การทำความดี บำรุง และรักษาร่างกายและจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์

สมภพ ชีวรัฐพัฒน์ (2542 : 168) ประเภทของสิ่งที่ควรกตัญญู แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. กตัญญูต่อบุคคล ได้แก่ พระพุทธเจ้า บิดามารดา ครูอาจารย์ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีพระคุณต่อเรา ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ต้องติดตามระลึกถึงพระคุณด้วยความซาบซึ้งและหาโอกาสตอบแทนพระคุณ

2. กตัญญูต่อสัตว์ สัตว์ที่มีพระคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ใช้เป็นสัตว์พาหนะ ใช้แรงงาน ต้องกระทำต่อสัตว์ด้วยความเมตตาปราณี ไม่ทรมาน ปล่อยให้หอดอาหารอดน้ำ เลี้ยงดูอย่างดี ให้พักผ่อน ไม่ใช้งานตรากตรำจนเกินไป ไม่ควรฆ่าสัตว์ที่เคยมีพระคุณต่อเรา

3. กตัญญูต่อสิ่งของ เช่น รถยนต์ หนังสือแบบเรียน บ้าน วัด ต้นไม้ ฯลฯ ต้องปฏิบัติต่อสิ่งของเหล่านั้นด้วยความเคารพ ไม่ดูถูกดูแคลน ไม่ทำลาย ถนอมใช้ด้วยความประหยัด

4. กตัญญูต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สถาบันทั้งสามมีความสำคัญต่อความอยู่รอดของคนในชาติ ความเป็นเอกราช ปกครองให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข มีแผ่นดินถิ่นอาศัย เพราะอำนาจบารมีของสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ดังนั้น ควรแสดงความเคารพ รู้คุณชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ตอบแทน พระคุณด้วยการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี รู้จักเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ฯลฯ

5. กตัญญูต่อตนเอง รู้จักคุณค่าร่างกาย ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมและบรรลุนิพพานชั้นสูง ใช้ประโยชน์ร่างกายนี้ สะสมความดี ละทิ้งความชั่ว คนที่เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นคนมีวาสนา เป็นผู้มีโอกาสเพราะไม่มีสัตว์ประเภทใด ที่สามารถปฏิบัติธรรม ประพฤติพรหมจรรย์ได้ดีเท่ากับมนุษย์

6. กตัญญูต่อธรรม อันได้แก่ รู้คุณค่าของปรมัตถธรรม สภาวธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การตอบแทนพระคุณของสภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ให้น้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ไม่ควรทิ้งของเสีย ขยะ ลงสู่แหล่งน้ำ อนุรักษ์ธรรมชาติ และทดแทนพระคุณของพระพุทธเจ้า โดยการประพฤติธรรมตลอดชีวิต เป็นต้น

สรุปว่า สิ่งที่ควรแก่ความกตัญญูที่แบ่งได้เป็น 5 ประการ ได้แก่

1. กตัญญูต่อบุคคล คือใครก็ตามที่เคยมีพระคุณต่อเรา ไม่ว่าจะมากน้อยเพียงไร จะต้องกตัญญูรู้คุณท่าน ติดตามระลึกถึงเสมอด้วยความซาบซึ้ง พยายามหาโอกาสตอบแทนคุณท่านให้ได้

2. กตัญญูต่อสัตว์ คือสัตว์ที่มีบุญคุณต่อเรา เช่น ช้าง ม้า วัว ควายที่ใช้งาน จะต้องใช้ด้วยความกรุณาปราณี ไม่เหยียนตีมันจนเหลือเกิน อย่าใช้งานหนักจนเป็นการทรมาน ให้ได้กินได้นอนได้พักผ่อนตามเวลา

3. กตัญญูต่อสิ่งของ คือสิ่งของใดก็ตามที่มีคุณต่อเรา เช่น หนังสือธรรมะ หนังสือเรียน สถานศึกษา วัด ต้นไม้ ป่าไม้ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการหาเลี้ยงชีพ ฯลฯ จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้ให้ดี ไม่ลบหลู่ดูแคลน ไม่ทำลาย

4. กตัญญูต่อบุญ คือรู้ว่าคนเราเกิดมามีอายุยืนยาว ร่างกายแข็งแรง ผิวพรรณดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสุขความเจริญ มีความก้าวหน้า มีทรัพย์สมบัติมาก กล่าวได้ว่า ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยบุญ ทั้งบุญเก่าที่ได้สั่งสมมาดีแล้วและบุญใหม่ที่เพียรสร้างขึ้นประกอบกัน

5. กตัญญูต่อตนเอง คือรู้ว่าร่างกายของเรานี้เป็นอุปกรณ์สำคัญที่เราจะได้อาศัยใช้ในการทำความดี ใช้ในการสร้างบุญกุศลนานาประการเพื่อความ สุขความเจริญก้าวหน้าแก่ตนเอง จึงทะนุถนอมดูแลร่างกาย รักษาสุขภาพให้ดี ไม่นำร่างกายนี้ไปประกอบความชั่วอันเป็นการทำลายตนเอง

1.5.8. ค่านิยมความเป็นไทย

1.5.8.1 ความหมายของค่านิยมความเป็นไทย

ประพัฒน์ ตรีณรงค์ (ศรีเพ็ญ เกื่อนศิริ 2547: 33 ; อ้างอิงจาก ประพัฒน์ ตรีณรงค์ 2525 : 10) ได้กล่าวถึงค่านิยมความเป็นไทยว่า การที่คนไทยนิยมชมชอบในความเป็นไทยของตน สนับสนุนส่งเสริมคนไทยและชาติไทยอันเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งแสดงถึงความกลมเกลียวของคนไทย ที่พึงมีค่านิยมในความเป็นไทย เช่น รักและนับถือคนไทยด้วยกัน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามคนไทย ไม่เห็นชาติอื่นดีกว่าชาติไทย นิยมนับถือหลักปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย เห็นคุณค่าในสิ่งประดิษฐ์และซื้อสินค้าไทย

ประสงค์ สุนศิริ (ศรีเพ็ญ เกื่อนศิริ 2547 : 33 ; อ้างอิงจาก ประสงค์ สุนศิริ. 2525 : 49) ได้กล่าวถึง ค่านิยมความเป็นไทยว่า มีความหมายกว้างขวางใช้แต่ค่านิยมในสินค้าและบริการ แต่มีความหมายตลอดจนค่านิยมในศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

จันทร์ทัศน์ เพ็ญธิดาสาร (ศรีเพ็ญ เกื่อนศิริ 2547 : 33 ; อ้างอิงจากจันทร์ทัศน์ เพ็ญธิดาสาร ; 2529 : 1-3) ให้ความหมายค่านิยมความเป็นไทยที่เป็นลักษณะของความรู้สึก ได้แก่ความชื่นชอบ ความศรัทธาในเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะของชาติไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักความเป็นไทย ซึ่งได้แก่ ภาษาพูด ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี จิตใจหรือลักษณะแบบไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 59) ให้ความหมายค่านิยมความเป็นไทยที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมคือ ความรักไทย ภาคภูมิใจในความเป็นไทยไม่ว่าจะเป็น วัตถุ บุคคล ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามมีความผูกพันห่วงแหนมาตุภูมิ มุ่งเสริมความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อธิบายไว้ว่า ค่านิยมแห่งความเป็นไทย หมายถึง แนวคิด ความรู้สึกและแนวโน้มที่นักเรียนจะประพฤติปฏิบัติตนตามประเพณี วัฒนธรรมไทย แสดงออกถึงความรัก ความห่วงแหน ความชื่นชม ความภาคภูมิใจ ร่วมอนุรักษ์และเผยแพร่ความเป็นไทยให้ดำรงอยู่สืบไป

จากความหมายของค่านิยมความเป็นไทยสรุปได้ว่าค่านิยมความเป็นไทยหมายถึงความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมความเป็นไทยโดยมองเห็นคุณค่าของภาษา ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย

1.5.8.2 ความเป็นมาของค่านิยมความเป็นไทย

ประพัฒน์ ตรีณรงค์ (ศรีเพ็ญ เกื่อนศิริ 2547:33 ; อ้างอิงจาก ประพัฒน์ ตรีณรงค์ 2525: 9) กล่าวว่า วัฒนธรรมของปวงชนชาวไทยที่ต้องปฏิบัติและปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรของ

ทางราชการครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช 2483 ซึ่งมีข้อความว่า วัฒนธรรมซึ่งประชาชนชาวไทยจะต้องปฏิบัติตามให้กำหนดตามพระราชกฤษฎีกาไว้ดังนี้

1. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย จรรยา และมารยาท ในที่สาธารณะหรือที่ปรากฏแก่ สาธารณะชน

2. ความมีสมรรถภาพและมารยาทเกี่ยวกับวิธีดำเนินงานอาชีพ

3. ค่านิยมความเป็นไทยในเรื่องค่านิยมความเป็นไทย ตามหลักฐานที่ปรากฏเป็นคำสั่งนี้ไม่มีความหมายจนกระทั่งสภาวัฒนธรรมแห่งชาติได้ตั้งสำนักวัฒนธรรมทางจิตใจขึ้น จึงมีคำอธิบายเรื่องค่านิยมความเป็นไทยไว้ในเรื่อง “หลักการปลูกฝังความดี” ว่า ค่านิยมความเป็นไทยคือการที่คนไทยนิยมชมชอบในความเป็นไทยของตน สนับสนุน ส่งเสริมคนไทยและชาติไทยอันเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งที่แสดงถึงความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ คนไทยสามารถแสดงค่านิยมความเป็นไทยได้ดังนี้

3.1. ค่านิยมในเชื้อชาติ ได้แก่ การรักและนับถือคนไทยด้วยกันและชาติไทย ไม่ดูหมิ่นคนไทยและชาติไทย

3.2. ค่านิยมในขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ค่านิยมในการถือหลักปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย

3.3. ค่านิยมในสิ่งประดิษฐ์ คือ ค่านิยมที่ใช้ของที่คนไทยทำหรือทำในเมืองไทยซื้อและใช้ของไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม ได้มีระเบียบในการสร้างค่านิยมความเป็นไทยไว้ดังนี้คือ ให้คนไทยบริโภคอาหารอันปรุงจากวัสดุในเมืองไทย ให้คนไทยแต่งกายด้วยวัตถุที่มีถิ่นกำเนิดในเมืองไทย พร้อมทั้งช่วยกันสนับสนุนงานอาชีพ การเกษตร พาณิชยกรรมและวิชาชีพของคนไทยด้วยกันเอง

ดังนั้นค่านิยมความเป็นไทยถือเป็นอุดมการณ์อย่างหนึ่งของคนไทยที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง เพราะเป็นหนทางที่จะช่วยแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นอกจากนี้ ค่านิยมความเป็นไทยยังเป็นทางต่อต้านอารยะธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยซึ่งกำลังหลังไหลเข้ามาครอบงำเยาวชนไทยอย่างมาก ถ้าหากปล่อยให้อิทธิพลของอารยะธรรมตะวันตกแพร่หลายมากขึ้น เยาวชนจะขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดวินัยที่ดี และขาดสำนึกในความเป็นไทยจะเห็นได้ว่า ค่านิยมความเป็นไทยเป็นสิ่งสำคัญที่คนไทยทุกคนจะต้องปฏิบัติตั้งแต่เด็ก

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

1.6.1 งานวิจัยในประเทศ

เดช วิโย (2522 60-30) ได้ปรึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ตามหัวข้อจริยศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9 ระดับชั้น 30 คน รวม 180 คน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย หัวข้อจริยธรรมที่ศึกษาคัดเลือกจากหลักสูตรซึ่งมี 30 ข้อ เหลือเพียง 13 ข้อ จัดหมวดหมู่ดังนี้

1. ความเมตตากรุณา การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตของบุคคลและสัตว์
2. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละไม่เห็นแก่ตัวไม่ละเมิดของรักของผู้อื่นการรู้จักความพอดี
3. การมีสัจจะและความจริงใจ ไม่พูดปด ไม่พูดบิดเบือน ไม่อำพรางความจริง ไม่ยุยงให้เกิดความแตกแยก
4. ความเป็นผู้มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้สึกผิดชอบชั่วดี ความเป็นผู้มีเหตุผล
5. ความสะอาด และความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ความอดทน อดกลั้น
6. ความกตัญญูกตเวที

ผลการศึกษาพบว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมทุกด้านพัฒนาขึ้นตามระดับชั้นเรียนเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงสุดและเด็กที่รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงส่งกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ถาวร รอดเทศ (2523 43-74) ได้ศึกษาผลของความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 886 คน พบว่า

1. การคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์มีความสำคัญเส้นตรงเชิงนิมานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
2. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง สูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
3. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05
4. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัดไม่แตกต่างกัน

5. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างที่บิดา มารดา มีการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน

6. คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างที่บิดา มารดา มีอาชีพแตกต่างกันไม่แตกต่างกัน

รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537 บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 30 คนแยกเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน พบว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติ หลังจากการที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติ มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2. นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ หลังจากที่ได้รับการสอนแบบธรรมดา มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. นักเรียนที่ได้รับการใช้บทบาทสมมุติ สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชีววัลลี (2524 : 43) ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางจิตใจของคนไทยทั้ง 5 ด้าน คือ ความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะต่อบิดามารดาและผู้อาวุโส ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูตเวทีก และการยึดบาปบุญ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 979 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามทั้งหมด 12 ฉบับ มี 2 ฉบับที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญูตเวทีก คือแบบสอบถามความกตัญญูตเวทีก และแบบสอบถามการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูตเวทีกที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ0.82 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ต่ำ ได้รับการถ่ายทอดเรื่องความกตัญญูตเวทีกมากกว่านักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

วิริยาภรณ์ ชัยชลทรัพย์ (2525 : 70-71) ได้วิจัยโดยการทดลองสอนความกตัญญูตเวทีกแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกันโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความกตัญญูตเวทีกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มที่สอนโดยวิธีกลุ่มธรรมดา มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความกตัญญูตเวทีกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

ศิริพันธ์ วรรัตนกิจ (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 โดยวิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิกอลพบว่าปัจจัยความเชื่อมั่นในตนเอง แรงจูงใจฝ่ายสัมฤทธิ์ ความมีวินัยในตนเอง

ความซื่อสัตย์ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่กับชุดตัวแปรตามด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมซึ่งในชุดที่หนึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่าน้ำหนักความสำคัญระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อส่วนรวมพบว่าในชุดที่หนึ่งมีน้ำหนักความสำคัญของชุดตัวแปรอิสระของปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมด้าน ความรับผิดชอบ ความเอื้อเฟื้อ และความสามารถในการคิดหาเหตุผล ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรับผิดชอบต่อ

ชฎาพร พัชรชูเชียร (2522 : 80 – 81) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในเรื่องการรักษาระยะ รับผิดชอบต่อระเบียบวินัย การเคารพพระบอบอาวุโส การถือพรคถือพวก การตรงต่อเวลา การประหยัด ค่านิยมความเป็นไทย การบำเพ็ญประโยชน์และการพึ่งตนเอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 48.39 มีความเห็นด้วยกับค่านิยมความเป็นไทย

กมล รอดคล้าย (2526 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ควรจะมีการส่งเสริมให้มีการฝึกมารยาทและการปฏิบัติตนในสังคมให้แก่นักเรียน

วิบูลย์ กระจ่างแจ้ง (2529 : 93 - 94) ศึกษาพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหารที่มีต่อการส่งเสริมค่านิยมความเป็นไทยในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสามารถบริหารงานการส่งเสริมค่านิยมความเป็นไทยอยู่ในระดับดีมาก

1.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เรสท์ (Rest.1976:Abstract) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศกับการพัฒนาทางจริยธรรมกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ

เคตตีเฟียน (Ketefian.1981:171-176) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพยาบาลปฏิบัติการจำนวน 79 คน โดยใช้แบบทดสอบดีไอทีของเรสต์วัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและสร้างแบบทดสอบเจเอเอนดี (Judgment About Nursing Decision) วัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในแบบทดสอบเจเอเอนดี (JAND) ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับจรรยาบรรณของพยาบาล 7 เรื่องพบว่า

1. มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับการรับรู้ของพยาบาลในเชิงจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับการรับรู้ของพยาบาลในพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ปรากฏอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โจนส์และมอริส (Jones and Morris.1954:781-783)ได้ทำการวิจัยพฤติกรรมและความรู้ด้านจริยธรรมของเด็ก พบว่าพฤติกรรมและความรู้เกี่ยวกับจริยธรรมของเด็กมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก การสอนความรู้ทางศีลธรรมที่โรงเรียนไม่สามารถจะชักจูงเด็กที่เห็นคุณค่าทางจริยธรรมได้ ทั้งนี้เพราะสังคม ครอบครัว ความต้องการและความรู้สึกของเด็กเป็นองค์ประกอบที่สำคัญกว่าการสอนศีลธรรมในโรงเรียน ฉะนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการสอนจริยธรรมและศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.1 ความรู้เกี่ยวกับทักษะการคิด

2.1.1 ความหมายของการคิด

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดในลักษณะต่างๆดังนี้

ฮิลการ์ด (Hilgard. 1962 : 336) ได้ให้ความหมายของการคิดว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสมอง เนื่องจากกระบวนการใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่างๆมาปรากฏในมโนทัศน์ กิลฟอร์ด (Guilford. 1967) กล่าวว่า การคิดเป็นการค้นหาหลักการ (Abstraction) โดยแยกแยะคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ หรือข้อความจริงที่ได้รับแล้วทำการวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปอันเป็นหลักการของข้อความจริงนั้น รวมทั้งการนำหลักการดังกล่าวไปใช้ในสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม

เพียเจท์(Peaget. 1969 : 58) กล่าวว่า การคิด หมายถึง การกระทำสิ่งต่างๆด้วยปัญญา การคิดของบุคคลเป็นกระบวนการ 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นกระบวนการปรับเข้าโครงสร้าง (Accommodation) โดยการจัดสิ่งเร้า หรือข้อความจริงที่ได้รับให้เข้ากับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ 2) กระบวนการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง โดยการปรับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้เข้ากับความจริงที่ได้รับรู้ใหม่ บุคคลจะใช้การคิดทั้งสองลักษณะนี้ร่วมกัน หรือ สลับกันเพื่อปรับความคิดของตนให้เข้ากับสิ่งเร้ามากที่สุด ผลของการปรับเปลี่ยนการคิดดังกล่าวจะช่วยพัฒนาวิธีการคิดของบุคคลจากระดับหนึ่งไปสู่วิธีการคิดอีกระดับหนึ่งที่สูงกว่า

ครูลิคและรูตนิค (Krulik and Rudnick. 1993 : 3) ให้ความหมายว่าการคิดเป็นความสามารถ (Ability) ที่จะเข้าถึงหรือนำไปสู่ข้อสรุปที่ถูกต้องจากเนื้อหาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องสร้างความคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติเชิงนามธรรมจากความสัมพันธ์ในสถานการณ์ของปัญหา จากนั้นจึงตรวจสอบความถูกต้องและอธิบายยืนยันข้อสรุปของเขา ข้อสรุปนี้จะถูกรวมไว้ในรูปของความคิดใหม่ (New Idea)

จากความหมายของการคิดสรุปได้ว่า การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมองในการปรับโครงสร้างโดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ให้สัมพันธ์กับความจริงที่ได้รับจากข้อมูลใหม่หรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ความคิดใหม่

2.1.2 ความสำคัญของการคิด

ความสำคัญของการคิดและการพัฒนาการคิด เป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาจากการประชุมร่วมกันของนักการศึกษา เมื่อปี 1949 (เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ .2530 : 2 ; อ้างอิงจาก Bloom and others. 1972 : 207) เพื่อพิจารณาจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Taxonomy of Education Objects) โดยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้ด้านวิชาการที่ใช้กระบวนการทางสมองเพื่อก่อให้เกิดความรู้

2. ความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึง การเรียนรู้ด้านทักษะอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ และการแสดงออกของระบบประสาท และกล้ามเนื้อ

3. การปฏิบัติ (Psychomotor Domain) หมายถึง การเรียนรู้ด้านทักษะอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ และการแสดงออกของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ

จากจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ด้าน ดังกล่าว นักการศึกษาที่เข้าร่วมประชุมครั้งนั้นจัดให้เป็นจุดมุ่งหมายหลักที่สำคัญของการจัดการศึกษาไม่ว่าเป็นการจัดการศึกษาระบบใด หรือ ระดับใด จุดมุ่งหมายด้านการคิดเป็นจุดมุ่งหมายที่กลุ่มนักศึกษากลุ่มนี้ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก

ฮิลล์ (Hill.1984:184) ได้สรุปแนวความคิดของบลูม และคนอื่นๆเกี่ยวกับการจำแนกจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมด้านการคิด ไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการคิดสามารถแยกเป็น 6 ระดับพฤติกรรม คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินค่า

2. ระดับของพฤติกรรมดังกล่าวมีการจัดเรียงเป็นลำดับขั้นซึ่งหมายความว่าพฤติกรรมระดับสูงกว่าจะมีความซับซ้อนมากกว่าพฤติกรรมที่อยู่ระดับต่ำกว่า

3. ลักษณะของพฤติกรรมที่จัดเรียงลำดับมีลักษณะเป็นการสะสม (Commulative) คือ พฤติกรรมที่อยู่ในระดับขั้นสูงกว่า ซึ่งรวมลำดับขั้นต่ำกว่าด้วย

4. กระบวนการต่างๆของการจัดลำดับขั้นของพฤติกรรมที่แตกต่างกันนี้ มีความเป็นอิสระจากอายุชนิดของกระบวนการสอนตลอดจนเนื้อหาวิชาโดยทั่วไป

2.2 ความหมายของการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking)

ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนอธิบายความหมายของการคิดวิเคราะห์โดยใช้คำแตกต่างกันดังนี้

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ 2530 (2530 : 492) คำว่า “ คิด ” หมายความว่า นึก ดำริ ระลึก ตรึกตรอง ส่วนคำว่า “ วิเคราะห์ ” หมายความว่า ดู สังเกต ใคร่ครวญ อย่างละเอียด รอบคอบในเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาส่วนดีส่วนบกพร่อง หรือจุดเด่นจุดด้อยของเรื่อง นั้น ๆ แล้ว เสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมนั้นอย่างยุติธรรม มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการคิดไว้ดังนี้

เอนนิส (Ennis.1985;83) ได้ให้คำนิยามครั้งแรก คือ การคิดวิเคราะห์เป็นการประเมินข้อความได้ถูกต้อง ต่อมาได้ให้คำนิยามใหม่ว่า การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดแบบตรรกะ และมีเหตุผล เพื่อการตัดสินใจก่อนที่จะเชื่อหรือก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ

วัตสัน และเกลเซอร์ (1964:11) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า เป็นสิ่งที่เกิดจากส่วนประกอบของทัศนคติ ความรู้ และทักษะ โดยทัศนคติเป็นการแสดงออกทางจิตใจต้องการสืบค้นปัญหาที่มีอยู่ ความรู้จะเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลในการประเมินสถานการณ์การสรุปความ อย่างเที่ยงตรง และการเข้าใจความเป็นนามธรรม ส่วนทักษะจะประยุกต์รวมอยู่ในทัศนคติ และความรู้

กาเย่ (ภัทรภรณ์ พิทักษ์ธรรม.2543:59 ; อ้างอิงจาก Gagne.1970) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยพิจารณาถึง สภาพการณ์ หรือข้อมูลต่าง ๆ ว่ามีข้อเท็จจริงเพียงใดหรือไม่

กู๊ด (Good.1973:680) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดอย่างรอบคอบเกี่ยวกับหลักการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิงเพื่อหาข้อสรุปที่เป็นไปได้ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

บลูม (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ . 2539 : 41 - 44) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถในการแยกแยะ เพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราวหรือเนื้อหาต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผลและที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการใด

ฮานนาห์ และ ไมเคิลลิส (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 55-56:

อ้างอิงจาก Hanah and Michaelis. 1977) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดอย่างรอบคอบ ตามหลักของการประเมินและมีหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้กระบวนการตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

ดิวิต (ชำนาญ เขียมสำอาง.2539 : 51;อ้างอิงจากDewey, 1993 : 30) ให้ความหมาย การคิดวิเคราะห์ หมายถึง การคิดอย่างใคร่ครวญไตร่ตรอง โดยอธิบายขอบเขตของการคิดวิเคราะห์ ว่าเป็นการคิดที่เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่มีความยุ่งยากและสิ้นสุดลงด้วยสถานการณ์ที่มีความชัดเจน

รัชเชลล์ (วิไลวรรณ ปิยปรกรณ์. 2535 : 20 อ้างอิงจาก Russel. 1956 :181-182) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดเพื่อแก้ปัญหาชนิดหนึ่ง โดยผู้คิดจะต้องพิจารณาตัดสินในเรื่องราวต่างๆ ว่าเป็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย การคิดวิเคราะห์จึงเป็นกระบวนการประเมิน หรือ การจัดหมวดหมู่โดยอาศัยเกณฑ์ที่เคยยอมรับกันมาแต่ก่อนๆ แล้วสรุปหรือพิจารณาตัดสิน

อุษณี โพธิสุข (2537 : 95) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง การคิดที่มีเหตุผลและมีประสิทธิภาพที่มุ่งเน้นการคิดตัดสินใจในสิ่งที่เชื่อหรือจะทำอะไร

จากนิยามข้างต้น สรุปความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytical Ability) หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาข้อความ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ เพื่อสร้างความเข้าใจ ลงความเห็น สรุป และเลือกตัดสินใจได้ถูกต้อง

2.3 ลักษณะของการคิดวิเคราะห์

การคิดวิเคราะห์ตามแนวของบลูม (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539 : 41 - 42 ; อ้างอิงจาก Bloom.1956) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์ เรื่องราว หรือ เนื้อเรื่องต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไรมีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไร การวิเคราะห์แบ่งแยกย่อยออกเป็น 3 อย่างดังนี้

1. วิเคราะห์ความสำคัญ หมายถึง การแยกแยะสิ่งที่กำหนดมาให้ว่าอะไรสำคัญ หรือ จำเป็นหรือมีบทบาทที่สุด ตัวไหนเป็นเหตุ ตัวไหนเป็นผล
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง การค้นหาว่า ความสัมพันธ์ย่อย ๆ ของเรื่องราว หรือเหตุการณ์นั้นเกี่ยวพันกันอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร
3. วิเคราะห์หลักการ หมายถึง การค้นหาโครงสร้างและระบบของวัตถุสิ่งของเรื่องราว และการกระทำต่าง ๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นรวมกันจนดำรงสภาพเช่นนั้นอยู่ได้เนื่องด้วยอะไร โดยยึดอะไรเป็นหลัก เป็นแกนกลาง มีสิ่งใดเป็นตัวเชื่อมโยง ยึดถือหลักการใด มีเทคนิคอย่างไร หรือยึดคติใด

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์

2.4.1 ประเภทของการคิด

ประเภทของการคิดโดยทั่วไป กาเย่ (Gagne) ได้จำแนกเป็น 2 แบบคือ

2.4.1.1. การคิดอย่างเลื่อนลอย หรือไม่มีทิศทาง คือ การคิดจากการประสบพบเห็น หรือจากประสบการณ์ตรง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การคิดต่อเนื่อง (Associative Thinking) ซึ่งจำแนกย่อยเป็น 5 ลักษณะ คือ

(1). Free Associative คือ การคิดถึงเหตุการณ์ที่ล่วงมาแล้วเมื่อมีการกระตุ้นจากสิ่งเร้าจำพวกคำ หรือ เหตุการณ์

(2). Controlled Associative คือการคิดโดยอาศัยคำสั่งเป็นแนว เช่น ผู้คิดอาจได้รับคำสั่งที่อยู่ในพวกเดียวกันกับคำที่ตนได้ยินมา

(3) Day Dreaming คือ การคิดที่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันตนเอง เพื่อให้เกิดความพอใจในตนเอง ซึ่งเป็นการคิดฝันในขณะที่ตื่นอยู่

(4) Night Dreaming คือ การคิดฝันเนื่องจากความคิดของตน หรือเป็นการคิดฝัน เนื่องจากการรับรู้ หรือตอบสนองสิ่งเร้า

(5) Autistic Thinking คือ การคิดหาเหตุผลเข้าข้างตนเองซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อหรืออารมณ์ ของผู้คิดมากกว่าขึ้นอยู่กับลักษณะที่แท้จริงของการคิด

2.4.1.2. การคิดอย่างมีทิศทางหรือมีจุดมุ่งหมาย คือ การคิดที่บุคคลเริ่มใช้ความรู้พื้นฐานเพื่อทำการกลั่นกรองการคิดที่เพ้อฝัน การคิดที่เลื่อนลอยไร้ความหมาย ให้เป็นการคิดที่มีทิศทางขึ้นโดยมุ่งไปสู่จุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง และ เป็นการคิดที่มีบทสรุปของหลังจากที่คิดเสร็จแล้ว ซึ่งจำแนกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

(1) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือ การคิดในลักษณะที่ คิดได้หลายทิศทาง (Drivegent Thinking) ไม่ซ้ำกัน หรือ เป็นการคิดในลักษณะที่โยงสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

(2) การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) คือการคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning Thinking) ซึ่งมีการคิดที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยพิจารณาถึงสภาพการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ ว่ามีข้อเท็จจริงเพียงใดหรือไม่

เบนตัน และคนอื่น ๆ (บุญสม ครุฑททา . 2525 : 11 ; อ้างอิง Benton and others. 1974) ได้แบ่งการคิดออกเป็น 2 ชนิด

1. การคิดเชื่อมโยง (Associative Thinking) ซึ่งไม่ได้เป็นการคิดที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายแต่เป็นการคิดที่เกิดจากจิตใต้สำนึก (sub-Conscious) ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นการเชื่อมโยง (Association) การฝันกลางวัน (Day Dreaming) การฝันกลางคืน (Night Dreaming) และการคิดฟุ้งซ่าน (Autistic Thinking) และการคิดแบบสร้างสรรค์

2. การคิดโดยตรง (Direct Thinking) เป็นการคิดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ปัญหา หรือนำไปสู่จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายโดยตรง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เป็นการคิดที่มีจุดหมายนั่นเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ การคิดตรรกะตรง (Critical Thinking) และการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)

การคิดอย่างมีทิศทางและจุดมุ่งหมายนี้คลอสแมร์และริปเปิล (สมเจตน์ ไวยากรณ์ .2530 : 14 ; อ้างอิงจาก Kiausmeir and Ripple .1971) ให้ทรรศนะว่า เป็นรากฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการแก้ปัญหาของบุคคล ทั้งนี้เพราะ ในการเรียนรู้และการแก้ปัญหานั้นบุคคลจะต้องใช้ความคิดแบบวิเคราะห์ (Criticl Thinking) และการใช้การคิดเชิงสร้างสรรค์ในการค้นหาแนวทางใหม่ในการเรียนรู้และแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการคิดในลักษณะที่เป็นการขยายทัศนะของบุคคลให้กว้างไกลออกไป

เมื่อพิจารณาจากประเภทของการคิดตามที่กาเยและเบนตัน ได้จัดแบ่งไว้ นั้นพบว่าวิธีการคิดที่จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาก็คือการคิดอย่างมีจุดมุ่งหมายได้แก่การคิดอย่างมีเหตุผล หรือการคิดแบบวิเคราะห์ซึ่งการคิดอย่างมีเหตุผลนั้นเป็นการคิดแก้ปัญหาโดยอาศัยการวิเคราะห์เป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

2.4.2 การพัฒนาความคิด

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2530 : 45) ได้เสนอแนวทางในการฝึกสมรรถภาพสมองเพื่อพัฒนาคุณภาพในการคิดไว้ว่าการพัฒนาให้คนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งปัญหาเชิงวิชาการและปัญหาทั่วไปได้ดีนั้นต้องฝึกสมรรถภาพสมองตามความสามารถหรือองค์ประกอบความคิด 4 ด้านได้แก่

1. องค์ประกอบความคิดด้านการสังเกต เป็นการฝึกทักษะในการรับรู้และการสังเกตสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ต้องการเพื่อเป็นประโยชน์ในการคิดค้นหาปัญหาหรือประกอบการแก้ปัญหา และช่วยส่งเสริมความสามารถด้านความจำอีกด้วย
2. องค์ประกอบความคิดด้านการประยุกต์ เป็นการฝึกฝนทักษะการคิดด้านเหตุผลพื้นฐานในการขยายโครงสร้างความคิดหรือความรู้เดิมที่มีอยู่ไปใช้สถานการณ์ใหม่ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการรู้จักนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปใช้
3. องค์ประกอบความคิดด้านการวิเคราะห์ เป็นการฝึกฝนทักษะการคิดด้านเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Reasoning) ซึ่งเป็นการส่งเสริมการปรับขยายโครงสร้างการคิดในแง่มุมต่าง ๆ ที่กว้างไกลกว่าการประยุกต์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้ทางวิชาการมาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

4. องค์ประกอบความคิดด้านการสังเคราะห์ เป็นการฝึกทักษะการคิดด้านเหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) ซึ่งเป็นการส่งเสริมการปรับขยายโครงสร้างการคิดและความรู้จากข้อเท็จจริง หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่สังเกตได้มาบูรณาการเป็นความรู้ใหม่

สำหรับ ทิศนา เขมมณี และคนอื่น ๆ (2540 : 93 -98) ได้จัดมิติการคิดไว้ 6 ด้าน เพื่อเป็นกรอบความคิดในการพัฒนาความสามารถทางการคิดของเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. มิติด้านข้อมูล หรือเนื้อหาที่ใช้ในการคิด ในการคิดบุคคลไม่สามารถคิดโดยไม่มีเนื้อหาของ การคิด เพราะการคิดเป็นกระบวนการในการคิด จึงต้องมีการคิดอะไร ควบคู่ไปกับการคิดอย่างไร ข้อมูลที่บุคคลใช้ในการพิจารณาหาทางแก้ปัญหาจะมี 3 ด้านด้วยกัน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ ทั้ง 3 ด้านนี้จะต้องใช้ควบคู่กันไปอย่างผสมผสานกลมกลืนจนกระทั่งพบทางออกหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

2. มิติด้านคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด ในการพิจารณาในเรื่องใด ๆ โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ คุณสมบัติส่วนตัวบางประการมีผลต่อการคิดและคุณภาพของการคิด เช่น คนที่มีจิตใจกว้างขวาง ย่อมยินดีที่จะรับฟังข้อมูลจากหลายฝ่าย จึงอาจได้ข้อมูลจากคนที่ได้รับฟังซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีผลต่อการคิดช่วยให้การคิดพิจารณาเรื่องต่าง ๆ มีความรอบคอบมากขึ้น หรือผู้ที่ช่างสงสัยอยากรู้ อยากเห็น มีความใฝ่รู้ ย่อมมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลและค้นหาคำตอบซึ่งคุณสมบัตินี้ มักจะส่งเสริมการคิดให้มีคุณภาพขึ้น

3. มิติด้านทักษะการคิด ในการคิดบุคคลจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานหลายประการในการดำเนินการคิด เช่นความสามารถในการจำแนกความเหมือน และ ความต่าง ของ 2 สิ่ง หรือมากกว่า และความสามารถในการจัดกลุ่มของที่มีลักษณะเหมือนกัน เป็นทักษะพื้นฐานในการสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ความสามารถในการสังเกต การรวบรวมข้อมูล และการตั้งสมมติฐาน เป็นทักษะพื้นฐานในกระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น ทักษะการคิดที่นับเป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจะมีลักษณะเป็นทักษะย่อย ซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอนมากและซับซ้อน ส่วนใหญ่จะต้องใช้ทักษะพื้นฐานหลายทักษะผสมกันซึ่งเรียกว่า “ ทักษะการคิดขั้นสูง ” ทักษะการคิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการคิด บุคคลจะคิดได้ดีจำเป็นต้องมีทักษะการคิดที่จำเป็นมาบ้างแล้ว

4. มิติด้านลักษณะการคิด ลักษณะการคิดเป็นประเภทการคิด ที่แสดงลักษณะเฉพาะที่ชัดเจน ลักษณะการคิดแต่ละลักษณะจะอาศัยพื้นฐานบางประการ และมีกระบวนการ หรือขั้นตอนในการคิดไม่มากนัก ลักษณะการคิดใดมีกระบวนการ หรือขั้นตอนมาก และซับซ้อนขึ้นจะเรียกการคิดนั้นเป็น “ กระบวนการคิด ” ลักษณะการคิดที่ได้เลือกสรรว่ามีความสำคัญสมควรที่จะนำไปพัฒนาเด็กและเยาวชน มี 9 ประการ ได้แก่ การคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียด การคิดชัดเจน การคิดถูกต้อง การคิดกว้าง การคิดไกล และการคิดลึกซึ้ง รวมทั้งการคิดอย่างมีเหตุผล

5. มิติด้านกระบวนการคิด กระบวนการคิดเป็นการคิดที่ประกอบไปด้วยลำดับขั้นตอนในการคิดซึ่งมีมากบ้าง น้อยบ้าง แล้วแต่ความจำเป็นของการคิดแต่ละลักษณะ และในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการคิด จำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน และขั้นสูงตามความเหมาะสม กระบวนการคิดที่จำเป็นมีจำนวนมาก แต่กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ต้องนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการวิจัย เป็นต้น

6. มิติด้านการควบคุม และประเมินการคิดของตนเอง การควบคุมการรู้คิดของตนเอง หมายถึง การรู้ตัวถึงความคิดของตนเองในการทำอะไร อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือการประเมินการคิดของตนเอง และ ใช้ความรู้นั้นในการควบคุม หรือปรับการกระทำของตนเอง การคิดในลักษณะนี้ เรียกว่า การคิดอย่างมียุทธศาสตร์ หรือ “Strategic Think” ซึ่งครอบคลุม

การวางแผนการควบคุมกำกับการกระทำของตนเอง การตรวจสอบความก้าวหน้าและการประเมินผล

มิติด้านตระหนักรู้ถึงการคิดของตนเองและการสามารถควบคุมและประเมินการคิดของตนเองได้ จะสามารถปรับปรุงกระบวนการคิดของตนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในมิตินี้จะส่งผลต่อความสามารถทางการคิดของผู้เรียนในภาพรวมในการคิดใด ๆ ก็ตาม มิติทั้ง 6 นี้ จะปรากฏขึ้นในกระบวนการคิด ซึ่งหากเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนและอย่างมีคุณภาพ ก็จะส่งผลให้การคิดนั้น เกิดคุณภาพตามไปด้วย

2.5 แนวทางในการพัฒนาความสามารถด้านการคิดการวิเคราะห์

ดิลก ดิลกานนท์ (2525 : 63-66) ได้เสนอแนวทางในการฝึกให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์มีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ว่าอะไรคืออะไร ขั้นนี้ผู้เรียนต้องรวบรวมปัญหา หาข้อมูลพร้อมสาเหตุของปัญหา จากการคิด การถาม การอ่าน หรือการพิจารณาจากข้อเท็จจริงนั้น ๆ
2. กำหนดทางเลือก เมื่อหาสาเหตุของปัญหานั้นได้แล้วผู้เรียนต้องหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหาโดยพิจารณาจากความเป็นไปได้ และข้อจำกัดต่าง ๆ ทางเลือกที่จะแก้ปัญหานั้นไม่จำเป็นต้องมีทางเลือกเดียว อาจมีหลาย ๆ ทางเลือกก็ได้
3. เลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด เป็นการพิจารณาทางเลือกที่ใช้แก้ปัญหานั้น โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินใจที่สำคัญ คือ ผลดีผลเสียที่เกิดขึ้นจากทางเลือกนั้นทั้งที่เกิดขึ้นในด้านส่วนตัวและสังคมรวม
4. ตัดสินใจเพื่อพิจารณาเลือกอย่างรอบคอบในขั้นตอนที่ 3 แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่คิดว่าดีที่สุด

อุษณีย์ โปธิสุข (2537 ; 99-100) ได้เสนอแนวทางการสอนเพื่อช่วยปรับปรุง

ความคิดวิเคราะห์ของเด็กไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์ตรง การให้เด็กศึกษาเรื่องชุมชนของเราจากหนังสือ อาจไม่ดีเท่าให้เด็กไปสถานที่ที่เป็นชุมชนของตนเอง เช่น โรงพยาบาล โรงพัก ตลาด บ้านผู้ใหญ่บ้าน และกิจกรรมที่เขาทำอยู่ว่ามีอะไรบ้าง มีประโยชน์อย่างไร การจัดให้เด็กไปทัศนศึกษา หรือเปิดโอกาสให้เด็กทดลองปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองจะเป็นการให้โอกาสที่สำคัญยิ่ง

2. การทำวิจัยหรือ การศึกษาหาความรู้ความจริงด้วยตนเองเป็นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองได้เด็กมีขั้นตอนในการศึกษาอย่างถูกต้อง เช่น การทำรายงาน เรื่อง “โดโนเสาร์” เป็นต้น

3. การใช้กิจกรรมเป็นสื่อกระตุ้นความคิดเป็น เช่น การพาไปดูการไต่เวทีการอภิปรายในหัวข้อต่าง ๆ การจัดมุมหรือชมรมนักคิด

4. การใช้สถานการณ์สมมติเป็นกิจกรรม และ วิธีการสอนทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจกระจ่างขึ้นและมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้งการพยายามคิดค้นการแก้ปัญหา

5. ให้นักเรียนได้มีโอกาสเสนอผลงานที่ตนเองศึกษาให้ผู้อื่นฟังอาจเป็นเพื่อนในระดับเดียวกันหรือเพื่อต่างระดับหรือให้คนอื่นฟัง

6. กิจกรรมกลุ่ม การระดมพลังสมอง การระดมความคิด การไตร่ตรองความคิดของกลุ่ม รวมถึงการวิจารณ์อย่างมีเหตุผล การวิจารณ์ในการสร้างงานล้วนเป็นทักษะระดับสูงทางปัญญาและทางสังคมทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้เด็กได้มีข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งกลยุทธ์ทางความคิดของผู้อื่นได้อย่างดี

บลูม (Bloom. 1956) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ.2539:149) ได้จำแนกจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้านการคิดไว้ในหนังสือชื่อ Taxonomy of Educational objective ,Domain ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดของพฤติกรรมการคิดที่จะปลูกฝังให้เกิดจากผู้เรียนจากการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่างๆ ในโรงเรียนเป็นลำดับขั้นต่างๆ โดยเรียงลำดับจากพฤติกรรมที่ซับซ้อนและมีลักษณะที่รวมความคิดตอนต้นไว้ด้วย ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 6 ระดับขั้น ดังนี้

ระดับความรู้ (Know ledge)

ระดับความเข้าใจ (Comprehension)

ระดับการนำไปใช้ (Application)

ระดับการวิเคราะห์ (Analysis)

ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis)

ระดับการประเมินค่า (Evalution)

ทักษะของบลูมนี้มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาทั่วทุกมุมโลก โดยต่างมุ่งให้ผู้เรียนใช้วิธีการคิดเป็นสื่อ ในการเรียนรู้และแก้ปัญหา ทั้งในเชิงวิชาการและไม่ใช่วิชาการ แต่การปลูกฝังและส่งเสริมให้

ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดตามที่ต้องการนั้น จำเป็นต้องพิจารณาว่าลักษณะหรือประเภทของการคิด ชนิดใดหรือแบบใดที่ควรส่งเสริมหรือไม่ควรส่งเสริม บลุ่มได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการคิด แก้ปัญหา 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อผู้เรียนได้พบกับปัญหา ผู้เรียนจะคิดค้นหาสิ่งที่เคยพบเห็นและเกี่ยวข้องกับปัญหา

ขั้นที่ 2 ผู้เรียนจะได้ผลขั้นที่ 1 มาสร้างรูปแบบของปัญหาขึ้นมาใหม่

ขั้นที่ 3 การจำแนกแยกแยะของปัญหา

ขั้นที่ 4 การเลือกใช้ทฤษฎี หลักการ ความคิด และวิธีการที่เหมาะสมกับปัญหา

ขั้นที่ 5 การใช้ข้อสรุปของวิธีการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 6 ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหา

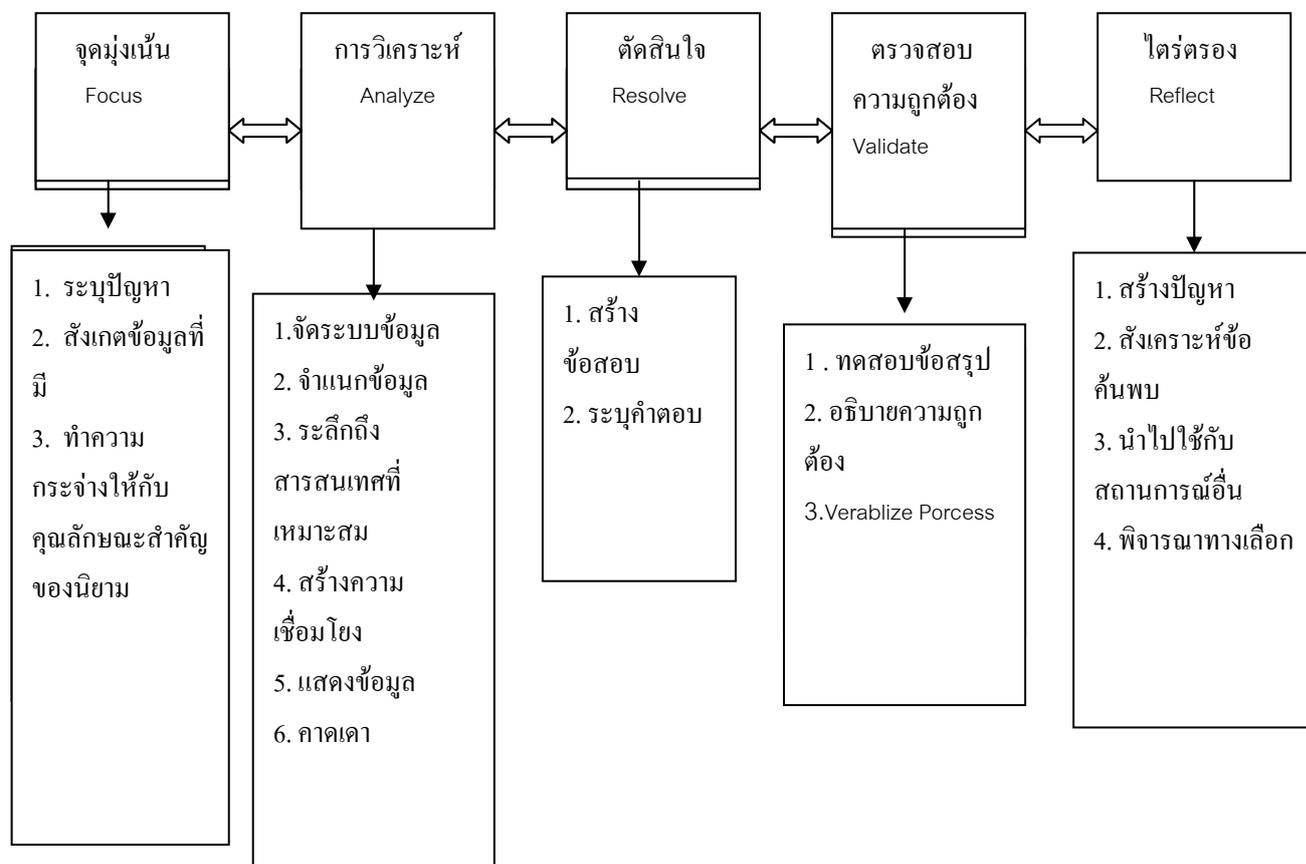
บลุ่มยังได้อธิบายต่อไปว่า ความสามารถในการนำไปใช้ เป็นความสามารถทางสมองที่นำไปใช้ในการคิดแก้ปัญหา ขั้นที่ 1-4 ส่วนความเข้าใจเป็นทักษะของความสามารถทางสมองที่ใช้ในการคิดขั้นที่ 5-6

ในกระบวนการเรียนการสอน เบเยอร์ (บุญชู ชลัษเฐียร. 2539 : 24 ; อ้างอิงจาก Beyer.1988) ไดเสนอหลักการพื้นฐาน ที่ใช้สอนทักษะการคิด โดยเริ่มจากการกำหนดปฏิบัติการคิด ที่เป็นองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งเบเยอร์ได้เลือกทักษะและปฏิบัติการโดยเกณฑ์ 3 ประการ คือ

1. เป็นทักษะที่จะใช้ในวิชาที่เรียนเป็นส่วนใหญ่
2. ใช้ทั่วไปนอกโรงเรียน
3. ผู้เชี่ยวชาญระบุว่า ทักษะเหล่านี้เป็นปฏิบัติการสำคัญของการคิด

ทักษะการคิดและยุทธศาสตร์การคิดที่จะเลือกสำหรับการสอน จำเป็นต้องจัดโดยคำนึงถึงระดับชั้นเรียนและเนื้อหาวิชา และทักษะเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในเนื้อหาวิชาที่กำหนดให้ จากนั้นนำไปถ่ายโยงไปยังวิชาอื่นๆ ในระดับชั้นถัดไป ซึ่งการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินสามารถนำมาใช้กับวิชาที่เหมาะสม ศิลปะการใช้ภาษาจะเป็นสื่อที่ดีที่สุดสำหรับการฝึกทักษะ เช่น การวิเคราะห์ ข้อความ เรื่องราว หรือละคร การสร้างหรือแต่งเรียงความ รายงานและการประเมินคุณภาพของ ผลผลิตด้านการเขียนต่าง ๆ และสุดท้ายคือ ยุทธวิธีการตัดสินใจ สังคมศึกษา ศิลปะการใช้ภาษา และพลานามัย ซึ่งจะให้บริบทที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสามารถในการตัดสินใจและทักษะนี้ ควรเริ่มในระดับมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ ครูลิก และ รุดนิก (Krulik and Rudnick .1993:28) ได้เสนอความต่อเนื่องของการคิดที่ทุกคนจะต้องใช้ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องการหาทางแก้ไข ดังภาพประกอบนี้

ภาพประกอบที่ 2 ความต่อเนื่องของการคิดของ ครูลิก และ รุดนิก

กระบวนการเหล่านี้ ผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าจะมีการเคลื่อนกลับไปกลับมาอย่างอัตโนมัติ ผู้สอนจะต้องพัฒนากระบวนการหาคำตอบด้วยตนเองให้แก่ผู้เรียน ซึ่งโครงสร้างสถานการณ์เหล่านี้ ผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะย่อย ๆ ทั้งนี้ ครูลิกและรุดนิก (Krulik and Rudnick.1993:8) กล่าวว่า มีผลจากการศึกษาวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการสอนทักษะการคิดโดยตรงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะสูงขึ้น การเน้นการแก้ปัญหาและการใช้เหตุผลในห้องเรียนสามารถทำให้ช่องว่างระหว่างโลกแห่งความจริงและโลกในห้องเรียนลดลงซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีในห้องเรียน การแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต ดังนั้นจึงต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนวทางแก้ไข และวิธีเผชิญปัญหาจะต้องนำมาพิจารณาตลอดเวลาและยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ประสบการณ์ในการหาคำตอบด้วยตนเอง การพิจารณาเลือกปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาและการใช้เหตุผลที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาพร้อมทั้งมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลซึ่ง เป็นสิ่งจำเป็น

ที่ผู้สอนจะต้องพัฒนาให้แก่ผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ อธิบายแสดงเหตุผลของแนวคิด ได้กระทำและสรุปเพื่อยืนยันอย่างมีเหตุผล ในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผล

2.6 การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ . 2539 : 149-154) คือการวัดความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยๆของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือประสงค์สิ่งใด นอกจากนั้นยังมีส่วนย่อยๆที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันโดยอาศัยหลักการใด จะเห็นว่าสมรรถภาพด้านวิเคราะห์จะเต็มไปด้วยการหาเหตุและผลมาเกี่ยวข้องกันเสมอ การวิเคราะห์จึงต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ และด้านการนำไปใช้มาประกอบการพิจารณา การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์แบ่งแยกย่อยออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การวิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการวิเคราะห์ว่าสิ่งที่อยู่นั้นอะไรสำคัญ หรือจำเป็นหรือมีบทบาทที่สุด ตัวไหนเป็นเหตุ ตัวไหนเป็นผล เหตุผลใดถูกต้องและเหมาะสมที่สุด
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการหาความสัมพันธ์ หรือความเกี่ยวข้องของส่วนย่อยในปรากฏการณ์หรือเนื้อหานั้นเพื่อนำมาอุปมาอุปไมย หรือค้นหาว่าแต่ละเหตุการณ์นั้นมีความสำคัญอะไรที่ไปเกี่ยวพันกัน
3. วิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถที่จะจับเค้าเงื่อนของเรื่องราวที่น่าจะยึดหลักการใด มีเทคนิค หรือยึดหลักปรัชญาใด อาศัยหลักการใดเป็นสื่อสารสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

ในปี ค.ศ. 1977 ศูนย์บริการการทดสอบทางการศึกษา (Education Testing Service : EST) ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มการวัดความสามารถเชิงวิเคราะห์ (Analytical Ability) ในแบบทดสอบวัดความสามารถด้านเหตุผลของแบบทดสอบ GRE (Graduate Record Examination Board) เพื่อมุ่งขยายขอบเขตของการวัดทักษะการใช้เหตุผล (Reasoning Skills) ให้นอกเหนือไปจากการประเมินโดยการใช้ภาษาและปริมาณที่ใช้อยู่ ชนิดข้อคำถามที่ใช้ในการวัดความสามารถเชิงวิเคราะห์จะใช้คำถาม 2 ชนิด คือเหตุผลเชิงตรรก (Logical Reasoning : LR) และเหตุผลเชิงวิเคราะห์ (Analytical Reasoning: AR ต่อมาในปี ค.ศ. 1991 เอเมอร์ริชและคนอื่นๆ (Emmerich and others .1991) ได้พัฒนาข้อคำถามขึ้นอีก 4 ชนิด สำหรับการคิดวิเคราะห์ได้แก่การวิเคราะห์คำอธิบาย (Analytical of Explanation; AX) ความเห็นตรงกันข้าม(Contrasting View ; CV) เหตุผลเชิงตรรกเกี่ยวกับจำนวน (Numerical Logical Reasoning ; NLR) และการระบุรูปแบบ (Pattern Identification : PI) ข้อคำถามแต่ละชนิดมีคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้ใช้สามารถนำไปพิจารณา

เลือกใช้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้โดยพิจารณาเป้าหมายที่ต้องการวัดสถานการณ์ในการวัด ความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นและปัจจัยอื่น ๆ (บุญชู ชลัษเฐียร .2539 ;6-59)

จากข้อความทั้ง 6 ชนิดนี้ บุญชู ชลัษเฐียร (2539 : 100 -119) ได้พัฒนากระบวนการวัดความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ ด้วยการพัฒนาชนิดของข้อคำถามและตรวจสอบรูปแบบข้อคำถามที่เหมาะสม เพื่อใช้ในการศึกษาความสามารถ ด้านเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของเด็กไทย ประกอบด้วยรูปแบบข้อคำถาม 2 รูปแบบ คือ แบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก และแบบเติมคำตอบ แต่ละรูปแบบข้อคำถามจะมี 6 ชนิด และได้วิเคราะห์โครงสร้างที่ต้องการวัดเพื่อกำหนดทักษะย่อยที่เป็นคุณสมบัติและตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตาราง 2 โครงสร้างและทักษะย่อยที่ต้องการวัด (บุญชู ชลัษเฐียร. 2539 : 96-97)

ทักษะย่อย	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ความสามารถในการสร้าง และใช้ความคิดรวบยอด	1. ระบุตัวอย่าง หลักฐาน 2. ระบุลักษณะสำคัญ 2.1 การจัดกลุ่ม 2.2 การหาหลักการ 2.3 การหาลักษณะที่คล้ายคลึง
2. ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์และโยงความสัมพันธ์	1. มีความรู้ ความเข้าใจระบบและความหมาย 2. จำแนกความเหมือน-ต่าง 3. ใช้หลักการของเหตุผล 4. ระบุความสำคัญหลักฐาน 5. คาดเดาเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น
3. ความสามารถใช้เกณฑ์ในการพิจารณา	1. ความถูกต้องแม่นยำ 2. ความจริง 3. ความคงเส้นคงวา 4. ความสมบูรณ์ 5. ความสอดคล้องเกี่ยวข้องอย่างสมเหตุสมผล 6. ความน่าเชื่อถือ / เชื่อถือได้ 7. ความเป็นไปได้ 8. ความมีเหตุผล 9. ความมีประสิทธิภาพที่ดีที่สุด

ตาราง 2 (ต่อ)

ทักษะย่อย	พฤติกรรมบ่งชี้
4. ความสามารถในการสร้างข้อสรุป	1. การคาดคะเน หรือสร้างสมมติฐาน 2. การสร้างข้อตกลงเบื้องต้น 3. การเชื่อมโยงความคิด 4. การลงความเห็น 5. การสร้างข้อเสนอ
5. ความสามารถในการตัดสินใจและประเมินปัญหา	1. การเปรียบเทียบคุณค่า 2. การวินิจฉัยคุณค่า 3. การเลือกตัดสินใจและ 4. เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

จากตาราง 2 โครงสร้างและทักษะย่อยที่ต้องการวัด ในแต่ละชนิดของข้อคำถามมีคุณลักษณะและทักษะย่อยที่ต้องการวัด ดังนี้

1. เหตุผลเชิงวิเคราะห์ (Analytical Reasoning : AR) หมายถึง การนำเสนอสถานการณ์ ประเมินทักษะการใช้หลักและกฎเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป โดยพิจารณาจากเงื่อนไขที่ให้ทักษะย่อยที่ถือว่าข้อคำถามชนิดนี้สามารถวัดได้ ได้แก่ ทักษะย่อยที่ 1, 3, 4 และ 5

2. การวิเคราะห์คำอธิบาย (Analysis of Explanation: AX) หมายถึง การกำหนดเรื่องราวสถานการณ์ สามารถสร้างข้อสรุปและสร้างทางเลือกที่เป็นไปได้ถูกต้อง ทักษะย่อยที่ถือว่าข้อคำถามชนิดนี้สามารถวัดได้ ได้แก่ ทักษะย่อยที่ 2,3,4 และ 5

3. ความเห็นตรงกันข้าม (Contrasting Views : CV) หมายถึง การพิจารณาในการจับความคิดสำคัญของความเห็น แสดงความเห็นวิจารณ์ ทักษะย่อยที่ถือว่าข้อคำถามชนิดนี้สามารถวัดได้ ได้แก่ ทักษะย่อยที่ 1,2, และ 5

4. เหตุผลเชิงตรรก (Logical Reasoning : LR) หมายถึง การใช้เหตุผลอย่างมีวิจรรย์ญาณอย่างเหตุผล วิเคราะห์ข้อมูลหลักฐานเพื่อลงข้อสรุปหรือตัดสินใจได้ ทักษะย่อยที่ถือว่าข้อคำถามชนิดนี้สามารถวัดได้ ได้แก่ ทักษะย่อยที่ 1,2,3 และ 5

5.เหตุผลเชิงตรรกทางจำนวน (Numverice Logical Reasoning : NLR) หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานเหตุผลทางตัวเลขเพื่อแก้ปัญหาจากข้อค้นพบที่นำเสนอในรูปแบบตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ ทักษะย่อยที่ถือว่าข้อคำถามชนิดนี้สามารถวัดได้ ได้แก่ ทักษะย่อยที่ 2,3,4 และ 5

6.การระบุรูปแบบ (Pattern Identification : PI) หมายถึง การพิจารณารูปแบบลำดับของ จำนวนที่ใช้กฎเช่นเดียวกับคำถาม ทักษะย่อยที่ถือว่าข้อคำถามชนิดนี้สามารถวัดได้ ได้แก่ ทักษะย่อย ที่ 1,2,3 และ 4

ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษา รูปแบบโครงสร้างทักษะย่อย และนำไปปรับสร้างเป็น แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ครั้งนี้ โดยใช้ชนิดข้อคำถามแบบการวิเคราะห์ คำอธิบาย(Analysis of Explanation: AX) และเหตุผลเชิงตรรก(Logical Reasoning : LR) ซึ่งเมื่อ พิจารณาทักษะย่อย ชนิดข้อคำถามทั้งสองแบบนี้สามารถวัดได้ครอบคลุมทักษะย่อยได้ทั้งหมด

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.7.1 งานวิจัยในประเทศ

นิพล นาสมบุญ (2536 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าการเสนอตาม แผนการสอนกระทรวงศึกษาธิการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

นิภาภรณ์ แสงดี (2538 : 56) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสัจกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียน วิชาสังคมศึกษาโดยการสอบแบบอริยสัจกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือมือ มีความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่คะแนนของกลุ่มทดลองมีแนวโน้มของ คะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ภัทราภรณ์ พิทักษ์ธรรม (2543 : 106) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้กิจกรรมสร้างแผนภูมิโมโนทัศน์ มีความสามารถด้านการ คิดวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระพินทร์ คร้ามมี (2544 : 80) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถใน การคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการ สอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่มกับการสอนแบบแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการ

สอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่มกับการสอนแบบแก้ปัญหา มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ ประกอบด้วยชนิดข้อคำถาม 2 ชนิดได้แก่ ชนิดข้อคำถาม แบบการคิดวิเคราะห์คำอธิบาย และชนิดข้อคำถามแบบเหตุผลเชิงตรรก

ศุภพงศ์ อยู่ทอง (2531 : 46) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาอิทธิพลของคำถามชั้นวิเคราะห์ที่ส่งผลพฤติกรรมการคิดแบบวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาสังคมศึกษา พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองซึ่งสอนโดยครูที่ใช้แผนการสอนที่ใช้คำถามชั้นวิเคราะห์มีพฤติกรรมการคิดแบบวิเคราะห์สูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอนโดยครูที่ใช้แผนการสอนที่ใช้คำถามไม่ถึงชั้นวิเคราะห์หรืออย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (2530 : 104) ได้ศึกษาการฝึกสมรรถภาพสมองเพื่อพัฒนาคุณภาพการคิดกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีการฝึกสมรรถภาพทางสมองพื้นฐาน 4 ด้าน คือ การสังเกต การประยุกต์ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ ฝึกเป็นเวลา 6 สัปดาห์ ผลที่ได้พบว่าการฝึกสมรรถภาพสมองมีผลต่อวิชาคณิตศาสตร์ ในด้านการพัฒนาคุณภาพการคิดระดับความจำและสูงกว่าความจำ เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการสอนตามปกติ นั่นคือการฝึกสมรรถภาพสมองจะช่วยในการรู้ของนักเรียน

2.7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คลีแมน (Klienman.1964 : 307-317) ได้สังเกตการสอนของครูจำนวน 33 คนที่สอนวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไประดับเกรดแปด โดยสังเกตคนละหนึ่งครั้งแล้วใช้การถามเป็นเกณฑ์ในการจำแนกครูออกเป็น 2 กลุ่ม เลือกรู 3 คน ที่ถามคำถามความคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) จำนวนเก้าคำถาม หรือ มากกว่าเป็นกลุ่มสูง และ เลือกรูที่ไม่เคยถามคำถามความคิดโดยใช้วิจารณ์ญาณ (Critical Thinking) เป็นกลุ่มต่ำแล้วแบบทดสอบวัดความเข้าใจวิทยาศาสตร์ ใช้แบบทดสอบฉบับหลังคือ แบบทดสอบความคิดวิจารณ์ญาณนั้น เด็กมีความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับย่อย และอีกฉบับ คือ ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้งของเด็กไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บาสมาเจียน (Bassmajian. 1978 : 210-A) ศึกษาความสัมพันธ์ของระดับวุฒิภาวะตามทฤษฎีของเพียเจท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในรัฐคาลิฟอร์เนียกับความสามารถในการเรียนรู้วิชาชีววิทยา และพัฒนาการความคิดแบบวิเคราะห์วิจารณ์ญาณกลับกลุ่มนักศึกษา 83 คนที่เรียนวิชา Biology 1 โดยใช้แบบทดสอบวัดการคิดเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ของเบอร์นี่(Burne)ปรากฏว่านักศึกษาระดับที่คิดด้วยนามธรรมมีผลสัมฤทธิ์วิชาชีววิทยาสูงกว่าพวกที่ยังไม่ถึงระดับการคิดนามธรรม

เรย์ (Ray.1979 : 3220-A) ได้วิจัยเปรียบเทียบอิทธิพลของการใช้คำถามระดับที่ต่ำกับคำถามระดับสูงในการสอนวิชาเคมีที่มีความมีเหตุมีผลเชิงนามธรรมและการคิดอย่างมีเหตุผล (Abstract Reasoning and Critical Thinking) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 54 คน โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เหมือนกันหมด กลุ่มที่ 1 สอนด้วยคำถามระดับต่ำผลการวิจัยพบว่ากลุ่มที่สอนด้วยคำถามระดับสูง สามารถทำคะแนนจากแบบทดสอบในเรื่องของมีเหตุมีผลเชิงนามธรรมและการคิดอย่างมีเหตุผลได้มากกว่าอีกกลุ่มหนึ่ง

ลัมพकिन (Lumpkin. 1991 : 3694-A) ได้ศึกษาผลการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับ 5 และ 6 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อได้สอนทักษะการคิดวิเคราะห์แล้ว นักเรียนระดับ 5 และ 6 มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ไม่แตกต่างกัน นักเรียนระดับ 5 ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน สำหรับนักเรียนระดับ 6 ที่เป็นกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วอลฟ์ (Wolf. 1987 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลการสอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนเกรด 9 ผลการศึกษาพบว่าการสอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองไม่แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาช่วงชั้นที่ 2 ของโรงเรียนในกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 เขต 32 โรงเรียน 331 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 12,319 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 826 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Random Sampling) ในการประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ความคลาดเคลื่อน + 10 % โดยเทียบตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาค่าเฉลี่ย ประชากร (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิยตานนท์ และดิเรก ศรีสุขโข. (2537 : 137) ใช้ประชากร อย่างน้อย 826 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 สุ่มโรงเรียนในกลุ่มสนามชัยในแต่ละเขต เขตละ 25% ของจำนวนโรงเรียน ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) โดยใช้เขตเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้ดังนี้

เขตบางขุนเทียน	4	โรงเรียน
เขตบางบอน	2	โรงเรียน
เขตทุ่งครุ	2	โรงเรียน

ขั้นที่ 2 ในแต่ละโรงเรียนสุ่มห้องเรียนของแต่ละระดับชั้นมาระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ด้วยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ระดับชั้นเป็นชั้น (Strata) ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ได้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้า

โรงเรียน	ชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 4	ชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 5	ชั้น ประถมศึกษา ปีที่ 6	รวม
<u>เขตบางขุนเทียน</u>				
บางขุนเทียนศึกษา	43	44	44	131
วัดเลา	42	40	37	119
คลองห้วยทราย	35	36	38	109
บัวผัน	24	23	20	67
<u>เขตบางบอน</u>				
พระยามนธาตุฯ	38	40	37	115
สถานีพรหมแดน	28	29	27	84
<u>เขตทุ่งครุ</u>				
สามัคคีบำรุง	43	41	41	125
ราชราชพฤกษ์	26	28	22	76
รวม	279	281	266	826

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

2.1 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

วัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากที่ได้ทำการศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จากเอกสารต่างๆ โดยยึดแนวของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดมาตรฐานที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมาตรฐานที่ 1 มี 6 ตัวบ่งชี้ โดยมีคุณลักษณะเชิงจริยธรรม 8 ด้านคือความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญู และค่านิยมแห่งความเป็นไทย จำนวน 120 ข้อ (คุณลักษณะละ 15 ข้อ)

2.2 แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตัวอย่างของบุญชู ชลัชเรีัยร ที่พัฒนามาจาก เอเมอริช และคณะ ในด้านการวิเคราะห์คำอธิบาย และเหตุผลเชิงตรรก จำนวน 30 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การสร้างแบบสอบถามวัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างแบบสอบถาม จำนวน 8 ด้าน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูตเวที และค่านิยมแห่งความเป็นไทย

3.1.2 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.1.3 เขียนนิยามปฏิบัติการจากแนวทางการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเขียนนิยามตามคุณลักษณะที่ต้องการวัดทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญูตเวที และค่านิยมแห่งความเป็นไทย

3.1.4 เขียนข้อความของแบบสอบถามแต่ละด้านให้สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแต่ละด้านมีข้อความด้านละ 20 ข้อ รวม 160 ข้อ

3.1.5 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (IOC) และคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ได้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.67-1.00 จำนวน 160 ข้อ

3.1.6 นำแบบสอบถามจากข้อ 3.1.5 ไปทดลองครั้งที่ 1 กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนวัดเลา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson – product – moment correlation coefficient) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543 : 259) โดยแปลงค่าสหสัมพันธ์เป็นคะแนน Z_r จากตาราง ฟิชเชอร์ Z และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างจากสูตร $\bar{Z}_r = \frac{\sum Z_{ri}}{K}$ ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง 0.780

3.1.7 นำแบบสอบถามตามที่ได้รับการตรวจสอบจาก ข้อ 3.1.6 ไปหาอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ Item total Correlation (Pearson – product –moment correlation coefficient) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 173) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จำนวนด้านละ 15 ข้อ รวม 120 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระหว่าง 0.28-0.65

3.1.8 นำแบบสอบถามจากข้อ 3.1.7 ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha- Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0 .973

3.1.9 นำแบบสอบถามที่ได้มาจัดพิมพ์เพื่อใช้สอบถามนักเรียนกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ตัวอย่างแบบสอบถามคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อต่อไปนี้ว่าสอดคล้องหรือตรงกับสภาพความเป็นจริงที่ประพฤติปฏิบัติภายในปีการศึกษา 2550 มากน้อยเท่าใด แล้วให้นักเรียนใส่เครื่องหมาย (/) ลงในช่องที่เป็นจริง เพียงข้อละ 1 ช่อง

แบบสอบถาม	ข้อ	ข้อความ	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
ความมีวินัย	0	ข้าพเจ้าทิ้งเศษกระดาษลงในถังขยะ					
	00	ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะเอาขนมเข้ามา รับประทานในระหว่างเรียน					
ความ รับผิดชอบ	0	เมื่อไม่สบายไปโรงเรียนข้าพเจ้าจะป่วย					
	00	ข้าพเจ้าติดตามความก้าวหน้าในเรื่อง การเรียนของตนเอง					
ความซื่อสัตย์	0	ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าตั้งใจจะลอกข้อสอบเพื่อน					
	00	ข้าพเจ้าทำการบ้านด้วยตนเอง					
ความประหยัด	0	ข้าพเจ้าจะปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้					
	00	ข้าพเจ้าจะซื้อสินค้าที่มียี่ห้อ และราคา แพง					
ความเมตตา กรุณา	0	ข้าพเจ้าไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า					
	00	ข้าพเจ้าชอบพูดจาตำหนิเพื่อนอย่าง รุนแรง					
ความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	0	ข้าพเจ้ายินดีช่วยเหลืองานเพื่อน					
	00	เมื่อมีการทำงานกลุ่มข้าพเจ้าจะเลี้ยง					
ความกตัญญู กตเวทิต	0	ข้าพเจ้าช่วยเหลือคุณครูจัดป้ายนิเทศ					
	00	ข้าพเจ้าชอบหลีกเลี่ยงการช่วยแม่ ทำงานบ้าน					
ค่านิยมความ เป็นไทย	0	ข้าพเจ้าชอบดูการแสดงนาฏศิลป์ไทย					
	00	ข้าพเจ้าไม่ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย					

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

1. ข้อความทางบวกมีวิธีให้คะแนนดังนี้

ถ้านักเรียนกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง

มากที่สุด ให้ 5 คะแนน

มาก ให้ 4 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

น้อย ให้ 2 คะแนน

น้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความทางลบมีวิธีให้คะแนนดังนี้

ถ้านักเรียนกาเครื่องหมาย / ลงในช่อง

มากที่สุด ให้ 1 คะแนน

มาก ให้ 2 คะแนน

ปานกลาง ให้ 3 คะแนน

น้อย ให้ 4 คะแนน

น้อยที่สุด ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนทั้งฉบับ(120 ข้อ)

540.01 - 600.00 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ สูงมาก

420.01 - 540.00 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ สูง

300.01 - 420.00 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ปานกลาง

180.01 - 300.00 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ต่ำ

120.00 - 180.00 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ต่ำมาก

เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนรายด้าน (15 ข้อ)

67.51 - 75.00 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ สูงมาก

52.51 - 67.50 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ สูง

37.51 - 52.50 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ปานกลาง

22.51 - 37.50 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ต่ำ

15.00 - 22.50 คะแนน มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับ ต่ำมาก

3.2 การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

มีวิธีการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.2.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่มีคุณภาพที่จะใช้ในการวิจัย

3.2.2 ศึกษาทฤษฎีและวิธีสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์จาก ตัวอย่างของบุญชู ชลัษเฐียร ซึ่งพัฒนาจาก เอเมอริช และคณะ พร้อมทั้งศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3.2.3 เขียนนิยามปฏิบัติการของแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3.2.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามที่นิยามไว้ มีลักษณะ เป็นแบบสถานการณ์ จำนวน 45 ข้อ โดยแต่ละข้อประกอบด้วยคำถามแบบวิเคราะห์ คำอธิบาย และเหตุผลเชิงตรรก และคำถามเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ

3.2.5 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบรายข้อ (IOC) เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ คัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ได้ข้อทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระหว่าง 0.67-1.00 จำนวน 45 ข้อ

3.2.6 นำแบบทดสอบที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงตาม 3.2.5 แล้วไปสอบกับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ -6 โรงเรียนวัดเลา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบ พอยท์ไบซีเรียล (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543 : 187) คัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้ข้อทดสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระหว่าง 0.20 – 0.58 จำนวน 30 ข้อ

3.2.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผ่านการตรวจสอบตามข้อ 3.2.6 ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR - 20 (Kuder – Richardson) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 215) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.719

3.2.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์จำนวน 30 ข้อ มาจัดพิมพ์และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

ตัวอย่างแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้แล้วตอบคำถาม

สถานการณ์ แดงกางร่มออกจากบ้านเดินไปโรงเรียนเพราะฝนตกหนัก เข้านี้
กรมอุตุนิยมวิทยาเตือนว่าฝนจะตกตลอดวัน
ผล แดงกลับถึงบ้านโดยไม่เปียกฝน ทั้งๆที่ไม่ได้กางร่ม

0. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด (วิเคราะห์คำอธิบาย)

ก. แดงใส่เสื้อกันฝน	ข. แดงนั่งรถแท็กซี่กลับบ้าน
ค. ฝนไม่ได้ตกในตอนเย็น	ง. ฝนตกน้อยกว่าที่แดงจะเปียก

เฉลย ก.

ห้องนอนจะเล็กหรือใหญ่ไม่สำคัญ ขอให้สะอาด สงบ มั่นคงใช้เป็นที่พักนอนของคน
ทั่วไปได้อย่างมีความสุข

00. ผู้พูดต้องปฏิบัติตนอย่างไรต่อห้องนอน (เหตุผลเชิงตรรกะ)

ก. ตกแต่งให้สวยงาม	ข. ขยายขนาดห้องนอน
ค. ติดเครื่องปรับอากาศ	ง. เลือกทำเลที่ไม่มีเสียงรบกวน

เฉลย ง.

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

ตอบถูกได้ 1 คะแนน

ตอบผิดได้ 0 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนน

- 23.00 – 30.00 คะแนน จัดอยู่ในระดับ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง
 12.00 – 22.99 คะแนน จัดอยู่ในระดับ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปานกลาง
 0.00 – 11.99 คะแนน จัดอยู่ในระดับ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่ำ

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความกรุณาในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ติดต่อโรงเรียนที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนแล้วนัดหมายวัน เวลาที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 นำแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 960 คน (มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่กำหนด)

4.4 นำผลการทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนมาจัดกลุ่มคะแนน คัดเลือกและแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มในแต่ละระดับชั้นโดยให้มีจำนวนใกล้เคียงกันมากที่สุด ดังนี้

ระดับชั้น	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)		
	คิดวิเคราะห์ ระดับสูง	คิดวิเคราะห์ ระดับปานกลาง	คิดวิเคราะห์ ระดับต่ำ
ป.4	87	119	81
ป.5	102	108	70
ป.6	79	115	65
รวม 826 คน			

4.5 นำแบบสอบถามวัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ไปสอบถามนักเรียนกลุ่มตัวอย่างใน ข้อ 4.4

4.6 นำคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ได้ไปวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป (ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ

5.1.1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2539 : 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5.1.2 ค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยวิเคราะห์จากความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson-product-moment correlation coefficient) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543: 259)

$$r_{XY} = \frac{N\sum XY - \sum X\sum Y}{\sqrt{\{N\sum X^2 - (\sum X)^2\}\{N\sum Y^2 - (\sum Y)^2\}}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	ค่าความเที่ยงตรง
	N	แทน	จำนวนผู้เข้าสอบ
	X	แทน	คะแนนรายข้อ
	Y	แทน	คะแนนรวม

5.1.3 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ คำนวณโดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบเซเรียล (Point biserial correlation) (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2543 : 187)

$$r_{p.bis} = \frac{\mu_p - \mu}{\sigma} \sqrt{\frac{p}{q}}$$

เมื่อ	$r_{p.bis}$	=	ดัชนีค่าอำนาจจำแนกแบบพอยท์ไบซีเรียล
	μ_p	=	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ทำข้อนั้นถูก
	μ	=	คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบ
	σ	=	คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบทดสอบ
	P	=	สัดส่วนของนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
	q	=	1-P
	n_p	=	จำนวนนักเรียนที่ทำถูก
	n_q	=	จำนวนนักเรียนที่ทำผิด

5.1.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.2543 : 312)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อ
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ

5.1.5 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543 : 215)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อสอบในแบบทดสอบ
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบถูก
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิด
	pq	แทน	ผลคูณของอัตราส่วนที่คนทำถูกและทำผิดในข้อนั้น
	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

5.2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

5.2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2.2 เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมโดยใช้การวิเคราะห์แปรปรวนสองทาง (Two-Way ANOVA) โดยใช้สูตรดังนี้ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 291 - 293)

5.2.2.1 การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน

$$F = \frac{MS_R}{MS_E}$$

5.2.2.2 การทดสอบความแตกต่างของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นต่างกัน

$$F = \frac{MS_C}{MS_E}$$

5.2.2.3 การทดสอบปฏิสัมพันธ์ ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์และระดับชั้นที่ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม

$$F = \frac{MS_{RC}}{MS_E}$$

5.2.2.4 การทดสอบคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 321)

$$S = \sqrt{(K-1)F_{\alpha}(df_1, df_2)} \sqrt{MS_E \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}$$

เมื่อ	S	แทน	ค่าวิกฤติของ Scheff's
	K	แทน	จำนวนกลุ่ม
	α	แทน	ระดับนัยสำคัญที่กำหนดทดสอบ ANOVA
	df_1	แทน	ชั้นความเป็นอิสระของระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
	df_2	แทน	ชั้นความเป็นอิสระของการฝึกต่างกัน
	n_1, n_2	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 และ 2

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อต่าง ๆ ดังนี้

\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย
K	แทน	คะแนนเต็ม
CV	แทน	ร้อยละของค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
ss	แทน	ผลบวกของกำลังสอง
df	แทน	ขั้นของความอิสระ
MS	แทน	คะแนนความแปรปรวน
F	แทน	ค่าการแจกแจง
A	แทน	ความสามารถในการคิดวิเคราะห์
B	แทน	ระดับชั้น

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามผลการศึกษาคูณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน ดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน
2. เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน
3. เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นต่างกัน
4. ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ จำแนกตามระดับชั้น
และความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	439.69	59.17	13.46	สูง
	ป.5	102	420.63	57.06	13.57	สูง
	ป.6	79	413.30	59.33	14.36	ปานกลาง
	รวม	268	424.66	59.21	13.94	สูง
กลาง	ป.4	119	404.33	64.76	16.02	ปานกลาง
	ป.5	108	404.80	78.58	19.41	ปานกลาง
	ป.6	115	399.42	64.74	16.21	ปานกลาง
	รวม	342	402.82	69.25	17.19	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	375.16	67.45	17.98	ปานกลาง
	ป.5	70	391.33	76.26	19.49	ปานกลาง
	ป.6	65	392.68	68.56	17.46	ปานกลาง
	รวม	216	385.67	70.89	18.38	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	406.82	68.34	16.80	ปานกลาง
	ป.5	280	407.20	71.53	17.57	ปานกลาง
	ป.6	259	401.96	64.39	16.02	ปานกลาง
	รวม	826	405.42	68.20	16.82	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่า คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 424.66 , 402.82 และ 385.67 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ระดับสูงจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับปานกลางและระดับต่ำจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

406.82,407.20 และ 401.96 ตามลำดับ โดยทุกระดับชั้นมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 13.49 ,17.19 และ 18.38 แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 16.80,17.57 และ 16.02 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

ผลการวิเคราะห์รายด้าน

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 1 ความมีวินัย) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{X}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	59.21	10.39	17.55	สูง
	ป.5	102	52.36	7.59	14.50	ปานกลาง
	ป.6	79	52.42	8.73	16.65	ปานกลาง
	รวม	268	54.60	9.44	17.29	สูง
กลาง	ป.4	119	50.76	8.90	17.53	ปานกลาง
	ป.5	108	50.97	9.33	18.30	ปานกลาง
	ป.6	115	50.46	9.50	18.83	ปานกลาง
	รวม	342	50.73	9.22	18.17	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	49.27	9.81	19.91	ปานกลาง
	ป.5	70	47.99	11.31	23.5	ปานกลาง
	ป.6	65	50.01	9.47	18.94	ปานกลาง
	รวม	216	49.08	10.19	20.76	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	52.90	10.47	19.79	สูง
	ป.5	280	50.73	9.42	18.57	ปานกลาง
	ป.6	259	50.95	9.28	18.21	ปานกลาง
	รวม	826	51.55	9.80	19.01	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่า ความมีวินัยของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.60 , 50.73 และ 49.08 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ระดับสูงจะมีความมีวินัยอยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับปานกลางและระดับต่ำจะมีความมีวินัยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความมีวินัยของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.90 , 50.73 และ 50.95 ตามลำดับ โดยทุกระดับชั้นมีความมีวินัยอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความมีวินัยของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 17.29, 18.17 และ 20.76 แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความมีวินัยของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 19.79, 18.57 และ 18.21 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกัน

ตาราง 6 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบ) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	60.11	8.98	17.05	สูง
	ป.5	102	53.63	8.91	16.61	สูง
	ป.6	79	53.92	8.73	16.18	สูง
	รวม	268	55.82	9.34	16.73	สูง
กลาง	ป.4	119	52.20	8.90	17.05	ปานกลาง
	ป.5	108	51.46	9.33	18.13	ปานกลาง
	ป.6	115	51.10	8.80	17.22	ปานกลาง
	รวม	342	50.73	9.47	18.67	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	46.51	9.70	20.86	ปานกลาง
	ป.5	70	49.84	12.56	25.20	ปานกลาง
	ป.6	65	49.77	9.89	19.87	ปานกลาง
	รวม	216	48.57	10.83	22.30	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
รวม	ป.4	287	52.99	10.61	20.02	สูง
	ป.5	280	51.85	10.61	20.46	ปานกลาง
	ป.6	259	51.63	9.17	17.76	ปานกลาง
	รวม	826	52.18	10.19	19.53	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 55.82 , 50.73 และ 48.57 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ระดับสูงจะมีความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับปานกลางและระดับต่ำจะมีความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความรับผิดชอบของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.99 , 51.85 และ 51.63 ตามลำดับ โดยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จะมีความรับผิดชอบสูง ส่วนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จะมีความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 16.73 , 18.67 และ 22.30 แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 20.02, 20.46 และ 17.76 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกัน

ตาราง 7 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 3 ความซื่อสัตย์สุจริต) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	58.89	9.90	16.81	สูง
	ป.5	102	54.89	9.32	16.98	สูง
	ป.6	79	55.39	6.79	12.26	สูง
	รวม	268	56.34	9.01	15.99	สูง

ตาราง 7 (ต่อ)

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
กลาง	ป.4	119	54.50	8.63	15.83	สูง
	ป.5	108	53.57	11.89	22.15	สูง
	ป.6	115	53.51	8.20	15.32	สูง
	รวม	342	53.87	9.47	17.58	สูง
ต่ำ	ป.4	81	50.86	10.29	20.23	สูง
	ป.5	70	51.04	14.07	27.56	สูง
	ป.6	65	50.95	10.34	20.29	สูง
	รวม	216	50.95	11.61	22.79	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	54.80	9.97	18.23	สูง
	ป.5	280	53.42	11.70	21.90	สูง
	ป.6	259	53.44	8.54	15.98	สูง
	รวม	826	53.91	10.20	18.92	สูง

จากตาราง 7 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 56.34 , 53.87 และ 50.95 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ระดับสูงและปานกลางจะมีความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับต่ำจะมีความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.80 , 53.42 และ 53.44 ตามลำดับ โดยทุกระดับชั้นมีความซื่อสัตย์สุจริตอยู่ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 15.99 , 17.58 และ 22.79 แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 18.23 , 21.90 และ 15.98 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

ตาราง 8 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 4 ความเมตตากรุณา) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	52.32	8.66	16.55	ปานกลาง
	ป.5	102	49.67	8.56	17.23	ปานกลาง
	ป.6	79	49.08	7.80	15.89	ปานกลาง
	รวม	268	50.35	8.46	16.80	ปานกลาง
กลาง	ป.4	119	47.90	8.94	18.66	ปานกลาง
	ป.5	108	47.50	10.69	22.51	ปานกลาง
	ป.6	115	47.88	8.84	18.46	ปานกลาง
	รวม	342	47.77	9.47	19.82	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	43.52	9.37	21.53	ปานกลาง
	ป.5	70	44.61	12.19	27.33	ปานกลาง
	ป.6	65	47.12	9.71	20.60	ปานกลาง
	รวม	216	44.96	10.52	23.40	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	48.00	9.56	19.92	ปานกลาง
	ป.5	280	47.57	10.53	22.13	ปานกลาง
	ป.6	259	48.05	8.77	18.25	ปานกลาง
	รวม	826	47.87	9.66	20.18	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่า ความเมตตากรุณาของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.35 , 47.77 และ 44.96 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ทุกระดับจะมีความเมตตากรุณา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความเมตตากรุณาของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 48.00, 47.57 และ 48.05 ตามลำดับ โดยทุกระดับชั้นมีความเมตตากรุณาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 16.80, 19.82 และ 23.40 แสดงว่าการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความ

เมตตากรุณาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 19.92, 22.13 และ 18.25 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

ตาราง 9 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 5 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	50.38	10.01	19.87	ปานกลาง
	ป.5	102	50.70	8.62	17.00	ปานกลาง
	ป.6	79	50.14	8.92	17.79	ปานกลาง
	รวม	268	50.43	9.15	18.14	ปานกลาง
กลาง	ป.4	119	48.42	10.92	22.55	ปานกลาง
	ป.5	108	48.84	11.73	24.02	ปานกลาง
	ป.6	115	48.39	10.88	22.48	ปานกลาง
	รวม	342	48.54	11.14	22.95	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	45.42	12.01	26.44	ปานกลาง
	ป.5	70	48.54	10.48	21.59	ปานกลาง
	ป.6	65	48.89	10.24	20.94	ปานกลาง
	รวม	216	47.48	11.08	23.34	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	48.17	11.11	23.06	ปานกลาง
	ป.5	280	49.44	10.38	20.10	ปานกลาง
	ป.6	259	49.05	10.14	20.67	ปานกลาง
	รวม	826	48.88	10.57	21.62	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.43 , 48.54 และ 47.48 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ทุกระดับจะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 48.17 , 49.44 และ 49.05 ตามลำดับ โดยทุกระดับชั้นมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 18.14 ,22.95 และ 23.34 แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความเชื่อเพื่อเพื่อนฝูงของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ6 มีค่าเท่ากับ 23.06, 20.10 และ 20.67 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

ตาราง 10 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 6 ความประหยัด) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	50.56	9.74	18.73	ปานกลาง
	ป.5	102	50.65	8.56	16.50	ปานกลาง
	ป.6	79	49.19	9.85	20.02	ปานกลาง
	รวม	268	50.19	9.33	18.59	ปานกลาง
กลาง	ป.4	119	48.64	10.83	22.27	ปานกลาง
	ป.5	108	48.96	12.55	25.63	ปานกลาง
	ป.6	115	47.11	10.36	21.10	ปานกลาง
	รวม	342	48.21	11.25	23.34	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	44.88	11.89	26.49	ปานกลาง
	ป.5	70	47.77	10.79	22.59	ปานกลาง
	ป.6	65	47.52	9.98	21.00	ปานกลาง
	รวม	216	46.61	11.02	23.64	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	48.16	11.02	22.88	ปานกลาง
	ป.5	280	49.28	10.82	21.97	ปานกลาง
	ป.6	259	47.85	10.11	21.13	ปานกลาง
	รวม	826	48.44	10.68	22.05	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า ความประหยัดของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.19, 48.21 และ 46.61 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์

ทุกระดับจะมีความประหยัด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความประหยัดของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 48.16 , 49.28 และ 47.85 ตามลำดับ โดยทุกระดับชั้นมีความประหยัดอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความประหยัดของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 18.59, 23.34 และ 23.64 แสดงว่ามีการกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความประหยัดของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 22.88, 21.97 และ 21.13 แสดงว่ามีการกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

ตาราง 11 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 7 ความกตัญญูต่เวท) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	54.82	8.62	15.72	สูง
	ป.5	102	55.22	8.93	16.17	สูง
	ป.6	79	53.22	9.54	17.93	สูง
	รวม	268	54.50	9.02	16.55	สูง
กลาง	ป.4	119	52.45	10.86	20.71	ปานกลาง
	ป.5	108	53.25	11.63	21.84	สูง
	ป.6	115	51.79	10.96	21.16	ปานกลาง
	รวม	342	52.48	11.13	21.21	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	49.17	12.69	25.81	ปานกลาง
	ป.5	70	52.10	10.41	19.98	ปานกลาง
	ป.6	65	51.25	10.86	21.19	ปานกลาง
	รวม	216	50.75	11.47	22.68	ปานกลาง
รวม	ป.4	287	52.24	10.99	21.04	ปานกลาง
	ป.5	280	53.68	10.45	19.47	สูง
	ป.6	259	52.09	10.51	20.18	ปานกลาง
	รวม	826	52.68	10.67	20.25	สูง

จากตาราง 11 พบว่า ความมกัตัญญุกตเวทิตของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 54.50 , 52.48 และ 50.75 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ระดับสูงจะมีความมกัตัญญุกตเวทิตอยู่ในระดับสูง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดัปานกลางและระดับต่ำจะมีความมกัตัญญุกตเวทิต อยู่ในระดัปานกลาง เมื่อพิจารณาความมกัตัญญุกตเวทิตของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.24 , 53.68 และ 52.09 ตามลำดับ โดยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 จะมีความมกัตัญญุกตเวทิต อยู่ในระดัปานกลาง ส่วนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะมีความมกัตัญญุกตเวทิตอยู่ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนความมกัตัญญุกตเวทิตของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 16.55 , 21.21 และ 22.68 แสดงว่ามี การกระจายของคะแนนใกล้เคียงกัน ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรมความมกัตัญญุกตเวทิตของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 21.04, 19.47 และ 20.18 แสดงว่ามี การกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

ตาราง 12 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (ด้านที่ 8 ค่านิยมแห่งความเป็นไทย) จำแนกตามระดับชั้นและความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
สูง	ป.4	87	53.40	10.08	18.88	สูง
	ป.5	102	53.52	9.17	17.13	สูง
	ป.6	79	49.95	8.38	16.78	ปานกลาง
	รวม	268	52.43	9.36	17.85	ปานกลาง
กลาง	ป.4	119	49.46	10.94	22.12	ปานกลาง
	ป.5	108	50.23	11.21	22.32	ปานกลาง
	ป.6	115	49.17	10.01	20.36	ปานกลาง
	รวม	342	49.61	10.70	21.57	ปานกลาง
ต่ำ	ป.4	81	45.53	11.19	24.58	ปานกลาง
	ป.5	70	49.43	10.96	22.17	ปานกลาง
	ป.6	65	47.15	10.15	21.53	ปานกลาง
	รวม	216	47.28	10.88	23.01	ปานกลาง

ตาราง 12 (ต่อ)

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์	ระดับชั้น	N	\bar{x}	S	CV	ความหมาย
รวม	ป.4	287	52.24	11.14	21.32	ปานกลาง
	ป.5	280	53.68	10.56	19.67	สูง
	ป.6	259	52.09	9.60	18.43	ปานกลาง
	รวม	826	52.68	10.51	19.95	สูง

จากตาราง 12 พบว่า ค่านิยมแห่งความเป็นไทยของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 52.43 , 49.61 และ 47.28 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความคิดวิเคราะห์ทุกระดับจะมีค่านิยมแห่งความเป็นไทยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 พบว่า มีค่าเท่ากับ 52.24 , 53.68 และ 52.09 ตามลำดับ โดยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 จะมีค่านิยมแห่งความเป็นไทยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะมีค่านิยมแห่งความเป็นไทยอยู่ในระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเท่ากับ 17.85, 21.57 และ 23.01 แสดงว่าการกระจายของคะแนนค่อนข้างสูง ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีค่าเท่ากับ 21.32, 19.67 และ 18.43 แสดงว่าการกระจายใกล้เคียงกันเช่นเดียวกัน

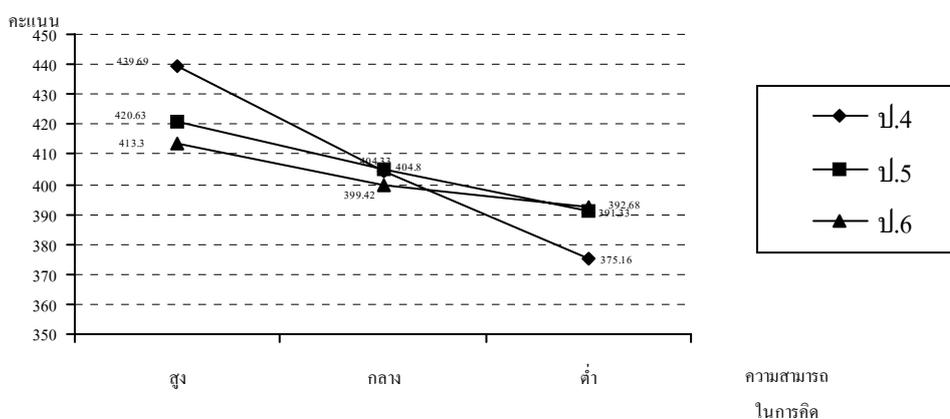
2. เปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกันและระดับชั้นต่างกัน

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกัน จำแนกตามระดับชั้น

แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (A)	176724.74	2	88362.37	20.03**	.00
ระดับชั้น (B)	3071.77	2	1535.89	.35	.71
ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	43669.37	4	10917.34	2.48*	.04
ความคลาดเคลื่อน	3603859.45	817	4411.09		
รวม	3837481.54	825			

จากตาราง 13 นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง กลาง ต่ำ จะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนในระดับชั้น ป. 4 ,ป.5 และ ป.6 มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นเรียนมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นเรียนสามารถแสดงในรูปภาพได้ดังนี้

กราฟเส้นแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้น

ภาพประกอบที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้น

เนื่องจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนในตาราง 13 ปรากฏว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน ส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อย 1 คู่ จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เซฟเฟ (Scheffe') ในตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน

	\bar{X}	สูง	กลาง	ต่ำ
		424.6567	402.82	385.67
สูง	424.65	-	21.83**	38.38**
กลาง	402.82		-	17.15*
ต่ำ	385.67			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับกลาง และนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับระดับต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับกลางกับนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์รายด้าน

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ (รายด้าน) ระหว่างนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน จำแนกตามระดับชั้น

คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
ความมีวินัย	ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (A)	4092.23	2	2046.11	23.15**	.00
	ระดับชั้น (B)	1067.91	2	533.95	6.04**	.00
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	1920.76	4	480.19	5.43**	.00
	ความคลาดเคลื่อน	7.2224.49	817	88.402		
	รวม	79162.262	825			

ตาราง 15 (ต่อ)

คุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
ความรับผิดชอบ	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	6349.37	2	3174.69	34.08**	.00
	ระดับชั้น (B)	315.38	2	157.69	1.69	.18
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	2590.51	4	647.63	6.95**	.00
	ความคลาดเคลื่อน	76111.25	817	93.159		
	รวม	85601.55	825			
ความซื่อสัตย์สุจริต	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	3502.89	2	1751.45	17.59**	.00
	ระดับชั้น (B)	421.64	2	210.82	2.12	.12
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	469.83	4	117.46	1.18	.32
	ความคลาดเคลื่อน	81361.63	817	99.59		
	รวม	85753.01	825			
ความเมตตากรุณา	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	3301.02	2	1650.51	18.60**	.00
	ระดับชั้น (B)	90.32	2	45.16	.51	.60
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	923.87	4	230.97	2.60*	.035
	ความคลาดเคลื่อน	72491.11	817	88.73		
	รวม	76986.40	825			
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	993.59	2	496.79	4.49*	.012
	ระดับชั้น (B)	259.48	2	129.74	1.17	.31
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	385.73	4	96.43	.87	.48
	ความคลาดเคลื่อน	90475.58	817	110.74		
	รวม	92163.40	825			

ตาราง 15 (ต่อ)

คุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
ความประหยัด	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	1404.74	2	702.37	6.25**	.00
	ระดับชั้น (B)	232.58	0	116.29	1.04	.35
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	474.85	4	118.71	1.06	.38
	ความคลาดเคลื่อน	91783.02	817	112.34		
	รวม	94067.71	825			
ความกตัญญู	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	1535.17	2	767.59	6.85**	.00
	ระดับชั้น (B)	351.65	2	175.83	1.57	.21
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	306.90	4	76.73	.69	.60
	ความคลาดเคลื่อน	91560.33	817	112.07		
	รวม	93921.26	825			
ค่านิยมแห่งความเป็นไทย	ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ (A)	2910.70	2	1455.35	13.73**	.00
	ระดับชั้น (B)	725.04	2	362.52	3.42*	.03
	ปฏิสัมพันธ์ (A×B)	670.41	4	167.60	1.58	.18
	ความคลาดเคลื่อน	86589.27	817	105.98		
	รวม	91140.07	825			

จากตาราง 15 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 7 ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความประหยัด ความกตัญญู และค่านิยมแห่งความเป็นไทย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาที่ระดับชั้นของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีค่านิยมแห่งความเป็นไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน พบว่า ปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นมีผลต่อความมีวินัยและความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลต่อ ความเมตตากรุณาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เนื่องจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนในตาราง 15 ปรากฏว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกันส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อย 1 คู่ จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe') ในตาราง 16 ดังนี้

ตาราง 16 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์(รายด้าน)ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกัน

คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์	ความสามารถในการคิดวิเคราะห์		\bar{x}	ต่ำ	กลาง	สูง
				49.10	50.73	54.66
ความมีวินัย	ต่ำ		49.10	-	1.65	5.52*
	กลาง		50.73		-	3.88*
	สูง		54.66			-
ความรับผิดชอบ	ต่ำ		48.71	48.71	51.59	55.89
	กลาง		51.59	-	3.03*	7.25*
	สูง		55.89		-	4.22*
ความซื่อสัตย์สุจริต	ต่ำ		50.95	50.95	53.86	56.39
	กลาง		53.86	-	2.93*	5.39*
	สูง		56.39		-	2.46*

ตาราง 16 (ต่อ)

คุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์	ความสามารถใน การคิดวิเคราะห์		\bar{x}	ต่ำ	กลาง	สูง
				45.09	47.76	50.36
ความเมตตากรุณา	ต่ำ		45.09	-	2.81*	5.40*
	กลาง		47.76		-	2.59*
	สูง		50.36			-
ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	ต่ำ		47.62	47.62	48.55	50.41
	กลาง		48.55	-	1.07	2.95*
	สูง		50.41		-	1.89
ความประหยัด	ต่ำ		46.72	46.72	48.24	50.13
	กลาง		48.24	-	1.62	3.58*
	สูง		50.13		-	1.96
ความกตัญญูกตเวที	ต่ำ		50.84	50.84	52.50	54.42
	กลาง		52.50	-	1.74	3.75*
	สูง		54.42		-	2.01
		\bar{x}	49.10	50.73	54.66	52.29
ค่านิยมแห่งความเป็นไทย	ต่ำ		47.37	47.37	49.62	52.29
	กลาง		49.62	-	2.33*	5.15*
	สูง		52.29		-	2.82*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับกลาง และนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับระดับต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในด้าน ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา และความนิยมไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับกลางกับนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในด้าน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความนิยมไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่มีความสามารถในระดับสูงกับต่ำมีความกตัญญูตงเวที และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 17 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความมีวินัยและค่านิยมแห่งความเป็นไทยของนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกัน

คุณธรรมจริยธรรมและ ค่านิยมที่พึงประสงค์	ระดับชั้น		\bar{x}	ป. 5	ป. 6	ป. 4
				50.44	50.97	53.08
ความมีวินัย	ป. 5			-	0.21	2.17*
	ป. 6				-	1.95
	ป.4					-
ค่านิยมแห่งความเป็นไทย				ป. 4	ป. 6	ป. 5
		49.47		49.47	48.76	51.06
	ป. 4			-	.64	1.68
	ป. 6				-	2.33*
	ป.5	51.06				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 17 เมื่อพิจารณาในด้านความมีวินัยพบว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กับ 5 มีวินัยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาด้านค่านิยมแห่งความเป็นไทยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับ 6 มีค่านิยมแห่งความเป็นไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สังเกตความมุ่งหมาย สมมติฐานและวิธีดำเนินการวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

สังเกตความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และระดับชั้นต่างกัน โดยมีสมมติฐานการวิจัยคือ นักเรียนที่มีระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์และระดับชั้นต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกัน โดยปฏิสัมพันธ์ระหว่างระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในกลุ่มสนามชัย สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 826 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two- stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ 1. แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ใช้วัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาหลักคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์จากเอกสารต่างๆ โดยยึดแนวของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 8 ด้านคือความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด ความกตัญญู และค่านิยมแห่งความเป็นไทยจำนวน 120 ข้อ (คุณลักษณะละ 15 ข้อ) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และ 2. แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามตัวอย่างของบุญชู ชลัษเฐียร ซึ่งพัฒนามาจาก เอเมอร์ริช และคณะ โดยเลือกชนิดของข้อคำถามแบบการวิเคราะห์ คำอธิบาย และเหตุผลเชิงตรรก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

การดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 960 คน (มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่กำหนด) แล้วนำผลการทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในแต่ละระดับมาจัดกลุ่มคะแนนเป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง กลาง ต่ำ รวม 826 คน จากนั้นนำแบบสอบถามวัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ไปสอบถาม

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 826 คนอีกครั้งและ นำคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ได้ไปวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA) และทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของ เซฟเฟ

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลคะแนนคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน ปรากฏผลในภาพรวมดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง ปานกลาง ต่ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 424.66, 402.82 และ 385.67 ตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์อยู่ในระดับสูง และนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปานกลาง และต่ำจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาระหว่างระดับชั้น ป. 4 , ป.5 และ ป. 6 พบว่า คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 406.82, 407.20 และ 401.96 ตามลำดับ ซึ่งนักเรียนในทุกๆระดับชั้น มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงจะมีความมีวินัย ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริตสูง และมีคุณธรรมจริยธรรมด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ปานกลางจะมีความซื่อสัตย์สุจริตและความกตัญญูกตเวทีสูง แต่มีคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่ำจะมีคุณธรรมจริยธรรมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และความกตัญญูกตเวทีในระดับสูงแต่มีคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลางนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จะมีความซื่อสัตย์สุจริตกับค่านิยมแห่งความเป็นไทยอยู่ในระดับสูงแต่มีคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีความซื่อสัตย์อยู่ในระดับสูงและมีคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง

2. นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สูง กลาง ต่ำ จะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ต่างกัน โดยนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับระดับปานกลาง และนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับระดับต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับปานกลางกับนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับต่ำ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 7 ด้าน คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความเมตตากรุณา ความประหยัด ความกตัญญู และค่านิยมแห่งความเป็นไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. นักเรียนในระดับชั้น ป. 4 ,ป.5 และ ป.6 มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาที่ระดับชั้นของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีความมีวินัยและค่านิยมแห่งความเป็นไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นต่างกันจะมีคุณธรรมจริยธรรมในด้านอื่นๆแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นเรียนมีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมทั้ง 8 ด้าน พบว่า ปฏิสัมพันธ์ของความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นมีผลต่อความรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลต่อ ความเมตตากรุณาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลของการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกัน ดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกันมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อนำมาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่แล้วพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงกับระดับปานกลาง และระดับสูงกับต่ำมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในระดับปานกลางกับต่ำมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของสายสมร ชาตียนนท์ (2526: 83) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความสามารถด้านเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า จริยธรรมกับความสามารถ

ด้านเหตุผลด้านการสรุปมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต้องอาศัยความสามารถด้านเหตุผลมาประกอบ จึงทำให้นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระดับสูงจึงทำให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมสูง

2. นักเรียนในระดับชั้นต่างกันมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์น้อยกว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ ปีที่ 4 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 มีวัยใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบร์กแล้วจะจัดอยู่ในระดับขั้นต้นเดียวกันคือระหว่างอายุ 10-14 ปี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524: 29-30) แสดงว่าคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4,5 และ 6 ไม่แตกต่างกัน

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดวิเคราะห์กับระดับชั้นส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ โรสแมน (Rosman.1966 : 212) ที่ได้ศึกษาการคิดแบบวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และปีที่ 2 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คิดวิเคราะห์มากกว่าปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนในระดับชั้นต่างกันมีอายุและระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ฉะนั้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในแต่ละระดับชั้นจึงมีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

พ่อแม่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทั้งในระดับโรงเรียนและระดับนโยบาย ควรพิจารณาหาแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียน เนื่องจากความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ทุกด้าน จึงควรฝึกนักเรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในระดับสูงต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์กับนักเรียนที่มีลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น ช่วงชั้นที่แตกต่างกันกว่านี้ เพศ หรือ การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก จันทร์ขจร. (2533). *คู่มือครู การอบรมความรู้และจริยธรรม เพื่อชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ท. กนกวรรณ วิวัฒน์ธนศิษฐ์. (2545). *การศึกษาองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กมล รอดคล้าย. (2526). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการศาสนา. (2523). *คู่มือจริยศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2543*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- เกษม บุญศรี. (2513). *พุทธมงคล เล่ม ๔*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ฉันทนา ภาคบงกช. "เทคนิคการพัฒนาความเชื่อมั่นและความคิดสำหรับเด็กปฐมวัย." *เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติ*. มีนาคม 2533.
- ชฎาพร พัชรชัยชูยง. (2521). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ชม ภูมิภาค. (2525). *บทความวิทยุกระจายเสียงการศึกษาเพื่อคุณธรรม*. กรุงเทพฯ : กำจรกิจ.
- ชัยมงคล. (2542). *มงคลชีวิต 38 ประการ*. กรุงเทพฯ : สร้อยทอง.
- ชำนาญ เขียมสำอาง. (2539). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวนเชิงนิติศาสตร์กับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- ชำเลือง วุฒิจันทร์. (2524). *หลักการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน*. กรุงเทพฯ: กรมศาสนา..
- ชาวลิต สู่โลมานดี. (2543). *การศึกษาการนำความรู้เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. กศ.ม (มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- เชิดศักดิ์ โขวาสินธุ์. (2530). *การฝึกสมรรถภาพทางสมองเพื่อพัฒนาการคิด*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โชติ จินตแสง. (2543). *๓๘ มงคล. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐพงษ์ เจริญทิพย์. (2526). *จริยธรรมและเจตคติวิทยาศาสตร์ของนิสิตวิทยาศาสตร์ศึกษา*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดาวงภา กิตติสาโร. (2546). *การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่มีผลต่อความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยาโดยใช้วิธีวิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคัล*. ปรินูญานิพนธ์. กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). *จิตวิทยาการปลูกฝังวินัยแห่งตน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2524). *พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2524). *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ดิลก ดิลกานนท์. “ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น.” *วารสารการวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม-สิงหาคม 2525; 64-65.
- เดช วิโย. (2522). *การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ถาวร รอดเทศ. (2523). *การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวี ท่อแก้ว และอบรม สันติมล. (2517). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โพธิ์สามต้นการพิมพ์.
- ทวี บุญยกตุ. (2515). *พ่อสอนลูก*. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทรตติ้ง.
- ทวีรัสมิ์ ธนาคม. (2531). *ชีวิตประหยัด*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.

- ทิตินา เขมมณีและคณะ.(2540). *การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด*.
กรุงเทพมหานคร ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- . (2542). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ :
สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- นิภาภรณ์ แสงดี. (2541). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิด
วิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสัจกับการสอนตาม
คู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.ปริญญาานิพนธ์ กศ. ม. (การมัธยมศึกษา)*
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชู ชลัชเชี๊ยะ. (2539).*การพัฒนาการวัดความสามารถด้านเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษา. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การทดสอบและการวัดผลการศึกษา)*. กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเกษม คุรุททา. (2525). *การสร้างแบบวัดการคิดเห็น*. วิทยานิพน ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประทุม ไม้พวง. (2533). *การวิเคราะห์คุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือส่งเสริมการอ่านระดับ
ประถมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการที่จัดพิมพ์ พ.ศ. 2521 – 2528*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ประสาธ อิศรปริดา. (2523). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์
- พจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พุทธศักราช 2530. (2530). กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- พนัส หันนาคิน. (2524). *หลักการบริหารโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช.
- พระครูวิศาลสงกิจ. (2543). *๔๘ พระพรษา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ์
สยามมกุฎราชกุมาร*. ม.ป.พ.
- พระเทพเวที (ประยูรค์ ปยุตโต). (2531). *ธรรมกับการศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *การศึกษาอารยธรรมที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพุทธรญาณ (มงคล วิโรจโน). (2538). *ชีวิต การงาน หลักธรรม*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระมหาเฉลียว กิตติปาโล. (2536). *๓๘ มงคลชีวิต*. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- พระมหาวีระ ถาวโร. (ม.ป.ป.). *มงคล 38 และ อุทุมพริกสูตร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- พระศรีสุทิกวี (พิจิตร วิฑิตานโณ). (2526). *หลักธรรมสำหรับการพัฒนาจิต ภาคที่ 1*. กรุงเทพฯ :
กรมการศาสนา.

- พระสมชาย สุวานุกุโธม. (2541). *มงคลชีวิต ฉบับธรรมทายาท*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์.
- พิไลลักษณ์ ทองรอด. (2547). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์. กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ภัทรภรณ์ พิทักษ์ธรรม. (2542). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้โดยใช้กิจกรรมการสร้างแผนภูมิโน้ตส์กับการสอนตามคู่มือครู*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมูลนิธิพระธรรมกาย. (2528). *มงคลชีวิต ฉบับ "นิทรรศการ ทางก้าวหน้า"*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์นิวไวก.
- ระพีพันธ์ คร้ามมี. (2544). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่มกับการสอนแบบแก้ปัญหา*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์
- . (2539). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ .
- รุ่งรัตน์ ไกรทอง.(2537). *ผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- . (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ . (2541). *เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียนและความสามารถทั่วไป*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- . (2543). *เทคนิคการวัดผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- . (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- ละม้ายมาศ ศรทัตต์และจรรยา สุวรรณทัต. (2510). "อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี". รายงานการวิจัย ฉบับที่ 9 สถาบันระหว่างชาติ สำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตรและคณะ. (2539). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย*. กรุงเทพฯ : สถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววลี. (2524). *ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชาการ,กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). *แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- วิภาส ธนวัฒน์. (มีนาคม 2005). " ภูมิธรรมกตัญญู" *MDA The Knowledge Provider*. ปีที่ 7 : หน้า 107-112.
- วิริยาภรณ์ ชัยชลทรัพย์. (2525). *การทดลองสอนความกตัญญูกตเวทีแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลพร คำเพราะ. (2539). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้ชุดการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิไลวรรณ ปิยะภรณ์. (2535). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. ปรินญาณิพนธ์.กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรินยา ชัยเพียรเจริญกิจ. (2530). *ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชลกันยานุกูล จังหวัดชลบุรี*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ศรีเพ็ญ เกื้อนศิริ. (2547). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและค่านิยมความเป็นไทยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่หน่วยดำรงความเป็นไทยและหน่วยเอกลักษณ์ไทยด้วยการสอน
แบบสืบเสาะหาความรู้กับการสอนแบบกระจายค่านิยม. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(การ
มัธยมศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริธร จิตตพุทธิ. (2539). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ
นักศึกษาสถาบันการศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ จพม. (ประชากร
ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี และคณะ. (2537). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมกับการวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินันท์ วรรณนิกิจ. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบต่อ
ตนเองและส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์
คาโนนิคอลล. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภพงศ์ อยู่ทอง. (2531). อิทธิพลของคำถามขั้นวิเคราะห์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคิดแบบวิเคราะห์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาสังคมศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การ
มัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมเจต ไวยกรณ์. (2530). รูปแบบการสอนเพื่อการพัฒนาความสามารถด้านการใช้เหตุผล.
ปรินูญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมโร). (2539). มงคลยอดชีวิต. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.
- สมนึก คู่เมือง. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยมพื้นฐานด้านการประหยัดและออม สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมบุญรณ์ ศาลยาชีวิน. (2525). พัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรม. เชียงใหม่ : สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมพล นาสมบุญรณ์. (2536). ผลของการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตด้วยกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์ที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
ที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- สมภพ ชีวรัฐพัฒน์. (2542). *มงคลธรรมกับคุณภาพชีวิต* (มงคล 38). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : นานาสีพิมพ์.
- สาโรช บัวศรี. (2526). *จริยธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2543). *คนคุณภาพ คือ คุณภาพการศึกษา*. www.onec.go.th สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2549.
- สายสมร ชาดิยานนท์. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความสามารถด้านเหตุผลและการอบรมเลี้ยงดูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน คู่มือการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2537). *คู่มือการปลูกฝังค่านิยมของกลุ่มนักวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ
- สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2548). *มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (2549-2533)*. เอกสารประกอบการอบรม. กรุงเทพฯ : เขตบางขุนเทียน.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2533). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แสง จันทร์งาม. (2522) *รายงานการประชุมสัมมนาเรื่องกลวิธีเพื่อบรรลุนโยบายในการพัฒนาบุคลากร และจริยธรรมของนิสิตนักศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2538). *การวัดและการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. ปริญญาโท กศ. ด. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อรวรรณ พาณิชปฐมพงศ์. (2542). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการด้านความ มีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 .* ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุษณี โพธิ์สุข. (2537). *เอกสารประกอบการสอนวิชา กพ 554 วิธีสอนเด็กปัญญาเลิศ. ภาควิชา การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- Bassmajian, Ronald Keith. (1978. July) " TheRelationship Between Piagetian Cognitive Maturity and Scholastic Success of Students Enrolled in Audio- Tutorial Biology Program." *Dissertation Abstracts International.* 39 (7) : 210-A
- Brown, R. (1968). *Social Psychology.* New York : The Frii Press,
- Encycolpaedia of Sociology. (1974). Connecticut : Dushken publishing Group.
- Ennis,Robert H. *Logical Basis For Measuring Critical Skill.* Educational leadership: 44-48 October, 1985
- Fippo, Edwin B. (1966). *Managenent;A Behavioral Approach.* Allyn and Bacon.
- Good, Cater V. (1973) . *Dictionary of Education.* New york: Mcgraw - Hill Company.
- Hilgard Ernest R. (1962). *Introduction to psychology*" New york: Harcourt ,Prace and World, Ince.
- Hill, Peter W. " Testing Hierachy in Educational Taxonomy: A Theoretical and Empirical Investigation," *Evaluation in Education.* B(3) : 181-240 ; 1984.
- Hurlock,E.B. (1964). *Child Development.* New York : Mcgraw-Hill.
- Jones,B. and Loinal Morris. (1954) . "Moral Education: A Sociological Study of the Influence of Society, Home and School." London: George Allen and Unwin.
- Kleinman. Gladys.s. " General Science Teacher' s Questions,Pupil and Teacher Behavior and' Pupils :Understanding of Science" *Dissertation Abstracts International.* 25: 5153- 4 A, March, 1964.
- Ketefian. Shake. (1981,March-April)." Critical Thinking,Education Preparation and Development of Moral Judgment," *Nursing Research.* 1(30) : 98-103.
- Kohlberg, L. (1976). "Moral Stege and Moralization : The Cognitive Developmental Approach." *In T.Likona (Ed.) Moral Development and Behavior.* New York : Holt, Rinehart and Winston,

- Krulik and Rudnick. (1993). *The Effect of Domain Knowledge on Searching for Specific Information in A Hypertext Environment (CAI, Prior Know Ledge)*.Dissertation Abstracts International- A51/11: 3621.
- Lembo. John M.(1976 June). "Altruistic Attitudes Among Catholic Lay and Religious Female College Students," *Journal of Educational Research*. 61(2): 70-73.
- Lumphin. (1991) . *Introduction to Educational and Measurement*, The Ribisside Press,Cambridge.
- Piaget, Jean. (1969). *The Moral Judgment of the Child*. New York : Collier books.
- Ray Charles Lear. " A Comparative Laboratory Study of The Effects of lower Level and Higher Level Questions on Students. Abstract Reasoning and Critical Thinking in Two- Non- Directive High school Chemistry Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 40 (6) L 3220- A, April, 1979.
- Rest,:ames R. " New Approach in Assesing Moral Judgement," *In Moral Development and Behavior*. p. 254-279 . Edited by Thomas Lickona. New York : Holt Rinehart and Winston Co., 1976.
- Rosman, Bernice L. (1996). "Analytic Cognitive style in Children." *Dissertation Abstract Intemational*. 27: 2126 - 2131.
- Thorndike,E.L. and Clarence L.Barnhart. (1957). *High School Dictionary*. Chicago: Scott Foresman,
- Vincent, Elizabeth Lee. (1961). *Human Psychological Development*. New York: The Ronald Press. Co.
- Watson, G and Glaser, E.M. (1964). *Watson Glaser Critical Thinking Appraisal Manual* New York: Harcourt,Brace and World.
- Wiggins,Jerry S. and others. (1971). *The Psychology of Personality*. London : Adderson-Wesley.
- Wolf, T. P. (1987). *A Direct Apporch to Teaching Critical Thinking Skill in Secondary Social Studies*. Ph.D. Georgia State Universily.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

ตาราง 18 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

ความมีวินัย			ความรับผิดชอบ			ความซื่อสัตย์		
ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	เลือกไว้	1	1.00	เลือกไว้	1	1.00	เลือกไว้
2	1.00	เลือกไว้	2	1.00	เลือกไว้	2	1.00	เลือกไว้
3	1.00	เลือกไว้	3	1.00	เลือกไว้	3	1.00	เลือกไว้
4	1.00	เลือกไว้	4	1.00	เลือกไว้	4	1.00	เลือกไว้
5	1.00	เลือกไว้	5	1.00	เลือกไว้	5	1.00	เลือกไว้
6	1.00	เลือกไว้	6	1.00	เลือกไว้	6	1.00	เลือกไว้
7	1.00	เลือกไว้	7	1.00	เลือกไว้	7	1.00	เลือกไว้
8	1.00	เลือกไว้	8	1.00	เลือกไว้	8	1.00	เลือกไว้
9	1.00	เลือกไว้	9	1.00	เลือกไว้	9	1.00	เลือกไว้
10	1.00	เลือกไว้	10	1.00	เลือกไว้	10	1.00	เลือกไว้
11	1.00	เลือกไว้	11	1.00	เลือกไว้	11	1.00	เลือกไว้
12	1.00	เลือกไว้	12	1.00	เลือกไว้	12	1.00	เลือกไว้
13	1.00	เลือกไว้	13	1.00	เลือกไว้	13	1.00	เลือกไว้
14	1.00	เลือกไว้	14	1.00	เลือกไว้	14	1.00	เลือกไว้
15	1.00	เลือกไว้	15	1.00	เลือกไว้	15	1.00	เลือกไว้
16	1.00	เลือกไว้	16	1.00	เลือกไว้	16	0.67	เลือกไว้
17	1.00	เลือกไว้	17	1.00	เลือกไว้	17	1.00	เลือกไว้
18	1.00	เลือกไว้	18	1.00	เลือกไว้	18	1.00	เลือกไว้
19	1.00	เลือกไว้	19	1.00	เลือกไว้	19	1.00	เลือกไว้
20	1.00	เลือกไว้	20	1.00	เลือกไว้	20	1.00	เลือกไว้

ตาราง 18 (ต่อ)

ความประหยัด			ความเมตตากฎณา			ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่		
ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	เลือกไว้	1	1.00	เลือกไว้	1	1.00	เลือกไว้
2	1.00	เลือกไว้	2	1.00	เลือกไว้	2	1.00	เลือกไว้
3	1.00	เลือกไว้	3	0.67	เลือกไว้	3	1.00	เลือกไว้
4	1.00	เลือกไว้	4	1.00	เลือกไว้	4	1.00	เลือกไว้
5	1.00	เลือกไว้	5	1.00	เลือกไว้	5	1.00	เลือกไว้
6	1.00	เลือกไว้	6	1.00	เลือกไว้	6	1.00	เลือกไว้
7	1.00	เลือกไว้	7	1.00	เลือกไว้	7	1.00	เลือกไว้
8	1.00	เลือกไว้	8	1.00	เลือกไว้	8	1.00	เลือกไว้
9	1.00	เลือกไว้	9	1.00	เลือกไว้	9	1.00	เลือกไว้
10	1.00	เลือกไว้	10	1.00	เลือกไว้	10	1.00	เลือกไว้
11	1.00	เลือกไว้	11	1.00	เลือกไว้	11	1.00	เลือกไว้
12	1.00	เลือกไว้	12	1.00	เลือกไว้	12	1.00	เลือกไว้
13	1.00	เลือกไว้	13	1.00	เลือกไว้	13	1.00	เลือกไว้
14	1.00	เลือกไว้	14	1.00	เลือกไว้	14	1.00	เลือกไว้
15	1.00	เลือกไว้	15	1.00	เลือกไว้	15	1.00	เลือกไว้
16	1.00	เลือกไว้	16	1.00	เลือกไว้	16	1.00	เลือกไว้
17	1.00	เลือกไว้	17	1.00	เลือกไว้	17	1.00	เลือกไว้
18	1.00	เลือกไว้	18	1.00	เลือกไว้	18	1.00	เลือกไว้
19	1.00	เลือกไว้	19	0.67	เลือกไว้	19	1.00	เลือกไว้
20	1.00	เลือกไว้	20	1.00	เลือกไว้	20	1.00	เลือกไว้

ตาราง 18 (ต่อ)

ความกตัญญูตเวที			ค่านิยมแห่งความเป็นไทย		
ข้อ	IOC	การพิจารณา	ข้อ	IOC	การพิจารณา
1	1.00	เลือกไว้	1	1.00	เลือกไว้
2	1.00	เลือกไว้	2	1.00	เลือกไว้
3	1.00	เลือกไว้	3	0.67	เลือกไว้
4	1.00	เลือกไว้	4	1.00	เลือกไว้
5	1.00	เลือกไว้	5	1.00	เลือกไว้
6	1.00	เลือกไว้	6	1.00	เลือกไว้
7	1.00	เลือกไว้	7	1.00	เลือกไว้
8	1.00	เลือกไว้	8	1.00	เลือกไว้
9	1.00	เลือกไว้	9	1.00	เลือกไว้
10	1.00	เลือกไว้	10	1.00	เลือกไว้
11	1.00	เลือกไว้	11	1.00	เลือกไว้
12	1.00	เลือกไว้	12	1.00	เลือกไว้
13	1.00	เลือกไว้	13	1.00	เลือกไว้
14	1.00	เลือกไว้	14	1.00	เลือกไว้
15	1.00	เลือกไว้	15	1.00	เลือกไว้
16	1.00	เลือกไว้	16	1.00	เลือกไว้
17	1.00	เลือกไว้	17	1.00	เลือกไว้
18	1.00	เลือกไว้	18	1.00	เลือกไว้
19	1.00	เลือกไว้	19	0.67	เลือกไว้
20	1.00	เลือกไว้	20	1.00	เลือกไว้

ตาราง 19 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

ความมีวินัย			ความรับผิดชอบ			ความซื่อสัตย์		
ข้อ	r	การพิจารณา	ข้อ	r	การพิจารณา	ข้อ	r	การพิจารณา
1	0.22	ตัดออก	1	0.49	เลือกไว้	1	0.33	เลือกไว้
2	0.18	ตัดออก	2	0.34	ตัดออก	2	0.31	ตัดออก
3	0.26	ตัดออก	3	0.31	ตัดออก	3	0.47	เลือกไว้
4	0.38	เลือกไว้	4	0.61	เลือกไว้	4	0.34	เลือกไว้
5	0.23	ตัดออก	5	0.43	เลือกไว้	5	0.18	ตัดออก
6	0.14	ตัดออก	6	0.50	เลือกไว้	6	0.47	เลือกไว้
7	0.28	เลือกไว้	7	0.45	เลือกไว้	7	0.58	เลือกไว้
8	0.42	เลือกไว้	8	0.61	เลือกไว้	8	0.57	เลือกไว้
9	0.33	เลือกไว้	9	0.53	เลือกไว้	9	0.45	เลือกไว้
10	0.36	เลือกไว้	10	0.46	เลือกไว้	10	0.30	ตัดออก
11	0.39	เลือกไว้	11	0.26	ตัดออก	11	0.45	เลือกไว้
12	0.34	เลือกไว้	12	0.51	เลือกไว้	12	0.36	เลือกไว้
13	0.42	เลือกไว้	13	0.40	เลือกไว้	13	0.47	เลือกไว้
14	0.34	เลือกไว้	14	0.32	ตัดออก	14	0.43	เลือกไว้
15	0.53	เลือกไว้	15	0.14	ตัดออก	15	0.31	เลือกไว้
16	0.38	เลือกไว้	16	0.39	เลือกไว้	16	0.30	ตัดออก
17	0.56	เลือกไว้	17	0.40	เลือกไว้	17	0.21	ตัดออก
18	0.40	เลือกไว้	18	0.44	เลือกไว้	18	0.49	เลือกไว้
19	0.52	เลือกไว้	19	0.39	เลือกไว้	19	0.46	เลือกไว้
20	0.67	เลือกไว้	20	0.52	เลือกไว้	20	0.59	เลือกไว้

ตาราง 19 (ต่อ)

ความประหยัด			ความเมตตากรุณา			ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่		
ข้อ	r	การพิจารณา	ข้อ	r	การพิจารณา	ข้อ	r	การพิจารณา
1	0.35	ตัดออก	1	0.66	เลือกไว้	1	0.40	เลือกไว้
2	0.49	เลือกไว้	2	0.55	เลือกไว้	2	0.40	เลือกไว้
3	0.27	ตัดออก	3	0.65	เลือกไว้	3	0.31	เลือกไว้
4	0.39	เลือกไว้	4	0.32	ตัดออก	4	0.59	เลือกไว้
5	0.61	เลือกไว้	5	0.48	เลือกไว้	5	0.20	เลือกไว้
6	0.47	เลือกไว้	6	0.59	เลือกไว้	6	0.55	เลือกไว้
7	0.38	เลือกไว้	7	0.36	ตัดออก	7	0.23	เลือกไว้
8	0.29	ตัดออก	8	0.60	เลือกไว้	8	0.57	เลือกไว้
9	0.54	เลือกไว้	9	0.58	เลือกไว้	9	0.48	เลือกไว้
10	0.55	เลือกไว้	10	0.41	เลือกไว้	10	0.32	เลือกไว้
11	0.42	เลือกไว้	11	0.53	เลือกไว้	11	0.26	ตัดออก
12	0.37	ตัดออก	12	0.38	ตัดออก	12	0.45	เลือกไว้
13	0.67	เลือกไว้	13	0.65	เลือกไว้	13	0.60	เลือกไว้
14	0.57	เลือกไว้	14	0.56	เลือกไว้	14	0.42	เลือกไว้
15	0.43	เลือกไว้	15	0.62	เลือกไว้	15	0.46	เลือกไว้
16	0.57	เลือกไว้	16	0.40	เลือกไว้	16	0.50	เลือกไว้
17	0.22	ตัดออก	17	0.50	เลือกไว้	17	0.55	เลือกไว้
18	0.60	เลือกไว้	18	0.56	เลือกไว้	18	0.47	เลือกไว้
19	0.53	เลือกไว้	19	0.33	ตัดออก	19	0.59	เลือกไว้
20	0.55	เลือกไว้	20	0.57	เลือกไว้	20	0.56	เลือกไว้

ตาราง 19 (ต่อ)

ความกตัญญูตเวที			ค่านิยมแห่งความเป็นไทย		
ข้อ	r	การพิจารณา	ข้อ	r	การพิจารณา
1	0.51	เลือกไว้	1	0.42	เลือกไว้
2	0.56	เลือกไว้	2	0.35	เลือกไว้
3	0.58	เลือกไว้	3	0.42	เลือกไว้
4	0.55	เลือกไว้	4	0.45	เลือกไว้
5	0.56	เลือกไว้	5	0.22	ตัดออก
6	0.65	เลือกไว้	6	0.48	เลือกไว้
7	0.56	เลือกไว้	7	0.47	เลือกไว้
8	0.56	เลือกไว้	8	0.40	เลือกไว้
9	0.51	เลือกไว้	9	0.49	เลือกไว้
10	0.59	เลือกไว้	10	0.40	เลือกไว้
11	0.62	เลือกไว้	11	0.47	เลือกไว้
12	0.24	ตัดออก	12	0.52	เลือกไว้
13	0.55	เลือกไว้	13	0.62	เลือกไว้
14	0.37	ตัดออก	14	0.52	เลือกไว้
15	0.65	เลือกไว้	15	0.52	เลือกไว้
16	0.31	ตัดออก	16	0.23	ตัดออก
17	0.54	เลือกไว้	17	0.31	ตัดออก
18	0.51	เลือกไว้	18	0.42	เลือกไว้
19	0.26	ตัดออก	19	0.34	ตัดออก
20	0.30	ตัดออก	20	0.18	ตัดออก

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าความยากและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ

ตาราง 20 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ข้อที่	IOC	การพิจารณา	ข้อที่	IOC	การพิจารณา	ข้อที่	IOC	การพิจารณา
1	0.67	ปรับปรุง	16	1.00	เลือกไว้	31	1.00	เลือกไว้
2	0.67	ปรับปรุง	17	0.67	ปรับปรุง	32	1.00	เลือกไว้
3	0.67	ปรับปรุง	18	1.00	เลือกไว้	33	1.00	เลือกไว้
4	1.00	เลือกไว้	19	0.67	ปรับปรุง	34	1.00	เลือกไว้
5	0.67	ปรับปรุง	20	1.00	เลือกไว้	35	1.00	เลือกไว้
6	1.00	เลือกไว้	21	0.67	ปรับปรุง	36	0.67	ปรับปรุง
7	0.67	ปรับปรุง	22	0.67	ปรับปรุง	37	1.00	เลือกไว้
8	1.00	เลือกไว้	23	1.00	เลือกไว้	38	1.00	เลือกไว้
9	1.00	เลือกไว้	24	0.67	ปรับปรุง	39	1.00	เลือกไว้
10	0.67	ปรับปรุง	25	0.67	ปรับปรุง	40	0.67	ปรับปรุง
11	1.00	เลือกไว้	26	1.00	เลือกไว้	41	1.00	เลือกไว้
12	0.67	ปรับปรุง	27	0.67	ปรับปรุง	42	1.00	เลือกไว้
13	0.67	ปรับปรุง	28	1.00	เลือกไว้	43	1.00	เลือกไว้
14	1.00	เลือกไว้	29	0.67	ปรับปรุง	44	1.00	เลือกไว้
15	1.00	เลือกไว้	30	0.67	ปรับปรุง	45	1.00	เลือกไว้

ตาราง 21 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ข้อที่	p	r	การพิจารณา	ข้อที่	p	r	การพิจารณา
1	0.84	-0.05	ตัดทิ้ง	24	0.02	0.48	ตัดทิ้ง
2	0.64	0.07	ตัดทิ้ง	*25	0.78	0.52	เลือกไว้
3	0.30	0.15	ตัดทิ้ง	26	0.03	0.13	ตัดทิ้ง
*4	0.63	0.24	เลือกไว้	*27	0.83	0.58	เลือกไว้
5	0.78	0.07	ตัดทิ้ง	28	0.35	0.19	ตัดทิ้ง
*6	0.47	0.26	เลือกไว้	*29	0.31	0.28	เลือกไว้
*7	0.53	0.29	เลือกไว้	*30	0.30	0.38	เลือกไว้
*8	0.53	0.20	เลือกไว้	*31	0.74	0.49	เลือกไว้
*9	0.80	0.49	เลือกไว้	*32	0.55	0.33	เลือกไว้
10	0.33	0.09	ตัดทิ้ง	*33	0.44	0.26	เลือกไว้
*11	0.78	0.26	เลือกไว้	*34	0.60	0.50	เลือกไว้
12	0.94	0.13	ตัดทิ้ง	*35	0.43	0.33	เลือกไว้
*13	0.78	0.53	เลือกไว้	*36	0.68	0.43	เลือกไว้
*14	0.77	0.21	เลือกไว้	*37	0.48	0.36	เลือกไว้
*15	0.68	0.36	เลือกไว้	*38	0.49	0.38	เลือกไว้
*16	0.48	0.31	เลือกไว้	39	0.38	0.03	ตัดทิ้ง
*17	0.32	0.19	เลือกไว้	*40	0.75	0.22	เลือกไว้
18	0.49	0.12	ตัดทิ้ง	*41	0.68	0.24	เลือกไว้
*19	0.63	0.23	เลือกไว้	*42	0.64	0.25	เลือกไว้
20	0.50	0.08	ตัดทิ้ง	*43	0.76	0.50	เลือกไว้
21	0.22	0.15	ตัดทิ้ง	44	0.183	0.10	ตัดทิ้ง
22	0.28	0.19	ตัดทิ้ง	*45	0.81	0.52	เลือกไว้
*23	0.48	0.21	เลือกไว้				

ภาคผนวก ค

แบบสอบถามวัดคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

แบบสอบถามการดำเนินชีวิตของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2(ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของนักเรียน ซึ่งไม่มีผลใดๆต่อตัวนักเรียน จึงใคร่ขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง
2. แบบสอบถามนี้มี 120 ข้อ ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตรงกับการปฏิบัติของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในคำตอบ

ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
1. ข้าพเจ้าทิ้งเศษกระดาษลงในถังขยะที่เตรียมไว้					
2. ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะเอาขนมมารับประทานในระหว่างเรียน					
3. ข้าพเจ้าเดินแตกแถวเมื่อเปลี่ยนห้องเรียน					
4. ข้าพเจ้าตั้งใจเขียนหนังสือให้เป็นระเบียบ					
5. ข้าพเจ้ามักชวนเพื่อนคุยตอนเข้าแถว					
6. ข้าพเจ้าแต่งชุดลูกเสือ-ยุวฯ ในวันที่โรงเรียนกำหนด					
7. เมื่อคุณครูอบรมหน้าแถวข้าพเจ้าจะตั้งใจฟัง					
8. ข้าพเจ้าเข้าแถวรับอาหารกลางวัน					
9. ข้าพเจ้าหยุดยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ					
10. ข้าพเจ้าจะหยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน					
11. ข้าพเจ้าวิ่งเล่นบนอาคารเรียน					
12. ข้าพเจ้าเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดห้องเรียนอย่างเป็นระเบียบ					
13. ข้าพเจ้าจะรับประทานอาหารในที่ที่โรงเรียนจัดให้					
14. ข้าพเจ้าเข้าห้องเรียนช้า					
15. ข้าพเจ้าจะเดินชิดขวาเมื่อขึ้นลงบันได					
16. เมื่อไม่ออกไปโรงเรียนข้าพเจ้าจะป่วย					
17. ข้าพเจ้าจะตั้งใจทำแบบฝึกหัดเฉพาะวิชาที่ชอบ					
18. ข้าพเจ้าจะทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างดีที่สุด					
19. ถ้าวันไหนมีการบ้านยากข้าพเจ้าจะไม่ส่งการบ้าน					
20. ข้าพเจ้าทำความสะอาดห้องเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย					
21. แม้งานที่ได้รับมอบหมายจะยากแค่ไหนข้าพเจ้าจะทำจนเสร็จ					
22. ข้าพเจ้าจะปรับปรุงผลงานให้ถูกต้องตามที่ครูแนะนำ					
23. ข้าพเจ้าจะให้ความร่วมมือตามที่สมาชิกในกลุ่มตกลงกัน					
24. ข้าพเจ้าจะปรับปรุงตนเองเมื่อสอบได้คะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์					
25. ข้าพเจ้ายอมรับคำตักเตือนของครู					
26. ข้าพเจ้าจะแก้ไขการทำงานที่ไม่เรียบร้อยของตน					
27. ข้าพเจ้าแสดงความไม่พอใจเมื่อครูว่ากล่าวตักเตือน					
28. ข้าพเจ้ายืมของเพื่อนแล้วคืนตรงเวลา					
29. ข้าพเจ้ามักจะเข้ากลุ่มเพื่อนที่เก่งๆ จะได้ไม่ต้องทำงานมาก					
30. ข้าพเจ้าส่งหนังสือคืนห้องสมุดช้ากว่าที่กำหนด					

ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
31. ข้าพเจ้าทำข้อสอบด้วยตนเอง					
32. ข้าพเจ้าแอบเข้าห้องน้ำครู					
33. ข้าพเจ้ามักจะผิดคำพูดที่ให้ไว้กับเพื่อน					
34. ข้าพเจ้าให้เพื่อนทำการบ้านให้เพื่อส่งครู					
35. ข้าพเจ้าเคยหยิบหนังสือจากห้องสมุดโดยไม่ได้ขอยืม					
36. เมื่อทำผิดข้าพเจ้าจะยอมรับผิด					
37. ข้าพเจ้าบอกครูตามความจริงว่าใครไม่ทำเวร					
38. เมื่อครูสั่งให้อ่านในใจข้าพเจ้าจะปฏิบัติตาม					
39. ข้าพเจ้ายอมรับความจริงเมื่อไม่ได้ส่งงานครู					
40. เมื่อได้รับเงินทอนเกินข้าพเจ้าจะคืนคนขายทันที					
41. ข้าพเจ้าจะถ่วงเวลาในการห้องน้ำให้นานๆ					
42. ข้าพเจ้าจะฟ้องครูให้ทำโทษเพื่อนในเรื่องไม่จริง					
43. เมื่อข้าพเจ้าเก็บเงินได้จะนำไปให้ครูประกาศหาเจ้าของ					
44. ข้าพเจ้าจะแกล้งเข้าห้องเรียนช้าเมื่อไม่ยอมเรียนวิชานั้น					
45. ข้าพเจ้าหยิบเงินพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต					
46. ข้าพเจ้าไม่เล่นรุนแรงกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า					
47. ข้าพเจ้าพูดจาตำหนิเพื่อนอย่างรุนแรง					
48. ข้าพเจ้านำอาหารไปล่อสัตว์แล้วไม่ให้มันกิน					
49. ข้าพเจ้าบริจาคเงินให้กับคนยากจน					
50. ข้าพเจ้าบริจาคเสื้อผ้าให้แก่ผู้ยากไร้					
51. ข้าพเจ้าเล่นกับสัตว์อย่างรุนแรง					
52. ข้าพเจ้าพาเพื่อนที่ไม่สบายไปห้องพยาบาล					
53. ข้าพเจ้าพูดให้กำลังใจแก่ผู้ป่วย					
54. ข้าพเจ้าแกล้งทิ้งขยะไม่ลงถังเพื่อแกล้งเพื่อนที่เป็นเวร					
57. ข้าพเจ้าทำตามกฎระเบียบเพื่อให้ครูสบายใจ					
58. ข้าพเจ้าไล่ตีสุนัขที่เข้ามาในบริเวณโรงเรียน					
59. ข้าพเจ้าบริจาคหนังสือให้เด็กยากจน					
60. ข้าพเจ้าช่วยสอนการบ้านให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ					

ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
61. ข้าพเจ้ายินดีช่วยเหลืองานเพื่อน					
62. ข้าพเจ้าให้โอกาสเพื่อนได้แสดงความคิดเห็น					
63. ข้าพเจ้าบริจาคเงินให้โรงเรียนสร้างรั้ว					
64. ข้าพเจ้าช่วยแนะนำเพื่อนเรื่องการเรียน					
65. ข้าพเจ้าแนะนำเพื่อนให้รู้จักแบ่งปัน					
66. ข้าพเจ้าช่วยเก็บขยะที่สนามโรงเรียนด้วยความสมัครใจ					
67. เมื่อครูจัดห้องเรียนข้าพเจ้าจะหลบเลี่ยงการช่วยเหลือ					
68. ข้าพเจ้าสอนการบ้านให้เพื่อนอย่างเต็มใจ					
69. ข้าพเจ้าไม่ยอมสอนน้องอ่านหนังสือ					
70. ข้าพเจ้าแบ่งขนมให้เพื่อนรับประทาน					
73. ข้าพเจ้าช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ					
71. ข้าพเจ้าให้เพื่อนยืมอุปกรณ์การเรียน					
72. ข้าพเจ้าให้เพื่อนช่างห้องยืมไม้กวาดและไม้ถูพื้น					
73. ข้าพเจ้าช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจ					
74. ข้าพเจ้านำหนังสือมาบริจาคให้ห้องสมุด					
75. เมื่อโรงเรียนมีงานพิเศษข้าพเจ้ามักอาสาทำงานนั้น					
76. ข้าพเจ้าจะปิดน้ำ-ไฟทุกครั้งที่ใช้					
77. ข้าพเจ้าจะใช้เวลาว่างในการทบทวนบทเรียน					
78. ถ้ามีโอกาสข้าพเจ้าจะซื้ออุปกรณ์การเรียนใหม่ๆทันที					
79. ข้าพเจ้ามักชอบนำวัสดุเหลือใช้มาดัดแปลงเพื่อใช้ใหม่					
80. ข้าพเจ้าจะซื้อของที่จำเป็นเท่านั้น					
81. ข้าพเจ้าจะเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้ขณะที่ไปทำอย่างอื่น					
82. ข้าพเจ้าจะนำเงินที่เหลือจากค่าขนมไปหยอดกระปุก					
83. ข้าพเจ้าแยกขยะก่อนทิ้ง					
84. ข้าพเจ้าเก็บกระดาษที่ใช้เพียงหน้าเดียวไว้ใช้ต่อ					
85. ข้าพเจ้าจะรับประทานอาหารอย่างรู้คุณค่า					
86. ข้าพเจ้าชอบการปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง					
87. ข้าพเจ้าเก็บรักษาอุปกรณ์การเรียนอย่างดี					
88. เมื่อเห็นท่อประปารั่วข้าพเจ้าจะแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ					
89. ข้าพเจ้าซ่อมแซมของใช้ที่ชำรุด					
90. ข้าพเจ้าดูแลรักษาเสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นอย่างดี					

ข้อคำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
	ปฏิบัติ มาก ที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ปฏิบัติ น้อย ที่สุด
91. ข้าพเจ้าช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน					
92. ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนหนังสือ					
93. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่					
94. ข้าพเจ้าช่วยทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน					
95. ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณผู้ที่ให้การช่วยเหลือ					
96. ข้าพเจ้าช่วยคุณครูจัดป้ายนิเทศ					
97. ข้าพเจ้าร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีอย่างตั้งใจ					
98. ข้าพเจ้าช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน					
99. ข้าพเจ้านินทาครูลับหลัง					
100. ข้าพเจ้าใส่บาตรเพื่อค้ำจุนพระพุทธศาสนา					
101. ข้าพเจ้าไม่ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน					
102. ข้าพเจ้าตั้งใจฟังคุณครูพูด					
103. ข้าพเจ้าขีดเขียนโต๊ะเรียนจนเลอะเทอะ					
104. ข้าพเจ้ามักชวนเพื่อนประท้วงครู					
105. เมื่อถูกพ่อแม่ทำโทษข้าพเจ้ากล่าวโต้ตอบอย่างรุนแรง					
106. ข้าพเจ้าชอบดูการแสดงนาฏศิลป์ไทย					
107. ข้าพเจ้าไม่ชอบใช้ของที่ผลิตในเมืองไทย					
108. ข้าพเจ้าไม่เห็นความจำเป็นของการอนุรักษ์ภาษาไทย					
109. ข้าพเจ้าชอบดูรายการโทรทัศน์ที่แสดงความเป็นไทย					
110. ข้าพเจ้าชอบรับประทานอาหารไทยๆ					
111. ข้าพเจ้าจะหยุดยืนตรงเมื่อครูเดินผ่าน					
112. ข้าพเจ้ากราบพระแบบเบญจางครประดิษฐ์					
113. ข้าพเจ้าอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่					
114. ข้าพเจ้าร่วมงานประเพณีไทยที่โรงเรียนจัด					
115. ข้าพเจ้าอยากฟังครูอ่านบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ					
116. ข้าพเจ้าเบื่อที่จะยืนตรงเคารพธงชาติ					
117. ข้าพเจ้าไม่เห็นความสำคัญของดนตรีไทย					
118. เมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ข้าพเจ้าจะก้มตัวเล็กน้อย					
119. ข้าพเจ้าไม่รู้สีกายเมื่อแต่งกายด้วยชุดไทย					
120. ถ้าไปอยู่ต่างประเทศข้าพเจ้าจะพูดภาษาไทยกับคนไทยที่นั่น					

ภาคผนวก ง
แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์

แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป. 4-6)

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีข้อสอบทั้งหมด 30 ข้อ ใช้เวลา 45 นาที
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดย กากบาท () ในช่อง ก,ข,ค, หรือ ง ลงในกระดาษคำตอบ ดังตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0				

ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบ ให้กากบาทหัวข้อเดิมหนาๆ แล้วกากบาทหัวข้อใหม่ เช่น เปลี่ยน ข เป็น ง

ข้อ	ก	ข	ค	ง
0				

1. คำถามในแต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว ถ้าตอบเกินหนึ่งคำตอบหรือไม่ตอบ จะถือว่าไม่ได้คะแนนในข้อนั้น
2. ห้ามขีดเขียนหรือทำสัญลักษณ์ใดๆ ลงในกระดาษข้อสอบ
3. เมื่อสอบเสร็จแล้วให้ส่งกระดาษคำตอบ และแบบทดสอบให้กรรมการที่คุมสอบ

<p>สถานการณ์ แดงกางร่มออกจากบ้านเดินไปโรงเรียน เพราะฝนตกหนัก เช้านี้กรมอุตุนิยมวิทยาเตือนว่าฝนจะตกตลอดวัน</p> <p>ผล แดงกลับถึงบ้านโดยไม่เปียกฝนทั้งๆที่ไม่ได้กางร่ม</p> <p>19. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด</p> <p>ก. แดงใส่เสื้อกันฝน</p> <p>ข. แดงนั่งรถแท็กซี่กลับบ้าน</p> <p>ค. ฝนไม่ได้ตกในตอนเย็น</p> <p>ง. ฝนตกน้อยกว่าที่แดงจะเปียก</p> <p>สถานการณ์ ขณะที่รถทัศนาวจรของอ้อยกำลังจะออกเดินทางจากกรุงเทพฯไปยังภาคเหนือ แอ้วซึ่งเพิ่งจะส่งอ้อยขึ้นรถก็ใช้โทรศัพท์มือถือ โทร.มาหาอ้อย เมื่อคุยไปได้ 1 ชั่วโมง โทรศัพท์ก็ดับลง</p> <p>ผล แอ้วไม่สามารถติดต่อกับอ้อยได้อีกจนกระทั่งอ้อยถึงที่พัก</p> <p>20. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด</p> <p>ก. สัญญาณโทรศัพท์ไม่มี</p> <p>ข. แบตเตอรี่โทรศัพท์หมด</p> <p>ค. อ้อยรำคาญเลยปิดเครื่องหนี</p> <p>ง. เงินในโทรศัพท์ของแอ้วหมด</p> <p>สถานการณ์ เมื่อแม่ทอดน่องไก่ที่เตรียมไว้ขายตอนพักกลางวันเสร็จ แม่ก็ไปส่งน้องที่โรงเรียน ก่อนออกจากบ้าน แม่ได้ปลุกชัยให้ลุกขึ้นมาคลุกข้าวแมว เมื่อแม่กลับมาถึงบ้านในตอนสายพบว่าชัยยังไม่ตื่น</p> <p>ผล แม่ตกใจที่น้องไก่ทอดหายไปหลายชิ้นโดยไม่เหลือร่องรอยของกระดูกไก่ที่พื้น จึงดูว่าชัยที่ชี้แจงคลุกข้าวแมวอีกแล้ว</p> <p>21. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด</p> <p>ก. แมวกินไก่ทอดเพราะชัยคลุกข้าวแมวไม่ทัน</p> <p>ข. แม่เอาไก่ทอดให้น้องไปกินที่โรงเรียน</p> <p>ค. ชัยกินน้องไก่ทอดแล้วไปนอนต่อ</p> <p>ง. ชัยเอาไก่ทอดให้แมวกิน</p>	<p>สถานการณ์ ไก่ตั้งครรภีได้ 4 เดือน วันนี้ไก่ไม่ได้รับประทานอาหารเช้า พอสายๆจึงออกไปซื้อไก่ย่าง ข้าวเหนียว และส้มตำมารับประทาน</p> <p>ผล เมื่อถึงตอนบ่าย ไก่มีอาการท้องเสีย เวียนศีรษะ และอาเจียน</p> <p>22. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด</p> <p>ก. ไก่มีอาการแพ้ท้อง</p> <p>ข. ไก่ไม่ได้รับประทานอาหารเช้า</p> <p>ค. ไก่รับประทานอาหารผิดเวลา</p> <p>ง. ไก่รับประทานอาหารที่เป็นพิษ</p> <p>สถานการณ์ อภรณ์ไม่กล้ารับลูกชายที่หายป่วยออกจากโรงพยาบาล เพราะติดเงินค่ารักษาพยาบาลอยู่สองหมื่นบาท วันหนึ่งหลังจากที่อภรณ์วางโทรศัพท์ที่คุยกับเพื่อนสนิทที่เป็นลูกค้าประจำของเศรษฐีเงินกู้คนหนึ่ง อภรณ์รีบเดินทางไปพบเพื่อน</p> <p>ผล อภรณ์ได้รับลูกชายที่อาการป่วยหายเป็นปกติ กลับจากโรงพยาบาล</p> <p>23. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด</p> <p>ก. โรงพยาบาลผ่อนผันการชำระเงินให้</p> <p>ข. เพื่อนของอภรณ์ให้ยืมเงินไปจ่ายโรงพยาบาล</p> <p>ค. อภรณ์ได้รับการช่วยเหลือจากเศรษฐีเงินกู้</p> <p>ง. อภรณ์พาลูกออกจากโรงพยาบาลโดยไม่จ่ายเงิน</p> <p>สถานการณ์ ครอบครัวหนึ่ง พ่อแม่เป็นผู้มีสายตาสั้น และมีลูกชายวัย 12 ขวบซึ่งไม่ชอบกินผักและเป็นโรคภูมิแพ้ ลูกชายชอบเล่นเกมคอมพิวเตอร์มาก เมื่อเวลาผ่านไปสองเดือน ลูกชายมีอาการปวดศีรษะ</p> <p>ผล เมื่อพาไปตรวจพบว่าสายตาสั้นค่อนข้างมาก</p> <p>24. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด</p> <p>ก. เป็นเพราะกรรมพันธุ์</p> <p>ข. เป็นเพราะขาดวิตามิน</p> <p>ค. เป็นเพราะโรคภูมิแพ้</p> <p>ง. เป็นเพราะใช้สายตามาก</p>
--	--

สถานการณ์ แม่บอกกับวิภาว่า ให้ทำการบ้านและงานบ้านให้เสร็จเร็วๆ เพื่อจะได้ไปงานเลี้ยงวันเกิดเพื่อนสนิทที่อยู่ข้างบ้าน วันนี้แม่สัญญาว่าจะรีบกลับมาดูน้องแทนวิภา เพื่อให้วิภาได้ไปงานเลี้ยง วิภาอาบน้ำแต่งตัวและเตรียมของขวัญไว้ให้เพื่อนเรียบร้อยแล้ว

ผล วิภาไม่ได้ไปงานเลี้ยง

25. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด

- ก. วิภาไม่อยากไป
- ข. วิภาไปคนเดียวไม่ได้
- ค. แม่ไม่ได้กลับมาดูน้องแทนวิภา
- ง. แม่กลับมาแต่ไม่ให้วิภาไปงานเลี้ยง

สถานการณ์ เมื่ออมราไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลและรู้ว่าตนเอง มีไขมันในเลือดสูงซึ่งหมอได้ให้ยาลดไขมันในเลือดมารับประทานและแนะนำให้ออกกำลังกาย ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาอมราได้พิถีพิถันในเรื่องการรับประทานอาหาร

ผล อมรามีไขมันในเลือดลดลง ทั้งๆที่ไม่ได้กินยาที่ให้

26. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด

- ก. อมราออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
- ข. อมราไม่กินอาหารที่มีไขมันสูง
- ค. อมราไม่กินอาหารตอนเย็น
- ง. อมราซื้อยามารับประทานเอง

สถานการณ์ แดงพยายามเก็บเงินซื้อกางเกงยีนส์มีฮู้ดตัวหนึ่งในห้างซึ่งราคาแพงมาก วันหนึ่งแดงไปเจอกางเกงยีนส์แบบเดียวกันในตลาดนัด เมื่อตรวจสอบดูก็พบว่า เป็นของแท้มีไซ้ของปลอมและไม่ชำรุดเสียหาย

ผล แดงซื้อกางเกงตัวนั้น ในราคาถูกกว่าในห้างครึ่งหนึ่ง

27. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด

- ก. กางเกงตัวนั้นมีตำหนิ
- ข. กางเกงตัวนั้นเป็นกางเกงมือสอง
- ค. กางเกงตัวนั้นเป็นของปลอมที่แนบเนียนมาก
- ง. แดงไม่สนใจว่าจะจะเป็นของจริงหรือของปลอม

สถานการณ์ วันนี้ครูได้ทำโทษนายชัยที่ขโมยของเพื่อน จากนั้นครูได้ใช้โทรศัพท์มือถือโทรไปแจ้งเรื่องแก่

ผู้ปกครองของนายชัย ระหว่างคุยอยู่เฉยๆคนเดียวหมด ครูจึงนำโทรศัพท์ไปชาร์ตแบตเตอรี่ เย็นวันนั้นครูได้ให้นายชัยไปหยิบกระเป๋าถือบนโต๊ะมาให้ครูซึ่งยื่นรออยู่หน้าห้อง

ผล เมื่อเปิดกระเป๋าดู โทรศัพท์มือถือของครูหาย แต่กระเป๋าเงินไม่หาย

28. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด

- ก. นำชัยขโมยโทรศัพท์ของครูไป
- ข. ครูลืมโทรศัพท์ไว้ตรงที่ชาร์ตแบตเตอรี่
- ค. มีนักเรียนคนอื่นมาหยิบไปจากกระเป๋าครู
- ง. ครูให้โทรศัพท์เพื่อนยืมไปแล้วยังไม่ได้คืน

สถานการณ์ ก่อนกลับจากโรงเรียนมนัสซึ่งยังทำการบ้านไม่เสร็จได้ยืมสมุดการบ้านของพงษ์ศักดิ์ซึ่งทำเสร็จแล้วไปดูเป็นตัวอย่าง สองทุ่มมนัสได้โทรศัพท์มาบอกพงษ์ศักดิ์ว่าทำเสร็จแล้วพรุ่งนี้จะเอาไปส่งครูให้

ผล เช้ารุ่งขึ้นพงษ์ศักดิ์เป็นคนเดียวในห้องที่ถูกครูทำโทษเพราะไม่ส่งการบ้าน

29. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด

- ก. มนัสไม่ได้ส่งสมุดการบ้านให้พงษ์ศักดิ์
- ข. มนัสส่งการบ้านให้พงษ์ศักดิ์ช้า
- ค. วันนั้นมนัสไม่ได้มาโรงเรียน
- ง. พงษ์ศักดิ์ทำสมุดการบ้านหาย

สถานการณ์ รถของสมชายค่อนข้างเก่าและกินน้ำมันแต่ก็ไม่เคยเสียกลางทางให้ต้องเคี้ยวรถ เมื่อเช้านี้รถเกือบจะสตาร์ทไม่ติด ตอนเย็นน้ำมันใกล้จะหมด สมชายจึงแวะเติมน้ำมันในปั๊มที่ไม่เคยเติม

ผล หลังจากเข้าไปจอดในปั๊มน้ำมัน รถวิ่งต่อไปไม่ได้

30. ข้อใดอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด

- ก. เพราะเปลี่ยนปั๊มน้ำมัน
- ข. รถสตาร์ทไม่ติด
- ค. รถน้ำมันหมด
- ง. รถยางแตก

<p>“ห้องนอนจะเล็กหรือใหญ่ไม่สำคัญ ขอให้สะอาด สงบ มั่นคงใช้เป็นที่พักผ่อนของคนทั่วไปได้อย่างมีความสุข”</p> <p>1. ผู้พูดต้องปฏิบัติตนอย่างไรต่อห้องนอน</p> <p>ก. ตกแต่งให้สวยงาม</p> <p>ข. ขยายขนาดห้องนอน</p> <p>ค. ติดเครื่องปรับอากาศ</p> <p>ง. เลือกทำเลที่ไม่มีเสียงรบกวน</p> <p>“ การป้องกันน้ำท่วมของ กทม. จะกังวลกับเรื่องน้ำฝนที่ตกลงมามากกว่าปกติ”</p> <p>2. ข้อใดเป็นสาเหตุของความกังวล</p> <p>ก. น้ำฝนที่เป็นสาเหตุให้น้ำท่วม กทม.</p> <p>ข. น้ำฝนเป็นสาเหตุที่ทำให้การจราจรติดขัด</p> <p>ค. น้ำฝนเป็นอุปสรรคของการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ</p> <p>ง. น้ำฝนเป็นอุปสรรคของการกั้นกระสอบทราย</p> <p>“ การโฆษณาสินค้าเด็กในทีวี มักใช้สุนัขมาประกอบ การโฆษณามากกว่าสัตว์อื่น”</p> <p>3. ข้อความใดสนับสนุนความคิดนี้</p> <p>ก. สุนัขเป็นสัตว์ที่เด็กใกล้ชิด</p> <p>ข. สุนัขเป็นสัตว์ที่หาง่าย</p> <p>ค. สุนัขเป็นสัตว์ที่ฉลาด</p> <p>ง. สุนัขเป็นสัตว์ที่เชื่อง</p> <p>“พูดถึงสีส้มของดอกไม้ ไม่มีอะไรเกินกุหลาบ กลิ่นก็ไม่เคยแพ้ใคร นอกจากนี้ยังมีให้เลือกหลายพันธุ์ในราคาที่เหมาะสมก็ซื้อได้ คนจึงนิยมปลูกกันมาก”</p> <p>4. จากข้อความนี้ ข้อใดไม่สนับสนุนความคิดนี้</p> <p>ก. กุหลาบเป็นพันธุ์ไม้ที่สวยงาม</p> <p>ข. กุหลาบเป็นพันธุ์ไม้ที่มีกลิ่นหอม</p> <p>ค. กุหลาบเป็นพันธุ์ไม้ที่ราคาถูก</p> <p>ง. กุหลาบเป็นพันธุ์ไม้ที่หาซื้อยาก</p> <p>“ไม่ว่าเขาจะทำเสียงดังขนาดไหน ฉันก็ยังหลับได้เสมอ ถ้าตะวันยังไม่แยงตา ”</p> <p>5. ข้อใดสนับสนุนคำกล่าวนี้</p> <p>ก. ผู้พูดเป็นคนตื่นสาย</p> <p>ข. ผู้พูดเป็นคนตื่นเป็นเวลา</p> <p>ค. ผู้พูดเป็นคนนอนยาก</p> <p>ง. ผู้พูดเป็นคนนอนเป็นเวลา</p>	<p>“ควายที่มีขนสีดำมักจะเป็นผู้ชนะในการแข่งขันวิ่งควาย”</p> <p>6. ข้อใดสนับสนุนคำกล่าวนี้มากที่สุด</p> <p>ก. ควายสีดำเป็นพันธุ์ที่อดทนกว่าพันธุ์อื่น</p> <p>ข. ควายสีดำเป็นพันธุ์ที่แข็งแรงกว่าพันธุ์อื่น</p> <p>ค. ควายสีดำเป็นพันธุ์ที่มีช่วงขายาวกว่าพันธุ์อื่น</p> <p>ง. ควายสีดำเป็นพันธุ์ที่มีรูปร่างใหญ่กว่าพันธุ์อื่น</p> <p>“พรเลือกทำเลขายเสื้อผ้าบริเวณหัวมุมถนนเพราะขายดี”</p> <p>7. ข้อใดสนับสนุนการกระทำของพรมากที่สุด</p> <p>ก. บริเวณหัวมุมถนนจอดรถง่าย</p> <p>ข. บริเวณหัวมุมถนนมีต้นไม้</p> <p>ค. บริเวณหัวมุมถนนมีคนเดินผ่านมาก</p> <p>ง. บริเวณหัวมุมถนนมีฝุ่นละอองน้อยกว่าที่อื่น</p> <p>“ การเรียกใช้บริการแท็กซี่ ถ้าอยากได้แอร์เย็นๆ ผู้โดยสารจะดูที่สีของรถเป็นหลัก”</p> <p>8. ข้อใดสนับสนุนความคิดของผู้พูด</p> <p>ก. สีของรถบอกถึงความใหม่ขงรถ</p> <p>ข. สีของรถบอกถึงความปลอดภัยของคนนั่ง</p> <p>ค. สีของรถบอกถึงความรวยของเจ้าของรถ</p> <p>ง. สีของรถบอกถึงระยะเวลาในการใช้รถ</p> <p>“ฉันไม่เคยกลัวฝนแต่ฉันกลับชอบฝน เพราะทุกครั้งที่ฝนตกฉันจะคิดถึงวันที่ฉันได้ปลูกต้นไม้กับพ่อ”</p> <p>9. ข้อใดคือเหตุผลในการชอบฝนของผู้พูด</p> <p>ก. ความสุขที่ได้ปลูกต้นไม้</p> <p>ข. ความสุขที่ได้เล่นน้ำฝน</p> <p>ค. ความสุขที่ได้อยู่กับพ่อ</p> <p>ง. ความสุขที่ได้คิดถึงพ่อ</p> <p>“ปราณีไม่เคยกังวลกับเรื่องการเป็นเหา เพราะเธอได้ผมสั้นและสระผมทุกวัน</p> <p>10. ข้อใดสนับสนุนความคิดของปราณี</p> <p>ก. เหาไม่ชอบน้ำ</p> <p>ข. เหาไม่ชอบผมที่สะอาด</p> <p>ค. เหาไม่ชอบคนผมสั้น</p> <p>ง. เหาไม่ชอบบยาสระผม</p>
---	---

<p>“แม้ว่าฉันจะชอบรถสีบอร์นเงิน แต่ฉันก็มีความสุขมากที่ได้ขับรถสีแดงไปเที่ยวทะเลกับแฟนของฉัน”</p> <p>11. ข้อใดสนับสนุนคำกล่าวนี้มากที่สุด</p> <p>ก. ความสุขของผู้พูดอยู่ที่การไปเที่ยวทะเล</p> <p>ข. ความสุขของผู้พูดอยู่ที่การไปเที่ยวกับแฟน</p> <p>ค. ความสุขของผู้พูดอยู่ที่รถสีบอร์นเงิน</p> <p>ง. ความสุขของผู้พูดอยู่ที่รถสีแดง</p> <p>“ การรับรางวัลในการประกวดเรียงความครั้งนี้ ไม่สำคัญเท่ากับการที่ฉันได้มีโอกาสทบทวนความดีของพ่อ มันทำให้ฉันรู้สึกอยากกอดพ่อทุกๆที่เมื่อก่อนไม่เคยคิด”</p> <p>12. ข้อใดสนับสนุนคำกล่าวนี้มากที่สุด</p> <p>ก. การเขียนเรียงความทำให้พ่อรักลูกมากขึ้น</p> <p>ข. คนที่รักพ่อมักจะเขียนเรียงความเรื่องพ่อได้เก่ง</p> <p>ค. การเขียนเรียงความทำให้เกิดความกตัญญู</p> <p>ง. การเขียนเรียงความช่วยให้อารมณ์ดี</p> <p>“ ถ้าฉันไม่มีลูก ฉันจะไม่มีความรู้เลยว่าแม่เคยเหนื่อยยากมาขนาดไหน ”</p> <p>13. ข้อใดไม่สนับสนุนความคิดของผู้พูด</p> <p>ก. ลูกทำให้แม่เหนื่อยยาก</p> <p>ข. แม่ทำให้ลูกเหนื่อยยาก</p> <p>ค. การมีลูกทำให้รู้หน้าที่มากขึ้น</p> <p>ง. ลูกสำนึกในพระคุณแม่เมื่อตนมีลูก</p> <p>“ พจนีย์ไม่เคยสนใจกับการเปลี่ยนเจ้านาย เพราะถึงอย่างไรเธอก็ต้องทำงานให้ดีที่สุดอยู่แล้ว ”</p> <p>14. ข้อใดสนับสนุนความคิดของพจนีย์</p> <p>ก. เจ้านายทุกคนเหมือนกัน</p> <p>ข. เจ้านายทุกคนชอบพจนีย์</p> <p>ค. เจ้านายทุกคนชอบคนประจบ</p> <p>ง. เจ้านายทุกคนชอบคนเก่งและขยัน</p>	<p>“ไม่ว่าจะรวยหรือจน ผู้ปกครองก็พยายามหาเงินมาเพื่อให้ลูกหลานได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง”</p> <p>15. ข้อใดสนับสนุนคำกล่าวนี้</p> <p>ก. โรงเรียนที่มีชื่อเสียงมีแต่ลูกคนรวย</p> <p>ข. โรงเรียนที่มีชื่อเสียงต้องเสียเงินมาก</p> <p>ค. โรงเรียนที่มีชื่อเสียงมีแต่ครูสอนดี</p> <p>ง. โรงเรียนที่มีชื่อเสียงมีแต่คนเก่ง</p> <p>“ฉันไม่เคยสนใจกับน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้น หากฉันยังต้องกินอาหารที่มีความจำเป็นต่อร่างกาย”</p> <p>16. ข้อใดสนับสนุนคำกล่าวนี้มากที่สุด</p> <p>ก. ผู้พูดเห็นความสำคัญของการกินอาหารที่อร่อย</p> <p>ข. ผู้พูดเห็นความสำคัญของอาหารที่มีประโยชน์</p> <p>ค. ผู้พูดไม่มีสิทธิ์ในการเลือกรับประทานอาหาร</p> <p>ง. ผู้พูดให้ความสำคัญกับรูปร่างของตน</p> <p>“ ฉันตั้งใจว่าจะไม่เลี้ยงสัตว์อะไรอีก ตั้งแต่โนเบลแมวของฉันจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ”</p> <p>17. ข้อใดเป็นเหตุผลของผู้พูด</p> <p>ก. การเลี้ยงสัตว์ทำให้เกิดความลำบาก</p> <p>ข. การเลี้ยงสัตว์ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน</p> <p>ค. การเลี้ยงสัตว์ทำให้เกิดความรักความผูกพัน</p> <p>ง. การเลี้ยงสัตว์ทำให้เป็นเวรเป็นกรรมต่อกัน</p> <p>“ ฉันไม่เคยสนใจกับค่าเตือนที่ติดไว้ในห้องสมุดเลย เพราะฉันรู้ว่าหนังสือเป็นสมบัติส่วนรวม”</p> <p>18. จากข้อความนี้ ผู้พูดหมายถึงคำเตือนในข้อใด</p> <p>ก. ห้ามนำอาหารเข้ามารับประทาน</p> <p>ข. ห้ามส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น</p> <p>ค. ห้ามทิ้งเศษขยะลงบนพื้นห้อง</p> <p>ง. ห้ามนำหนังสือออกจากห้องสมุด</p>
---	---

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามวัดคุณธรรมจริยธรรมแล้วค่านิยมที่พึงประสงค์

อาจารย์ ดร. อุไร จักร์ตรีมงคล	อาจารย์สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
นายอุดมศักดิ์ นาคี	หัวหน้ากลุ่มฝ่ายประเมินผลการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นายชำนาญ ทัดมาลี	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ (คศ. 4) โรงเรียนวัดจินดาราม

แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์

อาจารย์ ดร. ยุวรินทร์ ธนกันญา	อาจารย์สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
นายอุดมศักดิ์ นาคี	หัวหน้ากลุ่มฝ่ายประเมินผลการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นางสาววันทนา สนสายัณห์	ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อสกุล	นางรุ่งรัตน์ สนิธิพันธ์
วัน เดือน ปี เกิด	9 เมษายน 2507
สถานที่เกิด	บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	18/99 ซอยสวัสดิการ 2 แยก 16 แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 10160
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครู วิทยฐานะครูชำนาญการ
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนวัดเลา สำนักงานเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2526	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนวัดอินทาราม สำนักงานเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2530	ครุศาสตรบัณฑิต เอกภาษาไทย จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต เอกการวัดผลการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร